

YENİ ÇAĞ

Mustafa Suphi

BARIŞ VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

Sayın Okuyucular,

«Yeni Çağ — Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi, yeni yılınızı candan kutlar, sizlere, işinizde ve savaşınızda başarılar, özel yaşamınızda sağlık ve mutluluklar diler.

1971 yılında dünya komünist hareketinin birleşmesi ve tüm devrimci güçlerin eylem birliğinin kuvvetlenmesi yolunda yeni yeni başarılarla ulaşılmalarını, barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm savaşında yeni yeni zaferler elde edilmesini dileriz.

Bu sayıdaki imzalardan bazılarının kimlikleri:

Ib Nörlund

Danimarka Komünist Partisi Merkez Komitesi

Yürütme Komitesi ve Sekreterliği üyesi

Kazimir Setsomskiy

Polonyalı gazeteci

Anatoliy Şapiro

Sovyet ekonomisti

Oskar Noyman

Batı Almanya gazetecilerinden

Fikirlerin geleceği ve savaşı

«Mucize kâhinliği masaldır.

Fakat bilimsel kâhinlik gerçektir.»

V. İ. Lenin

Yirminci yüzyıl gerçekten atılımlar yüzyılıdır. İnsanlık tarihinde, sosyalizm ve komünizme doğru yol açan en büyük sosyal devrim bu yüzyılda başarmış, üretim güçlerinde muazzam bir gelişme ve insanın doğa üzerindeki egemenliğinde önemli bir artış sağlayan bilimsel-tekniksel devrim bu yüzyılda gerçekleştirilmiştir. Daha önceki hiçbir devir, insanların toplumsal ilişkilerinde ve yaşama koşullarında köklü değişiklikler için böylesine büyük maddi ve sosyal olanaklar yaratmış değildir. Ve yine daha önceki hiçbir devirde, ekonomi, politika ve ideoloji alanlarında karşıt güçler mücadelesinin böylesine ateşlendiği görülmemiştir. Bugün artık dünyanın kaderini, sosyalizm ile kapitalizm, ilerilik ile gerilik arasındaki kuvvetler oranı belirlemektedir. Birbirinin karşıtı iki toplumsal sistem insanlığın yarınının alternatifini canlandırmaktadır. Bu yarına her bakış, sosyalizm ve kapitalizmin sosyal ve bilimsel-tekniksel gelişmesiyle ilgili öngörülere kaçınılmaz olarak bağlıdır. Bugünkü reel problemler, kaygılar ve endişeler, geleceğe ait görüş ve kavrayışlarda yansımaktadır.

Tarihin ileri hareketiyle, eski toplumsal ilişkilerin yok edilmesi ve yenilerinin yaratılmasıyla yakından ilgilenen sınıflar, uğruna savaştıkları gelecek hakkında da açık ve somut bir fikir edinmek istemektedirler. Burjuvazi, doğuşunun şafağında, feodalizmin zincirlerini kırıp atarken, bilim ve eğitimde sansuz bir ilerlemeyi müjdeliyor ve bu iyimser inancı aşılamaaya çalışıyordu. Burjuva ideologları, yalnız sağduyunun ve herkese bahtiyarlık getirecek uygarlığın egemen olacağı bir toplum vaadediyorlardı. Fakat gerçeklik bambaşka bir yüzle görüldüğünden Simon, Oven, Furie ve diğer ütopyacı sosyalistler bu gerçekliği suçladılar. Kapitalizme karşı

eleştirici bir tutum almaları, onun tarihsel geçici karakterini anlamaları ütopyacı sosyalistlerin görüşlerinin kuvvetli yanıydı, ve bu, onların, gelecekte söz ederken, Engelsin deyişiyle, «dâhiyane düşüncelerin tomurcuğunu» ortaya koymalarına imkân verdi. Onların eserlerindeki fütürolojik araştırmalar, mevcut düzenin eleştirisi olarak belirlemekte ve bu düzenin daha yetkin bir toplumla değiştirilmesine yönelik bulunmaktadır. Ne var ki, bilindiği gibi, onların plânlarını gerçekleştirme yöntemleri ve bu plânların kendileri gerçeklikten bir hayli uzaktı.

XIX. yüzyılın ortasından itibaren proletarya toplumsal ilerleme fikirlerinin bayraktarı olmuştur ve geleceği kestirme de, onun devrimci ideolojisinde, yani Marksizmde gerçek bilimsel temeline oturtulmuştur.

Marksist öğretiyi yarattığı sıralarda kapitalizm henüz yükseliş halinde geliyor, kendi ideologlarına sarsılmaz ve ebedi görünüyordu. Fakat Marks ve Engels'in ortaya çıkardıkları tarihsel kanunlar, kapitalizm çelişkilerinin bu kanunlara göre incelenmesi, burjuva toplumunun daha yüksek bir toplumsal düzene, sosyalizm ve komünizmle değiştirilmesinin kaçınılmazlığını bilimsel bir isabetle öngörmeye imkân verdi. Maddi nimetleri üretme tarzının temeli üzerinde bütün ve uyumlu bir toplumsal gelişme teorisi yaratıldı. Ve bu teori ile, tarihin itici güçleri hakkındaki görüşlerde hüküm süren keşmekeşe ve keyfiliğe karşı konuldu. Bu mevzilerden, ilk defa olarak, tarihin canlı diyalektiğine hâkim olunabileceği, tarihin geçmiş, hali ve geleceğinin bir bütün içinde birleştirilebileceği görüldü. Tarih hakkındaki iyimser Marksist görüş geleceğe yöneliktir. Bu görüş, toplumsal-ekonomik formasyonların yalnız değişme yasallığını değil, aynı zamanda, bütün zikzaklar ve gerilemeler, sosyal ve sınıfsal uzlaşmaz çelişkiler arasından kendine yol açan bu sürecin yükselici bir niteliğe sahip olduğunu da ortaya koyar. Fakat Marksizmin kurucuları, kendi çağdaşları olan burjuva eleştircilerinin kabul ettirmeye çalıştıkları «tarih tanrısı» önünde eğilmiyor, tarihin insanlar tarafından yaratıldığını, objektif olanakları gerçekleştirmenin onların bilinçli eylemine bağlı olduğunu anlıyorlardı. Komünizme dair Marksist bilim, tarihte ilk olarak, insanlığın ezeli özlem ve arzularını gerçekleştirmeye yetenekli somut toplumsal güçleri, yani işçi sınıfını ve onun devrimci öncüsü komünist partisini gösterebilmiştir. Bilim oluşu da bu yüzdendir.

Komünizm, bizim için, ne kurulması gerekli bir *durum*, ne de gerçekliğin uyması gerekli bir idealdir. Biz, şimdiki durumu yokeden *gerçek* harekete komünizm diyoruz.»

K. Marks, F. Engels

Marksizmin kurucuları, peygamber değil, bilgin oldukları için, tarihin gelecekteki yolunu bütün ayrıntılarıyla öngörmeye kalkışmıyor, bu yolun

tam grafiğini çizmeyi, gezegenimizde milyonlarca yıl sonra ne olacağına dair kehanette bulunmayı iş edinmiyorlardı. Onlar bir bilimsel öngörü teori ve metodolojisi yarattılar. Buna dayanılarak tarihsel gelişmenin ana yönleri ve eğilimleri belirlenebilmekte, geleceğin toplumunun en belirgin çizgileri saptanabilmektedir. V. İ. Lenin diyor ki: «Marks'ta ütopyalar uydurma yeltenişinin, bilinemiycek şeylere dair boşuboşuna kehanette bulunmanın zerresi yoktur. Örneğin, doğduğunu ve belirli bir yönde değiştiğini bildiğimiz yeni biyolojik türlerin gelişmesi sorununu bir doğa-bilim deneyicisi nasıl ele alıyorsa, Marks da, komünizm sorununu öyle ortaya koymaktadır.»

V. İ. Lenin, Marksist teorinin bilimsel öngörü alanındaki geliştirilmesine büyük katkıda bulundu. Her şeyden önce, Marksizmin esas öngörüsünü, yani kapitalizmden sosyalizme devrimci geçişin kaçınılmazlığını köklü ve etraflı bir biçimde somutlaştırdı. Ve yeni tarihsel koşullar içinde, emperyalizmin ekonomik özünü, politik ve ideolojik yapısını inceliyerek, sosyalizmin evvelâ bir veya birkaç ayrı memlekette üstün gelebileceği öngörüsünü ortaya koydu.

Tarihsel pratik — her teorinin doğruluğunu yoklamanın bu şaşmaz kriteriyumu —, Marksist-Leninist öngörülerin bilimsellik ve doğruluğunu en ikna edici biçimde ispatlamaktadır. Rusya'da Oktobr Devrimi ve insanlığın üçte birinin sosyalizmden yana geçmesi, Engels'in deyişiyle «zorunluk âleminden özgürlük âlemine» sıçrama olanağını yarattı. Bugün gerçekleşmiş olan sosyalizm, Marksizmin, insanların evvelce yabancı ve düşman olarak kendilerine karşı duran kuvvetleri egemenliklerine tâbi kılacakları, amaçlarının hizmetine onları da koşacakları ve tamamen bilinçli olarak kendi geleceklerini kurmaya koyulacakları toplum hakkındaki öngörüsünü kendisinde kişileştirdi.

Sovyetler Birliği, tarihte plânlama ve öngörüler, bilimsel süreçle organik bağı içinde, tüm toplum çapında gerçekleştiren ilk devlet oldu. Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin tecrübesi, tüm halkın yararına sosyal süreçleri komple öngörme ve plânlamanın, sosyalizmin esas yasallıklarından biri ve onun ilerici nitelikte gelişmesinin çok önemli etkeni olduğunu ispat etti. Sosyalist ülkelerde, Marksist-Leninist partilerin yönetimi altında, toplumsal süreçleri öngörme alanında tam hedefe yönelik yeni fikirler, yeni çözüm yolları araştırılmakta, kabul edilen plânlara optimal ölçüde hayata geçirilmesini sağlayacak geniş perspektifli incelemeler yapılmaktadır.

İnsanlığın sosyalizm ve komünizme doğru hareketi hakkındaki Marksist-Leninist öngörünün ne derecede isabetli olduğu, dünya sosyalist sisteminin meydana gelmesinden sonra olanca açıklığıyla ortaya çıktı. Bu sistemin ekonomik, sosyal-politik ve mânevi yükselişi dünyada kuvvetler oranını kökünden değiştirdi, tarihsel sürecin hızını artırdı, anti-emper-

yalist savaşta yeni ufuklar açtı. Sosyalist devletler, bilimsel-tekniksel devrimin gündeme getirdiği karmaşık problemleri, uzlaşmaz çelişkilerden azat olarak, sosyal ilişkileri yetkinleştirme ve sosyalist demokrasiyi kökleştirme yoluyla, sosyalist toplum hayatının bütün sektörlerinde yönetim işine bilimsel açıdan yaklaşımı geliştirme yoluyla çözmektedirler. Sosyalizmin açmakta olduğu perspektif, bütün ilerici güçler tarafından daha iyi bir gelecek uğruna yürütülen mücadele bakımından büyük bir önemi olan gerçek hümanist uygarlığın serpilip gelişmesidir. Gerçekten, sosyal ve toplumsal ilerleme hakkındaki Marksist-Leninist anlayışın iyimser öngörüsü de böyle bir perspektiftir.

Zamanımızda insanlığın nereye doğru gitmekte olduğu sorunu ideolojik savaşta ön plâna çıkmış, sosyal öngörülere ve geleceğe dair teorilere, değişik toplumsal güçlerin fikir çatışmalarında esas gerekçe olarak daha sık başvurulur olmuştur. Burjuva ideologları, güya «ütopik dünya görüşü»nü temsil ettiğini iddia ederek bilimselliğini inkârâ yeltendikleri Marksizm-Leninizme kendi fütürolojik görüşleriyle karşı koymaya çılmaktadır. Kendileri objektif ve tarafsız alternatifler ileri sürdükleri iddiasındadırlar. Fakat burjuva fütürolojik görüşlerinin amacı gayet sınırlıdır, o da artık zamanını yaşamış olan devlet-tekel kapitalizminin geleceğini sağlayacak sarsılmaz temeller atmaktadır. Burjuva fütürolojisi, yığınların dikkatini, reel olarak mevcut anlaşmazlık ve problemlerden saptırmayı, onlara, gelecek hakkında, burjuva sınıfının çıkarlarına uygun düşecek ve geleceği hazırlayan şimdiki eylem ve kararlarını etkileyecek görüşler dayatmayı amaçlayan bir ideolojik fonksiyonu yerine getirmektedir.

Marksizmin ortaya çıkmasından sonra, dünya tarihinin üç büyük çağının her biri ona yeni onaylar ve yeni zaferler getiriyordu. Ama proletaryanın öğretisi olarak Marksizme, önümüzdeki tarihsel çağ daha büyük bir zafer getirecektir.

V. İ. Lenin

Sosyal öngörüler bugün karşıt toplumsal güçlerin mücadele alanı haline gelmiştir. Neden?

Sosyalizmin bir dünya sistemine dönüşmesi ve başarılı gelişmesi bunun çok önemli bir nedenidir. Gelişme halindeki memleketlerin ilerici güçleri, toplumsal gelişmenin biricik reel yolunu sosyalizmde görmektedirler. Orta sınıf denilen yığınların gitgide daha geniş katları, gençler, ulusal ve ırkçı ezginin kurbanları, sosyalizmi, tüketim, teknokrasi ve manipülasyon toplumunun alternatifi saymaktadırlar. Dünya sosyalizminin maddi ve kültürel ilerleyişi kapitalizmin geleceğine set çekmekte ve onun savunucularını övgülerine fütürolojik bir karakter vermek zorunda bırakmaktadır.

Diğer bir neden, bilimsel-tekniksel devrimdir. Aynı zamanda, artık gelişmiş kapitalist memleketlerde üretim mekanizmasının, talep, pazarlar, doğa ve işgücü kaynakları, bilimsel-tekniksel buluşlar ve bunların muhtemel ekonomik ve sosyal sonuçları vb. durumu üstüne uzun vâdeli tahminler yürütülmeden işliyemeyeceği bir düzeye ulaşması hususu da söz konusu nedenlerden biridir. Bilimsel-tekniksel devrim, kapitalist toplumun çelişkilerini daha ziyade keskinleştirmiş ve bunlara, eğitim, sosyal yardım, insanın çok yanlı gelişmesi gibi teknoloji sınırları dışındaki problemlerle bağlı olan yenilerini eklemiştir. Tekelci sermayenin yeni koşullara uyma çabaları, onun geleceği bilimsel-tekniksel devrim yardımıyla kendi başına belirleyebileceği tezine dayanan teorilerde ideolojik ifadesini bulmaktadır.

Fütürolojik problemlerin fikir mücadelesinde ön plâna çıkmasında, bilimsel-tekniksel devrim dolayısıyla askeri alanda meydana gelen değişimler, yeni bir dünya harbi çıktığı takdirde insanlığa aklın alamıyacağı kadar muazzam bir yıkım getirecek ve sayısız kurbanlara mal olacak nükleer-roket silâhının yapımı büyük bir rol oynamıştır.

Burjuva ideologlarını, sosyal öngörülerde bulunmayı — çağımızdaki toplumsal gelişmenin objektif ihtiyaçlarından doğan bu bilimi —, kendi sınıfsal çıkarlarının hizmetine koymaya ve onu sosyal öngörü hakkındaki Marksist-Leninist teoriye karşı, sosyalizm teori ve uygulamasına karşı mücadelede ideolojik bir silâha çevirmeye sevkeden esas nedenler bunlardır.

Burjuva fütürolojisinin içyüzü, devlet-tekel sermayesinin çıkarlarını yansıtan görüş ve teorilerde olanca açıklığıyla belirmektedir. Bu yönde ideolojik vurucu güc, kapitalist sistemi savunmanın ve göklere çıkarmanın kurnazca biçimlerinden başka bir şey olmıyan konverjasyon, «endüstri toplumu» ve «endüstri sonrası toplumu» vb. teorileridir. Bunların, değişik sosyal grupların ideolojik ve politik görüşlerini yansıtan birçok varyantı olsa da, hepsi de, «neo-kapitalist» geleceğe belbağlama, bilimsel komünizm teorisini (açık veya kapalı biçimde) reddetme ve teknolojik determinizm temelinde birleşmektedir.

Burjuvazinin sosyalist devrim karşısındaki korkusu geleceğe dair öyle tasavvurlar doğurdu ki, bunların hepsini kapsıyan tipik nitelikler alabildiğine karamsarlık ve toplumsal gelişmeyi büsbütün inkârdır. Toplumsal döngü fikri taraftarlarının eserlerinde tarih, kapalı çevren içinde ölümcül bir hareket olarak, güya doğan, gelişen, yok olan ve gelecek kuşaklara hiçbir şey bırakmıyan izole uygarlıkların çevrimsel gelişmesi olarak gösterilmektedir. Evrensel-tarihi ilerleme sorununun ortaya konusu bile (tartışma kabul edilmeden) rededilmekte, bunun yanısıra da komünizme ve proletaryaya azgın hücumlarda bulunulmakta, geleceği öngörme işi de ABD'nin himayesi altında Batı uygarlığını «kurtarma» reçetelerine indirgenmektedir.

Sosyal karamsarlık hastalığı, geleceği öngörmenin kendine özgü bir janrı olarak çağsal Batı'nın fantastik edebiyetında açıkça belirmektedir. Bu «anti-ütöfik» eserlerin ana konuları, insanlığın fiziksel ya da moral bakımdan mahva sürüklenmesi, bilim ve tekniğin gelişmesi sonucunda kişiliğin ezildikçe ezilmesi, insan yaşamının çaresiz trajedisi ve «tükenme»si, nükleer savaş ya da uzayda yitip gitme gibi şeylerdir. Bunların yazarları, toplumsal ideali, gelecekte değil, rahat ve âsude (idilik) geçmişi idealize etmekte aramaktadırlar. Gerçekten de, Pol Lafarg'ın yazdığı gibi, «burjuva toplumunda, kumarhanedeki gibi, bilinmezlik hüküm sürüyor.»

Çağsal burjuva fütürolojik görüşlerinde, insanlığın yarını olarak sosyalizm ve sosyal öngörünün ve geleceği tahminin metodolojik temeli olan Marksizm-Leninizm daima red ve inkâr edilmektedir. Fakat sosyalizm ve komünizmden kopuk olan gelecek geçmişin ta kendisidir, yani insanlığın dünü ona yarın diye sunulmaktadır.

Burjuva fütürologlarının geleceğe dair tasavvurlardaki önemli farkları görmemek de şüphe götürmez bir hata olur. Bunlardan bazıları, kapitalizmin şimdiki haliyle istikrarlı olduğuna ve sarsılmazlığına, bilimsel-tekniksel devrimin gündeme getirdiği problemleri çözebileceğine inanmıyorlar. Ve kapitalizmin illetlerini, zaman zaman, isabetle ve ilerici görüşlerle eleştiriyorlar. Fakat vardıkları sonuç, yani tedrici reformlarla kapitalizmin sosyalizmle «kaynaşma»sını mümkün görmeleri, sosyalist devrim gereğini inkârla birdir. Bunların yeni toplum hakkındaki tasavvurları, kararsızlık ve çelişkilerle doludur. Kapitalist dünyasında ortaya atılan görüşlerin keşmekeşi ve bunlara sahip çıkan isimler yığını içinde, bizim için, fütürolojik araştırmalarında kapitalizmin mahkûmiyeti görüşüne elyordamıyla, sistemsiz, ürkek de olsa yaklaşanları ve geleceğe dair ümitlerini ona bağlamayanları görmek de önemlidir. Böylelerinin görüşleri, bazı sorunlarda ve bazı durumlarda — dıştan bakılınca — kapitalizm meddahi burjuva fütürologlarının görüşlerine uygun düşse de, objektif politik rolleri başkadır.

Toplumu bilimsel açıdan incelemeye sırt çevirmek, yasal olarak, bilimsel öngörüğü de inkâra götürür. Burjuva ve revizyonist ideologlar, bilimsel öngörü olanağını inkâr ederek, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin dikatini ilerilik ve gerekli sosyal dönüşümler uğruna savaştan sapırmak istemektedirler. Bunların bazıları «daha da ileri» gitmekte, sosyal öngörüde bulunmaya karşı açık hücumlara geçerek, bunu tarihsel yaratıcılığı reddetmekle bir tutmaktadırlar. Gerçekte tarihsel öngörü, tarihin yaratılması sürecinde meydana çıkar. Toplumsal ilerleme ise, girişim ve savaş olmadıkça, teşhis edilen toplumsal yasalara dayanılarak yeni toplum bilinçli olarak kurulmadıkça mümkün değildir

Şu veya bu devirde tarihsel sürecin ana doğrultusunu objektif tarihsel zorunluk belirlediğine göre, devrin koşullarının ortaya çıkardığı ödev ve olanakların ne dereceye kadar çözümleneceği ve gerçekleştirileceği yığınların devrimci-pratik eylemine bağlı olacaktır. Komünist hareketin kendi stratejisini tesbit edip bilimsel temellere oturtması, «sadece geçmişin açıklanması anlamında değil, aynı zamanda geleceği korkusuzca öngörme ve onu gerçekleştirmek için cesaretle pratik eyleme geçme anlamındadır» (V. İ. Lenin, c. 26, s. 75). İşte bundan ötürü, insanlığı ne gibi bir geleceğin beklediği hususundaki tartışma bir merak konusu değil, pratik bir sorundur. Gelecek bugünden yaratılmaktadır; gelecek milyonlarca insanın girişim ve devrimci savaşının sonucudur. Tarihsel gelişmede perspektif ve eğilimleri ancak bilimsel yaklaşımla anlamaktır ki, doğru bir stratejik hat ve reel ödevler tesbitine ve böylelikle yığınların savaşına yön verilmesine, bu savaşın bilinçli olarak yürütülmesine ve etkin olmasına imkân verir.

Sosyal öngörü, komünist partilerinin teorik çalışmalarının organik bir parçasıdır. Komünist ve işçi partilerinin uluslararası danışma toplantıları, dünyada yürürlükte olan süreçlerin bilimsel tahliline ve bunlardan, dünya sosyalist sistemi için, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi için doğan olanaklarla perspektiflerin tesbitine büyük bir katkıda bulunmaktadır. Danışma toplantılarının belgelerinde, katılan partiler temsilcilerinin konuşmalarında, komünist hareketin ve çağdaş dünya gelişmesinin tecrübeleri genelleştirilmekte, çağımızın temel yasallıkları meydana çıkarılmakta, tarihsel sürecin ana yönünün ne olduğu, yaşadığımız devrin muhtavasını hangi eğilimlerin belirlediği sorularına cevap verilmektedir. Komünistler, dünya gelişmesinin ana yönünü devrim ve sosyalizm, barış ve ulusal bağımsızlık hareketi güçlerinin belirlediğine işaret etmekte, bu perspektiften hareket ederek, emperyalizme karşı savaşı yeni ve daha yüksek bir düzeye çıkarma, bütün dünyada geniş halk yığınlarını elbirliği eylemleri için örgütlemenin yol ve yöntemlerini göstermektedirler.

Anti-emperyalist savaş ve çağımızda dünya devrimci sürecini hızlandırma olanaklarının gerçekleştirilmesi, objektif olarak sosyal öngörünün kuvvetlendirilmesini gerektirmektedir. Bu öngörü, bilimsel-tekniksel devrim ile sosyal devrim arasında XX. yüzyılın son 30 yılı için karakteristik olacağı şüphe götürmeyen daha sıkı eylem birliği koşulları içinde devrimci savaşın etkinliğini artırmanın çok önemli bir aracıdır. Tarihsel öngörünün gerçek bilimsel metodolojisine — Marksizm-Leninizme — güven, komünist partilerinin, yalnız pratik eylemlerinde izlenecek doğru hattı isabetle tesbit etmelerine değil, aynı zamanda kendilerini izliyen yığınlara komünizm ideallerinin zaferine inanç ve güvenç aşılama imkânı vermektedir.

Biz, okuyucularımızın geleceğe dair merak ve ilgilerini gözönüne alarak, dergimizin 1971 yılı birinci sayısını insanlığın gelişmesine dair bilimsel

tahminlere hasretmiş bulunuyoruz. Bu konu öylesine geniş ve öylesine çok yanlıdır ki, onu bütün önemli açı ve görünüşleriyle bir sayı çerçevesi içinde incelemek elbette olanaksızdır. Bunun için, biz bu konuda aşağıdaki esas problemleri gözden geçirmeyi maksada uygun buluyoruz:

Birincisi, sosyal öngörünün metodolojik ve genel teorik sorunları; ikincisi, karşıt sosyal sistemler arasında rekabetin ve uluslararası ilişkilerin gelişmesinin **perspektifleri**;

üçüncüsü, dünya devrimci sürecinin eğilimleri.

«Son on yılın olayları, yaşadığımız çağın karakteri, muhtevası ve ana eğilimleri hakkındaki Marksist-Leninist değerlendirmenin doğruluğunu onayladı: Çağımız, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır.»

Komünist ve işçi partilerinin 1969 yılı uluslararası danışma toplantısı belgelerinden

Komünist hareketinin gelişmesi

İ B NÖRLUND

Danimarka'nın ünlü bir yazarı «Her şeyi, hele geleceği öngörmek zordur» der. Bu sözde şüphesiz büyük bir gerçek payı vardır. K. Marks'ın kendisine «peygamber», «kâhin» diyenleri protesto etmesi de boşuna değildir.

Fakat toplumda bilinçli eylemlerin öngörüye bağlı olduğu da doğrudur. Ve bu, özellikle devrimci işçi hareketi için geçerlidir. Tarihin Marksizm tarafından materyalistçe açıklanması ve Marksizmin diyalektik metodu, toplumsal süreci bilimsel olarak öngörmenin geliştirilmesi olanağını vermektedir. Ve şüphesiz, devrimci hareket, öngörüyü bizzat kendi üzerinde uygulayabilir ve uygulamalıdır.

Bilimsel öngörme metodları ve tekniği, zamanımızda olağanüstü bir gelişme kaydetti. Toplumsal hayatın birçok alanında, örneğin ekonomide veya halkın yapısında, matematik modellerin yardımıyla, şu ya da bu durumun nicel göstergelerini ortaya koymak suretiyle bir hayli isabetli öngörüler yapılabilir. Ne var ki, tüm toplum tarihini buna benzer metodların yardımıyla incelemek yanlış olur. Zira tarih, çok büyük sayıda objektif ve subjektif etkenlerin eyleminin ve gayet karmaşık olan karşılıklı bağıntısının bir sonucudur. Matematik metodların rolünü haddinden fazla büyütmenin ne gibi hatalara yol açabileceğini şu örnek açıkça göstermektedir: Pentagon'da, Viyetnam halkına karşı harbin plânlarını elektronik makineler hesaplamış ve efendilerine bu harbin başarıyla sonuçlanacağını bildirmişti; oysa uygulamada saldırganlar hezimete uğramışlardır ve uğramaktadırlar.

Devrimci süreci matematik yoldan modelleştirmeye kalkışmak da böylece acelecilik olur ve ona göre sonuçlar verir. Devrimci sürecin perspektifleri üzerinde, ancak, toplumsal gelişmenin tüm koşullarının etraflı bir bilimsel tahlile tâbi tutulmasından, yasallık ve eğilimlerinin meydana çıkarılmasından sonra açık bir görüşe kavuşabiliriz. Böyle bir öngörünün (ya da daha yeni terimiyle prognoz'un diyelim) dikkate değer örnekleri daha «Komünist Partisi Manifesti»nde görülmüştür. K. Marks ve F. Engels şunu belirtiyorlardı: «Komünistler, proleterya hareketinin koşullarını, gidişini ve genel sonuçlarını bildikleri için, « . . . teorik bakımdan . . . proletaryanın geri kalan yığınının üstündürleri» (K. Marks, F. Engels, Toplu eserleri, c. 4, s. 437).

Komünist hareketi, sosyal idealleri rasgele ortaya koymamış, tarihsel sürecin, sosyalizm ve komünizme götürebilecek ve götürmesi gerekli

belirleyici niteliklerini bulup meydana çıkarmıştır. Komünistler bilinçli eylemleriyle bu tarihsel zorluğun gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bundan ötürü, onların yürüttükleri savaşın perspektifleri, toplumsal gelişmenin objektif yasallıklarını anlamalarına ve günümüzde yürürlükte bulunan eğilimleri ve güçleri somut olarak incelemelerine bağlıdır.

Gerçekte her komünist partisi, gelecekteki mücadelesinin programını hazırlarken, böyle bir incelemeyle uğraşmaktadır. Marksist-Leninist partiler, uluslararası danışma toplantılarında program karakterli ortak belgeler hazırlayarak, komünist hareketinin genel ödevlerini tesbit etmektedirler. Biz burada, bu belgelerdeki fikirlere dayanarak, hareketimizin kestirilmesi mümkün gelecekteki gelişme perspektiflerine dair bazı düşüncelerimizi belirtmek istiyoruz.

Nicel ve nitel büyüme

Gelişme perspektifi, başlıca, belirmiş olan eğilimlerin bir devamıdır. Tarihsel tecrübeye ve zamanımız hakkındaki değerlendirmeye dayanarak, geleceği şu veya bu ölçüde isabetle öngörmek ve böylece onun biçimlenmesine daha emin olarak etki yapmak mümkündür.

Perspektifler sorununun çözümü, her şeyden önce, «tarihsel sürecin hangi noktasında bulunuyoruz» sorusunun cevabı ile ilgilidir. İnsanlığın XX. yüzyıldaki gelişmesinin sonuçları, dünyanın muazzam toplumsal dönüşümler içinde bulunduğu, yani kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecini yaşamakta olduğuna açık tanıklık etmektedir. Sosyalizm dünyanın öyle büyük kesimlerinde üstüngeldi ve öyle sağlamlaştı ki, artık dünya gelişmesinin gidişi üzerinde gittikçe artan bir etki yapıyor. Sosyalizm fikirleri, vaktiyle sadece teori ve ümit olan bu fikirler artık muazzam bir güc haline gelmiş bulunuyor. Ve bugün eski toplumun savunucuları bile «biz hepimiz sosyalistiz» filân demek zorunda kalıyorlar.

«...Komünistler geleceğin her şeye rağmen kendilerine ait olduğunu bilmelidirler, ve biz bundan ötürü, burjuvazinin kuduzca saldırılarını en soğukkanlı ve ayık bir yargı ile gözönünde tutarak, yüce devrim mücadelesinde en büyük tutkunlukla birleşebiliriz (ve birleşmemiz gereklidir).»

V. İ. Lenin

(Toplu eserleri, c. 41, s. 87)

Bu muazzam değişimler komünist hareketiyle kopmaz biçimde bağlıdır. Sosyalizmin üstüngeldiği ve gelişmekte olduğu her yerde başarılar, ancak Marksizm-Leninizm teorisini kılavuz edinen ve emekçi yığınlarının mücadelesini kesinlikle etkileyen komünist partilerinin eylemi sayesinde müm-

kün olmuştur. İdeolojik mücadelede, sermayenin toplum üzerindeki büyük egemenliğini korumakta olmasına rağmen, burjuvazinin manevralar çevirmeye geçmek zorunda kalmasında da komünist partilerinin büyük hizmeti vardır.

Devrimci değişimler süreci, komünist hareketinin büyümesinde doğru-
dan doğruya yankısını buldu. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki — 1921'-
deki — büyük devrimci atılım sırasında, komünistlerin sayısı 2 milyonu
geçmiyordu (bunların yaklaşık olarak üçte biri Sovyet Rusya'da idi).
Bugün ise, hemen hemen 90 partide örgütlü 50 milyon komünist vardır.
Bu artış yalnız sosyalist ülkelerde sınırlı değildir: 1939 yılında Avrupa
kapitalist memleketleri komünist partilerinin üye sayısı 500 binden 2.5
milyona çıkarak 5 defa; Asya'nın sosyalist olmıyan memleketlerinde 20
binden 3.8 milyona çıkarak 190 defa; Amerika'da 180 binden 343 bine
çıkarak 2 defa; Afrika'da 5 binden 60 bine çıkarak 12 defa artmıştır.

Bunun yanı sıra, komünist hareketinin kendi içinde nitel değişimler de
gerçekleşmektedir. Bu cümleden olarak, komünist partileri örgüt bakımın-
dan daha yetkin hale gelmekte, saflarında daha sıkı kenetlenme sağlan-
makta, sınıf mücadelesini yönetme, yığınları beraberinde götürme, geniş
anti-emperyalist ittifaklar meydana getirme veya böyle ittifakların kurul-
masına katılma yetenekleri artmakta, teorik eylemleri zamanın istemlerine
göre gelişmektedir.

Bu gözle görülür gelişme burjuva ideologlarının beyhude çırpınışlarını,
komünist hareketinin gittikçe artan önemini inkâr yeltenişlerini ve güya
«dünya komünizmi artık rolünü oynamıştır» vb. kabilinden iddialarını
çaresiz bir aldanişa çevirmektedir. Bununla ilgili olarak, Danimarka'nın
inadiyla ünlü eski politikacılarından birinin buna benzer bir durumda
«bunlar gerçek de olsa, ben hepsini inkâr ediyorum» dediğini hatırla-
mamak elden gelmiyor.

Artık gerçeklerin basit bir dökümünden bile şu sonucu çıkarmak müm-
kün: Komünist hareketi gelecekte de, son on yılda olduğu gibi, büyü-
yücek, kuvvetlenecektir. Bu hüküm elbette çok genel sayılabilir. Zira,
tarihsel gelişmenin ana eğilimi gerçeklere iyiniyetle inanmak isteyen
herkes için apaçık, olsa da, bu henüz, olayların dümdüz, engelsiz bir
yolda ilerlediği, şimdiye dek yürürlükte bulunan bütün eğilimlerin bundan
böyle de herhalde korunacağı demek değildir. Kaldı ki, insanlık tarihinde
muazzam dönüşüm tam da böyle gerçekleştirilse bu, bir hayli garip olur.

Devrimci hareket tarihinin büyük yükseliş devirleri gibi geçici düşüş
devirleri de gözden uzak tutulamaz. Birinci Dünya Harbi'nden sonra —
1920'lerde — kapitalizm nisbi bir istikrar aşaması yaşamış ve bu da
çeşitli oportünizmlere gıda olmuş, devrimci hareketi etkilemişti. Ama çok
geçmeden, kapitalist sistemin iç çelişkileri alabildiğine keskinleşmiş, beri
tarafтан devrimci hareket tekrar güc kazanmaya başlamıştır.

İkinci Dünya Harbi'nden sonra kapitalist dünyası bir genel bunalım süreci yaşamışsa da, yeniden belirli bir istikrara ulaşabilmıştır. Ana sermayeyi yenileme zorunluğu, bilimsel-tekniksel devrimin ulaşımlarından, ekonominin yönetiminde devlet-tekel biçimlerinden faydalanmalar bu istikrarda beklenen rollerini oynamışlardır. Kapitalist sistemin bu yolda ortaya çıkan «yeni hayati güç»üne dair hayaller, şüphesiz ki, devrimci hareket için belirli güçlükler doğurmuştur. Öte yandan, kuvvetler oranının sosyalizm yararına değişmesi, işçi sınıfını ve komünist partilerini o zamana kadar bilinmiyen yeni problemlerle yüzyüze getirmiştir.

Bu suretle terihsel tecrübe, basit bir dökümün öngörü için güvenilir bir kaynak olamayacağını göstermiş bulunuyor. Eğer bütünüyle toplumsal gelişmenin gidişi, bir zorunluk olarak, sosyalizme ve komünizme doğru (dolayısıyla komünist hareketinin daha da güçlü yükselişine doğru) götürüyorsa, bu yolda dünyayı devrimci yenileme tempolarının geçici olarak yavaşlayacağı dönemler olabileceğini yine de hesaba katmak gerekiyor.

Bütün mesele şudur: Bugün sadece geçmişteki başarılarına dayanarak komünist hareketinin gelecekteki yükselişini öngörmek gibi bir ihtiyaç karşısında değiliz. Çağımız gerçeklerinin tahlili, hareketimizin yalnız evrensel-tarihi plânda değil, somut olarak şu önümüzdeki on yıllarda da başarılı gelişmesini şartlandıran esaslı objektif eğilimlerin varlığını ortaya koyuyor.

İleri doğru gelişmenin objektif etkenleri

Bilindiği gibi, günümüzde uluslararası alanda başlıca üç devrimci kuvvet eylemedir. Ve olaylar, dünya devrimci sürecinin bu üç sektörünün her birinde komünist hareketinin yeni atılımları için gerekli koşulların olgunlaşmakta olduğunu göstermektedir.

Birinci ve çözümleyici kuvvet, en yüksek gelişmesine Sovyetler Birliği'nde ulaşan sosyalizmdir. Onun gücünün temeli, tempolarıyla kapitalist dünya ekonomisinin artış tempolarını mütemediyen aşan ekonomik yükseliştir. Hesaplar, bu gelişme hızı farkının gelecekte daha da artmasının mümkün olduğunu göstermektedir. Bütün bunlar, uluslararası devrimci hareketin temeli olan dünya sosyalist sistemini esaslı surette sağlamlaştıracaktır.

Fakat sosyalizmin daha da güçlenmesi perspektiflerini belirliyen yalnız bu değildir. Sosyalist düzen gitgide daha olgun bir karakter kazanmakta, ve buna uygun olarak, egemenliğin emekçiler tarafından daha tam gerçekleştirilmesine ve onların çıkarlarının optimal ölçüde korunmasına yardım eden daha etkin metodlar hazırlanmaktadır. Bununla ilgili olarak, komünist ve işçi partilerinin 1969 yılı Moskova danışma toplantısı şu tespiti yapmıştır: «Sosyalist dünyası, şimdi bağrında gizlenen muazzam

kaynaklardan daha dolgun ölçüde faydalanma olanaklarının açıldığı bir gelişme aşamasına girmiş bulunmaktadır.»

Sosyalizmin gelişmesinde yeni aşama, bilimsel-tekniksel devrimi daha etkin biçimde gerçekleştirme ve aynı zamanda yeni sosyalist üretim ilişkilerinin üretim güçlerindeki değişimlere daha tam uygunluğunu sağlama anlamına gelmektedir. Sosyalist toplumun bu gelişme aşaması, aynı zamanda, demokrasi ve özgürlük gibi kavramlara tarihte daha önce bilinmiyen somut bir muhteva kazandıran kollektif ve kişisel girişimlerin artmasını öngörmektedir. Gerçek ve geniş demokrasi yaratmak, toplumsal hayatta zamanın ihtiyaçlarına cevap veren yeni ve rasyonel örgüt biçimleri bulmak için yapılan araştırmalar bütün dünyadaki ilerici insanların yakından meşgul eden konulardır. Bundan ötürü, bu süreç, yalnız sosyalist ülkelerde komünist partilerinin rolünü ve itibarını artırmayı değil, aynı zamanda, bu örneğin etkisiyle genellikle komünist hareketinde aynı rol ve itibarı yükseltmeyi hedef tutmaktadır.

Sosyalizmin gelişmesi bütün devrimci hareket için elverişli olanaklar açmaktadır. Bu gelecek elbetteki kendiliğinden gerçekleşecek değildir. Düşman, sosyalizmin örnek olmasına ve onun reel gücüne karşıkoymak için elinden geleni yapmaktadır. Komünist hareketi, zamanımızda reel olarak mevcut sosyalizmin bütün dünya için ne muazzam bir anlam taşıdığını gözler önüne sermekte, bu suretle de, hâlâ sermayenin ezgisi altında bulunanların hissettikleri dünyayı değiştirme ihtiyacının, bu tarihsel zorunluğun giderilmesine yardımcı olmaktadır. Bu objektif ihtiyaç, önüne çıkan bütün engelleri devirerek yoluna devam edecektir.

Dünya devrimci sürecinin diğer kuvveti de işçi sınıfıdır ve onun kapitalizmin son dönemine girdiği memleketlerdeki müttefikleridir.

Son yıllarda bu ülkelerde sermaye ile emek arasındaki çelişkilerin yeniden alabildiğine sertleştiğini, grev mücadelesinin, en geniş emekçi yığınlarının katıldıkları sınıf çatışmalarının bir hayli şiddetlendiğini görüyoruz. Devlet-tekel toplumunda egemen sınıflar devlet yönetim araçlarının hepsini ellerinde toplamış olsalar da, onların toplum ve insan gelişmesinin en önemli sorunlarını çözebilecek yetenekte olmadıkları artık her zamankinden daha büyük bir açıklıkla anlaşılıyor. Bu gerçek, kapitalist toplumun istikrarı hakkındaki tasavvurlara ağır bir darbe indiriyor. Bundan başka, kapitalizmin «sosyal idare» ve örgütsüz protestolar yoluyla veya kişisel teröre ya da komploya dayanan «yıldırım darbesi» ile «kendiliğinden» yıkılıp gidebileceğine dair hayaller de birer birer sönüp gidiyor.

Hoşnutsuzluğun artması genel görünüşüyle yığınlar arasında «değişimlerin zorunluluğu» kanısının geniş ölçüde yayılmasında ifadesini buluyor. Bu duygu çoğu kere belirsiz olsa veya çeşitli yönlerde aramalara sevketsin

de, bu durum, yığınların devrimci emellerinin — 1960 yıllarında bazılarının iddia ettikleri gibi — sönmediğine, tam tersine daha da kuvvetlendiğine tanıklık ediyor. Herkes zamanın doğurduğu olanaklar ile gerçek yaşama koşulları arasındaki uçurumu görüyor. Ve bu uçurum, üretimin genel yükselişine bağlı olarak yaşama düzeyinde meydana gelen değişime rağmen artıyor. Bilimsel-tekniksel devrimin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni olanaklar daha zengin ve yaşanmaya değer bir hayat arzuları uyandırırken, toplumsal pratikte çoğu kere tehlikelere dönüşüyor: işsizler çoğalıyor, ahalinin büyük gurupları dilenci yaşamı düzeyinde tutuluyor, nice memleketlerin ve başlıbaşına yörelerin veya bölgelerin gelişmesi geri kalıyor, baskı ve ırkçı kovuşturmalar artıyor, serbest vakitler anlamsız ve boş uğraşlarla geçiriliyor, militarizasyon ve atom ölümü tehlikesi yürekleri sardıkça sarıyor.

Gerek yeni yeni mal türleri, kamu hizmetleri, üretimde ve sosyal ilişkiler alanında yeni metodların uygulanması, gerekse bazı alanlarda belirli tâvizler artık yığınların hoşnutsuzluğunu ve eleştirilerini önleyemiyor. Tekelci sermaye egemenliği koşulları içinde endüstrileşme sorunu, her şeye ticaret zihniyeti sokulması sorunu, bu egemenliğin büyümekte olan devlet cihazının artan ihtiyaçlarını giderme yolunda yeni yeni engeller yaratması sorunu üzerinde emekçiler gittikçe daha sık düşünüyorlar. Bu engeller, üretimin karakterini teşkil eden rekabette ve sınırlı gerilimde, günlük hayatın hemen her dakikasında hissedilen ve taşıt sistemiyle bağlı olan bozukluklarda, şehirlerin kirletilmesinde, doğal güzellik ve zenginliklerin heder edilmesinde, dinlenme koşullarının yetersizliğinde daha açık olarak kendini gösteriyor. Ve insanların kafalarında, en zorunlu günlük ihtiyaçları giderme sorunu ana sosyal problemlerin çözümü ile giderek daha çok bağlanıyor.

İşçi sınıfında ve aynı zamanda diğer halk tabakaları arasında, mevcut iktidarın nasıl değiştirebileceğini, yeni ve âdil toplum düzeninin nasıl kurulabileceğini bilme ihtiyacı daha çok hissediliyor. Bu, giderilmesi, ancak işçi sınıfının yürüteceği mücadele ve Marksist-Leninist teoriyi kılavuz edinme temeli üzerinde mümkün olan bir ihtiyaçtır. Kısacası, objektif ihtiyaçlar, komünist hareketini geliştirme ve kuvvetlendirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Fakat bu söylediklerimiz, başarının kendiliğinden sağlanacağı anlamına gelmez. Başarıya ancak mücadeleyle ulaşılır. Bu mücadelede gericiğin aşırı sağcı kuvvetlerden de faydalanmayı deneyeceğini hesaba katmak gerekir. Önemli olan, yalnız onların hücumlarını püskürtmek değil, gerek sağcı reformist, gerekse goşist akımların etkisini gidermek maksadıyla komünist hareketinin bütün tecrübesinden en zengin biçimde faydalanmaktır. Zira bu sağcı refo-

yönelik arzuların dönüşüm yaratacak bir devrimci atılıma çevrilmesi yolunda ciddi birer engel teşkil etmektedir.

Üçüncü devrimci kuvvet, artık on yıldır yayılıp gelişen ve önemi durmadan artan ulusal kurtuluşçu ve anti-emperyalist harekettir. Viyetnam halkının ve diğer birçok halkın eski ve yeni sömürgeciliğe karşı yürüttükleri savaş, halkların, tarihsel kurtuluş emellerinde ne gibi sınırsız olanaklara sahip olduklarını göstermektedir.

Ulusal kurtuluş hareketi, şimdiki aşamada, gerek harekete katılanlar, gerek hedefler ve ideolojik prensipler, gerekse savaş biçimleri bakımından alabildiğine geniş ve çeşitlidir. Bu savaşa, sosyalist yönetimi bilinçle savunan sosyal tabakalar, partiler ve önderler, bu yolu henüz benimsemekte olanlar ve sosyalizm fikirleriyle herhangi bir ilgiyi biçimsel olarak reddeden, ama eylemleriyle emperyalizme karşı duranlar katılmaktadır.

Genel eğilim, ulusal kurtuluş hareketinde bilimsel sosyalizmin yeni mevziler elde etmekte olduğunu gösteriyor. Netekim, bilindiği gibi, kurtuluş birçok memleket, ulusal bağımsızlıklarına kavuşur kavuşmaz, henüz Marksist-Leninist teoriyi benimsemedikleri ve hattâ bu öğretiyi yarı düşman oldukları halde, hemen sosyalizm yoluna koyulmak istediler. Fakat son onbeşyirmi yıllık bağımsız gelişme tecrübesi, sosyalizme dair ütö-yaların, bilimsel olmıyan görüşlerin verimsizliğini gösterdi ve bu durum, bilimsel sosyalizmi tümüyle değilse bile, bazı önemli unsurlarıyla benimseme istekleri uyandırdı. Şimdi emperyalizme karşı kurtuluşçu hareketler, artık kapitalist ilişkilerin varlığını tehlikeye düşüren sosyal hareketlere dönüşmeye başlamıştır. Bağımsızlık ve ilerilik savaşını **öz mantığı**, birçok

«Devrimci hareketin en yakın dönemde daha büyük bir hız alacağına veya yavaşlayacağına bakılmaksızın, komünist partisi her iki ahvalde de daima *eylem partisi* olarak kalmalıdır.»

(Komintern'in 1921 Temmuzunda)

devrimci demokrasi sosyalist dünya ile, kapitalist memleketler işçi sınıfının ve diğer ilerici güçlerinin mücadelesiyle daha sıkı bağlar aramaya sevk ediyor. Bir başka deyişle, anti-emperyalist savaşın en önemli ihtiyaçları içinde gerçekte komünist hareketinin etkisini genişletme zorunluğu «programlaşmış» oluyor.

İdeoloji cephesinin önemi

Birbirinin karşıtı iki toplumsal sistem arasındaki mücadelenin kesinlikle etkilediği şimdiki durumun bütün objektif süreçleri, ortaya çıkan problemleri açıklamaya, gelişme yolunu göstermeye, eylemleri birleştirmeye, bir başka deyişle, işçi sınıfının ve halkların savaşında önder rolü oynamaya yetenekli politik, örgütsel ve ideolojik bir gücün varlığına olan kesin ihtiyacı belirlemektedir.

Fakat komünist hareketin gelişmesi yalnız objektif koşullara bağlı değildir. Burada sübjektif etken, yani ortaya çıkan olanakları kullanma kabiliyeti de rolünü oynamaktadır. Zamanımızda komünist partileri ne gibi istekler ileri sürmektedirler ve bunların yerine getirilmesine ne dereceye kadar hazırdırlar? Biz bu konuda her şeyden önce ideoloji cephesinin önemi üzerinde duracağız.

Kapitalist dünyada, komünistler, insanlara tekeli sermayenin egemenliğine boyun eğmeyi telkin eden bütün peşin yargı ve tasavvurları ortadan kaldırmak amacıyla ideolojik savaşı yorulmak bilmeden geliştirmeyi kendileri için ödev saymaktadırlar. Sağdan veya «soldan» oportünistlerin sınıfsal durumu ve gerçeği tahrif yeltenişlerine direnç gösteren komünistler burjuva ideolojisine karşı savaşta durumlarını kuvvetlendirmişlerdir.

Komünistler, şimdiki aşamada, işçi sınıfının ve reel olarak mevcut sosyalizmin rolünü açıklamaya özellikle önem veriyorlar. Burjuva ideolojilerinin başlıca çabaları bu sorunların gereği gibi anlaşılmasını önlemeye, bir kavramlar kargaşalığı yaratmaya ve bunların önemini küçültmeye yönelmiştir. Bu durumda, kanımızca gözetilmesi gereken önemli bir şart şudur: Burjuva ideolojisine «yüzyüze çatışmalar»da direnç göstermek, burjuva görüşlerinin etkisi altında bulunan ve bilimsel sosyalizmden henüz haberleri olmayanları ikna edebilen derma çatma bütün burjuva delillerini yalanlamak gereklidir.

Mevzilerinin reel olarak zayıflaması emperyalizmi ideolojik baltalama eylemlerini artırmaya sevk ediyor. Kapitalizmin övgücüler, köhne düzenlerini toplumsal idealmiş gibi sunmakta gitgide daha çok zorluk çektiklerinden, olanca çabalarını, emekçilerin şimdiki ve potansiyel saflarını nifak ve kuşku tohumları ekerek zayıflatma, çeşitli eğlenceleri ve uydurma kültleri reklâm ederek onların dikkatini sınıf savaşı ödevlerinden saptırma işi üzerinde yoğunlaştırıyorlar. Burjuva propagandası, bir yandan milliyetçi, ırkçı ve diğer geleneksel peşin yargılardan faydalanmaya çalışıyor, öte yandan da, bunları «modernleştiriyor» ve yüksek felsefe, ahlâk estetik diye yutturmaya kalkışıyor. Böylelikle burjuva propagandası, çağsal endüstri toplumunda öğrenimin giderek yükselen düzeyine kendini uydurmaya, aktifleşen yeni tabakaları silâhsızlandırmaya ve bunların sınıfsal egemenliğe direnç gösterme gi

Ne var ki, bu makasatla başvurdukları reklâm tekniği, başlangıçta — genellikle — uygulayanları hoşnut eden bazı sonuçlar verse bile, burjuva ideolojisinde iç bunalımı daha da derinleştiriyor. Her şeyin anlamsız olduğu ilân edildikçe, «ideologların zamanı geçmiş», «her türlü ideoloji lüzumsuzdur» gibi şiarların reklâmı yapıldıkça, insanlarda toplumsal problemler ve insanlığın geleceği konularında kendi tutumlarını belirleme ihtiyacı artıyor. Burjuva falcıları, bilimsel-tekniksel devrimin, insanlığın

büyük bir kısmını bir avuç nüfuzlu ve her şeye muktedir teknokratın hesap makineleriyle yöneteceği «lüzumsuz yaratıklar»a çevireceği haber verirken, sağduyulu kişilerde insanı ve emeği her şeyin üstünde tutan bir ideolojiyi kabul etme ihtiyaç ve arzusu şiddetleniyor.

Çağımızın bütün gerçek bilgi istemlerine tamamen bilimsel sosyalizm cevap vermektedir. İşte bundan ötürü, komünist hareketi, ideoloji alanında da yönetici ve yenileyici güç olmak için gerekli bütün objektif ön-şartlara sahiptir. Fakat, tekrar ediyoruz, Marksist-Leninist teorinin savunulması, yayılması ve geliştirilmesi yolunda bilinçli bir çaba gösterilmezse, burada da hiçbir ön-şart otomatik olarak gerçekleşecek değildir.

Gelecek, yığınların hareketine aittir

Hasımlarımız, komünistlerin sadece izole bir kuvvet, yani diğer sol, devrimci ve anti-empyalist hareketlerle sürekli ve dayanıklı bağları olmıyan ve gerekli ittifak sistemleri kurulmasını sağlamaya gücü yetmiyen izole bir kuvvet olarak gelişebileceği kanısındadırlar.

Bu gibi tasarımlar, bizce, dünya devrimci sürecinin başlıca niteliklerini, bu sürecin gelişmesine komünistlerin ne suretle yardımda bulunduklarını anlama yetersizliğinden ileri geliyor. Komünistler, kesin başarıya, ancak çıkarlarının ve olanaklarının neler olduğunu açıkladıkları geniş halk yığınlarını devrimden yana kazanmakla, ancak değişik düşüncelere sahip olanları birleştirmek için mücadele yürütmekte, bu mücadele sırasında görüşlerin açıklanması ve yakınlaşmasına yardım eden diyalogu kurmakla ulaşabileceklerini biliyorlar.

İzole bir kuvvet olma sorununu parmağa dolayan düşmanlarımız, komünistlerin başkalarıyla aynı safta olamayacakları, zira Leninizmin, enternasyonalizmin vb. nin bu yolu peşinen tıkadığı gibi bir tasarım yaratmak istiyorlar. Bu, kapitalistlerin kendi sistemlerini savunmak için öteden beri medet umdukları deneylerin, yani komünistleri ayırma tâbi tutma yolundaki eski ve semeresiz denemelerin yankısından başka bir şey değildir.

Anti-komünizm kampanyalarının elebaşları, emekçilerin Sovyetler Birliği ile dayanışmasını «ulusa ihanet» diye ilân ettiler, oysa Sovyetler Birliği Avrupayı ve diğer birçok ülkeyi Hitler faşizminden kurtardı. Aynı elebaşlar Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin çöküp gitmesi gerektiğini söylediler, oysa sosyalizm bu ülkede görülmemiş başarılarla ulaştı. Onlar, ABD'nin — bu tekeli kapitalizm devletin — özgürlüğün kalesi filân olduğunu iddia ettiler, oysaki barış ve demokrasiyi tehdit eden tehlikenin her şeyden önce bu devletten geldiği apaçık anlaşıldı. Onlar, komünistlerin sosyalist ülkeleri bağımsızlıktan yoksun ettiklerini ileri sürdüler, oysa bu memleketlerin halkları ulusal gelişmelerinde yeni yeni kalkın-

malar yaratıldılar. Onlar «Berlin duvarı»nın Avrupa için felâket olduğunu söylediler, oysa bu tedbir Avrupa'daki ilişkilerde daha iyiye doğru kesin dönümün önemli bir noktası oldu. Tek sözle, emperyalist propagandası her fırsatta komünistleri kendileriyle «hiçbir alış-veriş caiz olmıyan» kimseler diye göstermeye yeltendi, ama şişirilen yalan balonları her defasında birbiri ardından patlayıp gitti. Bütün bu kötü niyetli çabaların, tam aksi sonuçlar verdiği ve vereceği apaçık anlaşılmış bulunuyor.

«Komünistler, bütün ilerici, yurtsever ve barışçı güçlerle ulusal çapta olduğu gibi, bölgesel çapta ve dünya çapında da eylem birliğinin sağlanmasına ve uygulanmasına elveren en demokratik yöntemlerin taraftarı olarak hareket etmektedirler. Onlar, büyük sayıda ve çeşitli anti-emperyalist akım ve hareketler arasında, bunların özgünlüklerini gözönünde tutarak ve bağımsızlığına saygı göstererek, daha büyük ölçüde karşılıklı anlayışa ulaşılması için ellerinden gelen her şeyi yapacaklardır. Gönüllü olarak ve herkesin rızasıyla seçilen eylem birliği biçimleri, emperyalizme karşı savaşın, çağdaş durumun istemlerine cevap verecek yeni bir düzeye çıkarılmasını sağlayacaktır.

(Komünist ve İşçi Partileri 1969 Yılı Uluslararası Danışma Toplantısı dokümanından)

Komünistler anti-komünist kampanyalara rağmen, geniş yığınlarla ilişkiler kurmak ve sosyalist olmıyan herhangi bir ideolojinin etkisi altında bulunanları uyandırmak yeteneğinde olduklarını fiilen ispat ettiler. İleride yeni anti-komünist kampanyalar açılması mümkün olmakla beraber, bunlara karşı etkili bir direnç gösterilmiyeceğini kimse temin edemez.

Tabiidir ki, birlik politikasının gerçekleştirilmesiyle, yani program hedeflerinin, ortak eylemlerin biçim ve yöntemlerinin tesbiti, işbirliğinin daha geniş ve uzun vâdeli ödevlerine geçiş imkânlarıyla bağlı olarak daima birçok sorun ortaya çıkacaktır. Bu ve benzeri sorunların çözümü, yüksek derecede politika sanatı, hüner, temkin ve açıklık gerektirir.

Burada her şeyden önce söz konusu olan, kapitalist memleketlerde komünistlerin yığınsal mücadeleye ve yığın hareketlerine aktif olarak katılmalarıdır. Komünistler, bu konuda, yalnız komünist partilerinin yığınsal olduğu ülkelerde değil, diğer ülkelerde de iyi sonuçlar elde ettiler. Hattâ komünist partilerinin doğrudan doğruya etkileme olanaklarının

şu veya bu sebeplerle burjuvazi tarafından önlenebildiği hallerde bile, onlar yığinsal mücadeleye bizzat katıldıktan başka, bu mücadelede önemli bir örgütleyici unsur olarak da eylem göstermektedirler.

Yığınların aktifliği, dönüşümün kesin etkenini teşkil ettiği gibi, komünistlerin kazandıkları güven de, büyük olmyan komünist partilerini sağlam birer devrimci güç haline getirmek için gerekli esas ön-şartın var olduğu anlamına gelmektedir. Bu konuda V. İ. Lenin'in dediklerini hatırlıyalım: «Küçük partinin de (...) politik gelişmenin gidişini iyi inceledikten ve partisiz yığınların hayat ve alışkanlıklarını öğrendikten sonra, elverişli bir durumda devrimci hareket yaratması mümkündür . . . » (Toplu eserleri, c. 44, s. 32.) Tabii, bunun ne zaman ve nasıl olacağını burada belirlemek imkânsızdır. Fakat komünistler, önceleri olduğu gibi bugün de, yığınların hareketini genişletmek ve kuvvetlendirmek, onların daha sıkı birleşme ve örgütlenmesini, tekellerin, emperyalizmin egemenliğine karşı daha etkin biçimde direnmelerini sağlamak için mücadeleyi ödev edinmektedirler.

Burada, aynı zamanda, doğru çizilmiş bir politik savaş doğrultusu olmadan, emekçilerin birleşmesinin mümkün olamayacağı söz konusudur. Komünist partileri çeşitli memleketlerin özgün koşullarında işçi sınıfına ve tüm halka ilerleme yolunu gösteren somut programların hazırlamasına önemli bir katkıda bulundular. Toplumda sınıf güçlerinin tahliline dayanan bu eylem programları ve perspektif programlar, daha «elverişli» veya daha «temiz» yol çizmeyi deneyen diğer teorilere üstünlüklerini uygulama alanında gösterdiler. Komünistlerin izledikleri politik doğrultunun ilkesel ve ardıcıl oluşu, özellikle, hayallere ve lâfazanlığa dayanan denemeler karşısında ümitsizliğe düşenleri kendilerinden yana çekti. Biz, komünistlerin politika sahnesine daha geniş ölçüde çıkmalarının bir ön-şartını da bunda görüyoruz. Komünist partileri, zamanımızda olayların süratli akışının, yürütülen savaşın gelişmesi yollarıyla ilgili yeni sorunlar — tam vaktinde ve daha etraflı cevaplar verilmesini gerektiren sorunlar — ortaya atmakta olduğunu elbette unutmuyorlar.

Günümüzde işçi sınıfının birliğini kuvvetlendirmek, komünistlerle sosyal-demokratlar arasında karşılıklı ilişkiler problemini doğru biçimde çözmek özel bir anlam taşıyor.

Komünistler, toplumun temellerinde devrimci bir değişim sağlayacak gücü yaratma yolunu, işçi sınıfının birliğini kuvvetlendirmede, sol hareketlerin ittifakında görüyorlar. Fakat mevcut kapitalist düzene karşı mücadelede doğan birlik, yeni demokratik ve sosyalist toplumun kurulmasında da mümkün olmalıdır. Bunun, bir unsurunu da çok partili sistemin teşkil edebileceği, çeşitli politik biçimleri olacağı şüphesizdir.

«Bütün memleketlerin ezilen sınıfları için yeni ve daha iyi bir toplumun şafağı sökmekte ve her yerde ezilenler saflarını sıklaştırmakta, her yerde, sınırlara ve ayrı diller konuşulmasına rağmen elele vermektedirler. Uluslararası proletarya ordusu kuruluş halindedir ve yaklaşan yeni yüzyıl bu orduyu zafere ulaştıracaktır!»

F. Engels

(K. Marks ve F. Engels, Toplu eserleri, c. 22, s. 482)

İşçi sınıfının birliğini kuvvetlendirme ve halkı birleştirme perspektifleri, komünist partisinin başınabuyruk rolünün önemini zerre kadar azaltmıyor. Tam tersine, partinin örgüt ve ideoloji bakımından kuvvetlendirilmesi, iktidar mücadelesinde ve sosyalizmi kurmada birliğin yeter derecede güç ve savaşçı atılım kazanabilmesi için çözümleyici şarttır.

Enternasyonalizmin gerekliliği

Bellibaşlı üç devrimci kuvvetin aynı mecrada birleşmesi, dünya devrimci sürecinin kesin zaferine kadar başarıyla gelişmesi için şarttır. Emperyalizm, daha önce olduğu gibi, kendi savunması için her araca başvuran kuvvetli bir hasım olmakta devam ediyor. Ancak ona karşı mücadele etmekte olan bütün güçlerin savaşçı birliği, kapitalizmi, bir nükleer harp tutuşturmak gibi son ve en müthiş cinayetini işlemesine imkân vermiyerek çökertebilir.

Devrimci güçlerin dünya çapındaki topluluğu, komünist hareketinin gelenek, ana prensip ve kuvvet kaynağı olan enternasyonalizmle tam uygunluk halindedir.

Komünist hareketinin birleşik bir enternasyonal kuvvet olarak kalıp kalmıyacağı ya da yavaş yavaş «ulusal yuvalar»a mı çekileceği, bugün, sosyalizm dâvasına sempati besleyenler de dahil, birçoklarının üzerinde kafa yordukları bir sorundur.

Komünist hareketinin kendi içinde de (hele son on yılda) enternasyonal kenetlenme sorununun ikinci plâna itildiği zamanlar böyle olaylara raslandığı inkâr edilemez. Hareketin içinde, buna benzer bir yoldan şu veya bu memleket çerçevesinde belirli faydalar sağlanabileceğini düşünenler vardı. Bambaşka «ulusal komünizmler» fikrini savunan ve gerçekte toplumsal gelişmenin genel yasallıklarını inkâr eden teoriler ortaya çıkıyordu. Ve bazan işler sert çatışmalara kadar varıyor, komünist hareketinde ciddi güçlükler belirliyordu.

Burjuvâ ideologları, bu durumdan faydalanarak, «dünya komünizminde parçalanma» lâkırdıları etmekte, komünist dünyasının güya her zaman

ulusal savaş, düşmanlık ve hattâ harplerle dolu olacağı yolunda kehanetlerde bulunmakta elbette gecikmediler. Bazı geçici eğilimleri kalpazanca parmağına dolayan emperyalist propaganda, bu eğilimleri objektif yasalılık diye, yani milliyetçiliğin enternasyonalizmden daha kuvvetli çıktığı biçiminde göstermeye kalkıştı. Baltalama ve birliği parçalama çabaları, dünya komünist hareketine karşı mücadelede emperyalistlerin başlıca silâhi haline geldi.

Ne var ki, burjuvazi vakitsiz bayram ediyordu. Gelişme onun arzuladığından başka bir yön aldı. Şimdi komünist hareketinde durum, örneğin 1960 yılları ortalarındakine kıyasla hissedilir derecede değişti. Olayların gidişi gösterdi ki, kamünist hareketinin genel doğrultusuna «ulusal açıdan karşı durma»nın «faydaları» geçicidir. Böylelikle, hareketimizin ana kuvvetinin onun enternasyonal karakterinde olduğu, ancak kadeş partilerin sıkı birliği temeline dayanarak, bunlardan her birinin aynı zamanda kendi mevzilerini kuvvetlendirme çabalarında başarılı olabileceği daha açık anlaşıldı. Komünist ve işçi partilerinin 1969'daki uluslararası danışma toplantısı, bu nitelikte birlik arzusunu en inandırıcı biçimde ifade etti ve toplantının kendisi de bunun kuvvetlendirilmesine önemli bir katkıda bulundu.

Komünist hareketi, son on yılın olaylarına eğilerek, birliğin, işçi sınıfının enternasyonal ortak çıkarlarından otomatik olarak doğuvermediği, bunun güçlendirilmesi için bilinçli ve sürekli çabalar harcanması gerektiği sonuçlarını çıkarabildi. Gidişata bakılırsa, birlik arzuları gelecekte de uyumsuzluklara üstün gelecektir. Esasen hem ortak savaşın ihtiyaçları, hem de parçalanma «denemesi»nin verdiği ibret dersi, emperyalizminin milliyetçilikle oynuyarak komünistlerin saflarında kargaşalık yaratma çarpınışlarına set çekebilecek etkenlerdir.

Şüphesiz ki, başınabuyruk memleketlerin ve partilerin pratikte birliğini sağlamak pek de basit bir iş değildir. Çünkü insan toplumu tarihinde en köklü değişimlerden biri için büyük bir plân hazırlanması söz konusudur. Gelişme düzeylerindeki farklar, ulusal problemlerin alabildiğine nazik oluşu yüzünden kolaylıkla keskinleşebilen objektif güçlükler yaratmaktadır. Dünya komünist hareketinde beliren bazı anlaşmazlıklar geçici karakterlidir ve sıcakı sıcakına çözülmektedir. Diğer bazılarının giderilmesi için daha uzun bir zamana, büyük bir tecrübe birikimine ihtiyaç vardır. Fakat bunlar, özellikle partilerin proleter enternasyonalizminden hareket ettikleri ahvalde giderilmesi mümkün güçlüklerdir.

«Emperyalizme karşı savaş, sürekli, çetin ve ağır bir savaştır. Önemünde, muhakkak, sert sınıf çarpışmaları vardır. Emperyalizmin ve iç gericiliğin mevzilerine karşı ileri harekete hız vermemiz gereklidir. Devrimci ve ilerici güçlerin zaferi kaçınılmazdır.»
(Komünist ve İşçi Partileri 1969 Danışma Toplantısı dokümanından)

Önümüzdeki dönemde, komünist hareketinin, başınabuyruk ve eşit haklı kardeş partilerin büyük topluluğu biçiminde gelişeceği şüphesizdir. Fakat bu topluluk her şeyden önce hedeflerde, çıkarlarda ve ideolojide beraberlikten doğduğu için, ortak eylemleri ve komünist hareketinin ideolojik birliğini kuvvetlendirmek üzere işbirliği yapılması da gayet doğal ve gerekli olacaktır. Artık ulaşılmış olan eylem birliği düzeyi belirli bir iyimserlik telkin etmektedir. Uluslararası komünist hareketini bütün tarihi boyunca perçinliyen enternasyonalizm asla zayıflamayacak, dünyayı devrimci yenilemenin yeni aşamalarına uygun olarak daha da kuvvetlenecek ve gelişecektir.

Gelecekte kardeş partiler arasında işbirliğinin ne gibi biçimler alacağını şimdiden kestirmek elbette zordur. İnsanoğlu, geleceği, sadece var olanın mekanik bir devamı veya tekrarı olarak tasavvur etmeye yatkındır. Bununla beraber, ilerde bizim şimdi aklımızdan bile geçiremiyeceğimiz yeni ortak eylem biçimleri ortaya çıkabilir (örneğin, 1969 yılı danışma toplantısında, bir uluslararası komünist haber ajansı kurulmasının, ortak teorik araştırmalar yapılmasının vb. nin amaca uygun olacağından söz ediliyordu). Şu da var ki, ortak eylem ihtiyacının iyice anlaşılması, mücadelede kuvvetleri birleştirme arzusu, politik, ideolojik ve örgütsel bağları sağlamlaştırmanın en uygun biçimlerinin bulunmasını sağlayacaktır.

Toplumsal gelişme Marksist-Leninist açıdan anlaşılmasına ve proletarya enternasyonalizmi temeline dayanan, demokratik santralizm prensiplerini kılavuz edinen ve zengin bir politik tecrübesi olan komünist hareketi, yaşadığımız tarihsel çağın ortaya koyduğu ödevleri yerine getirmek için gerekli bütün koşul ve olanaklara sahiptir. Eldeki sayısız kanıtlar bu olanakların yakın gelecekte gitgide artan bir etkinlikle hayata geçirileceğini göstermektedir. 1970 yıllarına adım atan bizler, artık 60 yıllarında ortaya çıkabilmiş olan birçok belirsizliklerin bağdaşmaz sınıf savaşının sertleşmesi karşısında açıklığa kavuştuğu yeni bir devreye girmiş bulunuyoruz. Marksizm-Leninizm öğretisinden şu veya bu derecede geri çekilme anlamındaki bir yoldan yürümeyi öngören nice denemeler başarısızlığa uğradı ve uğramaktadır. Komünist hareketi, ancak açık-seçik perspektiflere sahip oldukça, bütün emekçi insanlığın çıkarlarına cevap veren kutsal hedeflerine ulaşmak için basiret ve cesaretle adım attıkça, zamanımızın sorunlarını çözebilir.

Geleceği öngörme, plân ve ekonomi politik

KAZIMİR SETSOMSKIY

Zamanımızın sosyal-ekonomik gelişme süreci alabildiğine dinamiktir ve karmaşıklığı gittikçe artmaktadır. Bugün bizim bütün yaptıklarımızın, yalnız zamanımız için değil, en yakın ve uzak gelecek bakımından da önemi vardır. Artık her türlü ilkesel kararların ön-şartı olarak geleceği öngörme ve değerlendirme gereği de olgunlaşmıştır. Bundan da, geniş bir kabul gören tez, alınan kararların veya hazırlanan çalışma programlarının doğruluk derecesinin, zamanımızla ilgili incelemelerin gelecek hakkındaki öngörülere yakınlığı derecesine bağlı olacağı tezi doğmaktadır.

Günümüzde hem sosyalist ülkelerde, hem de kapitalist devletlerde geleceği öngörme araştırmaları yapılmaktadır.

Burjuva memleketlerinde bu araştırmaların en göze çarpan niteliği tek yanlı oluşudur. Geleceği öngörme metodunun işlenmesinde elde edilen bazı belirli başarılar, bunun metodolojik temelinin kusurları yüzünden değerini yitirmektedir. Bu memleketlerde öngörüler, çokluk, şimdiki dünya kuvvetleri oranının sadece aritmetik dökümüne ve dünya kapitalist ekonomi sisteminin çatışmasız gelişmesi tezine dayanmaktadır. Yapılan öngörülerin çoğunda, kapitalist ülkelerin durmadan artan sayısız iç çelişkileri ve sosyal gerginlik kaynakları gözönüne alınmamaktadır.

Kapitalist dünyadaki öngörü araştırmalarının karakteristik niteliği, «tüketimci» denilen ve mâhut «endüstri sonrası» toplumu görüşüne uyan tipte bir toplumsal gelişmenin tasarlanmasıdır. Böyle öngörülerde özgün bir yaşama tarzı yaratma eğilimi birinci plâna alınmaktadır ki, bu yaşama tarzının ayırdedici çizgileri, tüketim yapısının apaçık deformasyonu, biçimlerinin de alabildiğine endividüalize edilmesidir. Bu tür öngörüler kapitalist memleketlerin kendi içinde sert eleştirilere konu olmaktadır.

Sosyalist dünyada geleceği öngörme araştırmalarının çok yanlı gelişmesi ve bunlardan etkili biçimde istifade edilmesi için çok daha elverişli koşullar vardır. Bu da, her şeyden önce, geleceği öngörme ile halk ekonomisi plânlamasının, özellikle perspektif plânlamanın iyice bağdaştırılmasına imkân veren sosyalist ekonomi sisteminin üstünlüğünden ileri gelmektedir. Ekonomik Yardımlaşma Konseyi çerçevesinde yapılan öngörü araştırmaları gittikçe artan bir rol oynamaktadır.

Sosyalist toplum, gelişmede, kapitalist toplumun amaçlarından apayrı amaçlar gütmektedir. Sosyalist toplumda, emekçilerin gelecekteki ihtiyaçlarının, yaşama koşullarının karakteri ve diyaazonu hakkında başka görüşler biçimlenmektedir; toplumun, halk ekonomisinin gelecek modelini

gerçekleştirme yolları ve yöntemleri bambaşkadır. Bundan da, kapitalist dünyasındakinden farklı diğer öngörü prensip ve esasları doğmaktadır ki, bunlar Marksist-Leninist bilimsel öngörü temeline dayanmakta ve sosyalist düzenin bağrındaki muazzam kaynakların giderek daha tam biçimde kullanılmasına yöneltilmiş bulunmaktadır.

Plânlama sisteminde öngörünün rolü

Zamanımızda ekonominin ve bütününü toplumun gelişmesini yönetme sistemi, sosyal-ekonomik politikanın bilimsel öngörü araştırmaları temeline titizlikle oturtulması dışında düşünülemez ve uygulanamaz. Biz zamanımızın ve geçmişin sosyal-ekonomik olgularının sebep bağintısını meydana çıkarmaya, bunların gelecekteki gelişme eğilimlerini incelemeye ve bu temel üzerinde daha ileri gelişme etkeni olarak güçlerini değerlendirmeye çalışıyoruz. Bugünkü durumun etraflı tahlili, öngörme sürecinin birinci halkasını, yapılan öngörülerin doğruluk ve yetkinliğini belirliyen ön-şartı teşkil eder.

Sosyalist ülkelerde, her şeyden önce ilk sosyalist ülke sıfatıyla Sovyetler Birliği'nde, sosyal-ekonomik gelişmenin öngörüsünde ve plânlanmasında büyük bir tecrübe biriktirilmiştir. Plânlama alanında enine boyuna muazam bir gelişme sağlanmıştır. Plânlama işinin bilimsel yöntemleri, üniversal karakteri, plânlama sistemlerinin koordinasyonu, bu sistemleri devletçe ve uluslararası çapta bağdaştırma düzeyinin yükseltilmesi çağdaş sosyalist plânlamanın ana çizgileridir.

Buna paralel olarak, öngörü araştırmalarında büyük bir hamle yapılmış, bunların ölçüleri bir hayli genişlemiş, bu alanda da uluslararası işbirliği başlamıştır. Öngörü uzmanı kadrolar yetiştirilmiş ve bu işin metodu meydana getirilmiştir. Hâlen öngörünün niteliğini iyileştirme, bilimsel temellerini sağlamlaştırma ve öngörmede büyük bir isabet sağlama yönlerinde çalışmalar artırılmaktadır.

Bunun yanı sıra, plânlamayı daha da yetkinleştirme, plânın bilimsel esaslarını geliştirme, öngörü unsurlarını — plân işlerinde sosyal-ekonomik gelişmede tutulması mümkün çeşitli yol ve yönlerin tahlili ve buna dayanarak sosyal-ekonomik gelişmenin optimal varyantlarının seçimi maksadiyle — geniş ölçüde kullanma gereği ortaya çıkmış bulunuyor.

İşte öngörü işinin plânlama sürecine organik olarak katılması, bundan ötürü de, öngörme çalışmalarına, daha ziyade halk ekonomisini geliştirme görüşünün, sonra da doğrudan sosyal-ekonomik gelişme plânlarının hazırlanıp saptanmasına öncülük eden faydalı araştırmalar karakteri verilmesi bu anlamda söz konusu olabilir. Bu da, öngörü işlerinin plânlamada ilk halka, ekonominin ve bütününü toplumun gelişmesi hakkındaki ön görünün işlenmesi için materyaller hazırlanmasında bir aşama haline getirilmesi demektir.

Öngörünün amacı, halk ekonomisi plânı için, bunun ana hedeflerinin, ödevlerinin ve uygulanma araçlarının somut olarak saptanması için geniş bir taban meydana getirmektir. Bu açıdan bakılınca, öngörü araştırmalarının etkinliğini değerlendirme sorunu da, öngörü sonuçlarının plânlama işinde kullanılma ölçü ve vâdeleriyle bağlı olarak ele alınabilir.

Sosyal-ekonomik veya bilimsel-tekniksel süreçlerin gelecekte toplumsal ilerlemenin cereyan edeceği koşullar bakımından mümkün gelişme yollarının tesbiti de öngörünün ödevleri arasındadır. Sosyal-ekonomik gelişmenin belirli etkenlerinin aktiflik derecesi değişebilir; bu nedenle başlangıç varsayımları ona göre belirlenir ve bu da toplumun gelecekteki görünüşüne dair birkaç varyantın ortaya konmasını gerektirir. Perspektif ve özellikle perspektif-üstü devrenin öngörülmesinde yalnız çok varyantlı öngörüler metodu yararlı olmakta ve geleceğe dair ön-tasarıların tahlili ve karşılaştırılması suretiyle sosyal-ekonomik gelişme yollarının ve dolaşısıyla halk ekonomisi plânları yönelimlerinin isabetle seçimine imkân vermektedir.

Öngörü araştırmalarının ve plân işlerinin ihtiyaçları bakımından doğruluk derecesini yoklamanın önemli olduğunu da belirtmemiz gerekir. Plânları uygulama araçları değişmekte, sosyal-ekonomik gelişmenin en yakın nedeflerine ulaşmak maksadiyle bu araçlardan istifade metodları daha yetkin hale gelmektedir. Bu da, değişmekte olan koşulların durmadan incelenmesini, plânlama sürecinde esnekliğin artırılmasını ve plân ödevlerinin sürekli olarak tahlil edilmesini gerektirmektedir. Bunun sonucu olarak, yürürlükteki plânların, özellikle uzun vâdeli plânların zaman zaman yoklanıp ayarlanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Zaman geçtikçe geleceği daha iyi öngörme ve gelişme koşullarını daha doğru biçimde değerlendirme yolunda ek olanaklar beliriyor. Bunun için, artık hazırlanmış olan öngörüler periyodik, bazan da sürekli olarak yoklanıyor. Ekonominin ve bütünüyle toplumun gelecek tablosu üzerinde yapılan düzeltmeler bazan tamamiyle yerindedir ve yürürlükteki plân kararlarında yapılan değişiklikleri doğru biçimde değerlendirmeye imkân vermektedir.

Her sosyalist ülkenin ekonomisi plânları tek bir sistem teşkil eder. Örneğin, yirmi yıl kapsamlı perspektif plân tasarıları, toplumsal-ekonomik hayatın her alanında ödevleri geliştiren ve somutlaştıran yeni beşyillik plânlar için hareket noktasıdır. Beşyillik plânlar yıllık plânların temeli olarak ele alınmaktadır. Yıllık plânlar ise, daha kısa süreli plânlar hazırlamada hareket noktasıdır. Böylelikle, karşılıklı bağımlı ve hem vâdeleriyle ölçüleri, hem de ödevlerin ayrıntı derecesi ve bunları gerçekleştirme araçları bakımından farklı plânların belirli sistemi meydana getirilmektedir.

Plân işiyle bağılı öngörüler sistemi de buna benzer biçimde hazırlanmaktadır. Bu sistemi, bir yandan, öngörülerin zaman çerçeveleri şartlandırmaktadır. Kısa, orta ve uzun vâdeler için hazırlanan öngörüler, yalnız diyapazonları ve ayrıntı dereceleriyle değil, uygulanan yöntemlerin ve tahlillerin özgün çizgileri bakımından da birbirinden ayrılmaktadır. Öte yandan, öngörme işlerinin plânlama sürecine koşulması, bunların ayrı ayrı türlerinin yıllık, beşyılık, perspektif nitelikteki belli kategoriden plânın istemlerine tâbi kılınmasını gerektirmektedir.

Son yıllarda geleceği öngörmede optimal ölçülere ulaşıldı. Bu sonuç, daha ziyade, enformasyon sisteminin serpilip gelişmesinden, ekonomik-istatistik tahlillerin¹ derinleştirilmesinden, daha yetkin bilimsel araştırma metodları uygulanmasından ileri gelmektedir. Biz artık, çağsal gelişme sürecinin cereyanına ortam olan somut koşulları ve aynı zamanda bu koşulların yakın ve uzak gelecekteki değişme eğilimlerini gitgide daha iyi tanımaktayız. Bundan ötürü, halk ekonomisi plânlarında öngörü araştırmaları sonuçlarının doğrudan doğruya gözönüne alınmasının mümkün olduğu görülmüş, bu da plânlarda belirlenen ödevlerin şu veya bu derecede düzeltilmesi olanağını yaratmıştır.

Öngörü ve plânlama alanında koordinasyonun esasları artık değişiyor. Halk ekonomisi plânlarının koordinasyonu, bunların değişik düzeylerde bağdaştırılmasının somut biçimleri gibi, nihayet tümüyle plân ödevlerinin ve her şeyden önce kompleks gelişmeyi sağlamanın optimal ölçüde bağdaştırılmasına yöneltilmiştir. Bazan defalarca tekrarlanan bu koordinasyonun önemi, yalnız plân ödevleri ve bunları yerine getirme araçları arasında uygunluk sağlama bakımından değildir. Bu koordinasyon, perspektif hedefler, ödevler ve araçlar ile en yakın devrenin plân yönelimleri arasında doğru bir uygunluğun belirlenmesi bakımından da gittikçe büyüyen bir önem kazanmaktadır. Bu da, en yakın devre ödevlerinin üstünlüğü prensibinin perspektif ödevler yararına revizyonundan faydalı sonuçlar alınmasını sağlamaktadır.

Plânların koordinasyonu ile bağılı olan bütün bu güç ve karmaşık sorunlar, dolayısıyla öngörü araştırmaları alanındaki koordinasyona yansımaktadır. Öngörü koordinasyonundan maksat da, sosyal-ekonomik hayatın çeşitli alanları için hazırlanan ayrıntılı öngörülerin bağdaştırılması, bunların şu veya bu kategoriden halk ekonomisi plânı hazırlama ihtiyaçları bakımından genel kompleksle bağlanmasıdır.

İhtisas öngörülerinin toptan hazırlanan kompleks öngörülerinde birleştirilmesinin önemi yalnız halk ekonomisinin nispeten dar kolları bakımından değildir. Örneğin, demografik süreçleri, bilim ve tekniğin gelişmesini veya gelişmenin somut bir sosyal dalının dinamiğini inceliyen uzmanlar, toplumsal hayatın öteki alanlarının etkisini gözönüne almayabilirler. Çeşitli sosyal, ekonomik ve diğer olguların karşılıklı etkisi ve

bağımlılığı ancak değişik kategorili öngörülerin birleştirilmesi suretiyle tamamen meydana çıkarılabilmektedir. Yalnız toplu öngörülere değil, fakat her şeyden önce çeşitli öngörülerin câri ve periyodik koordinasyonuna ihtiyaç da bundan ileri gelmektedir.

Şunu da belirtelim ki, en iyi hazırlanmış bir öngörü bile plânla bir tutulamaz. Kaldı ki, ayrıntılı öngörüler, uygulama kararları alınması için direktif temeli sayılamaz. Öngörülerin amacı, plânın hazırlanmasında kılavuz olacak genel görüşün tesbitine ve işlenmesine, ekonomik ve sosyal hayatın optimal gelişme yolunun seçilmesine yardımcı materyaller hazırlamaktır. Ancak sorunt plândır ki, pratik ödevleri ve aynı zamanda bunları gerçekleştirme yol ve araçlarını belirliyen eylem programının canlı bir timsali olur.

Sosyalist ülkelerin şimdiki gelişme aşamasında öngörülerin önemi artmaktadır. Ekonomik ve sosyal hayatın diğer taraflarının kompleks gelişmesi evvelâ toplu öngörüler, sonra da kısa, orta vâdeli ve perspektif nitelikte koordine plânlar hazırlanmasını gerektirmektedir.

Bellibaşlı öngörü çeşitleri

Bugün bildiğimiz başlıca öngörü çeşitleri şunlardır: Demografik, bilimsel-tekniksel öngörüler; sosyal-kültürel gelişme, ekonomik gelişme öngörülere, bu arada genel-ekonomik ve tekniksel-ekonomik öngörüler, alansal-yapısal (bu arada genel ulusal, bölgesel ve yöresel) öngörüler.

Demografik öngörülerde büyük bir gelişme vardır. En büyük ulaşım da bu alanda kaydedilmiş, hazırlanan öngörü metodu esaslandırılmış, yapılan öngörülerden en etraflı biçimde faydalanma yolları tesbit edilmiştir. Dünyada ve çeşitli memleketlerde nüfusun artışı ve yapısı problemleri üstüne öngörü araştırmalarının pratik önemi büyüktür. Demografik öngörüler temeline dayanılarak, nüfusun doğal artış oranında azalma ve yüksek derecede gelişmiş memleketler de nüfusun genel sayısının gelecekte istikrara ulaşma ve bundan sonra da 2.000 yılına kadar orta bir gelişme gösterme eğilimleri meydana çıkarılmıştır. Ölüm oranının daha da azalması ve ortalama insan ömrünün artması, nüfusun yaş haddi yapısında hissedilir değişimlere, her şeyden önce yaşlıların nispi payının bir hayli artmasına yol açmaktadır.

Demografik öngörüler çağasal demografi politikasının tesbitine basamak olmaktadır. Doğum oranının ayarlanması prensipleri ve buna göre nüfusun gerekli ölçüde artışını ve optimal yaş haddi yapısını teminat altına alacak ekonomik ve sosyal tedbirler bu öngörülere dayanılarak işlenmektedir.

Nüfusun yaş gruplarına göre artması bakımından da öngörülerin büyük bir önemi vardır. Çalışma yaşı altındaki nüfus sayısının öngörül-

mesi, ana ve çocukların korunmasını iyileştirmek, ulusal eğitimi modernleştirip genişletmek, sağlık koruma sistemini daha yetkin hale getirmek vb. gibi sorunların esaslı olarak çözülmesine imkân veriyor. Çalışma çağındaki nüfus sayısı hakkında yapılan ve bütün memleket ya da ayrı ayrı bölgeler ölçüsünde belirli süreli işgücü kaynakları bilânçoları yapılmasına imkân veren tahminler özellikle büyük önem taşıyor. Hazırlanışında ekonomik gelişme dinamiğinin, onun sektörler yapısının ve bunların gelecekteki kadro ihtiyacının dikkate alındığı bu bilânçolar, çalışma çağındaki nüfusun tam istihdamını ve bu işgücünün rasyonel olarak kullanılmasını sağlama politikasına temel hizmeti görüyor. Nüfus dağılımının ölçü ve yönlerinin tesbiti epeyce karmaşıktır. Bu iş, yöresel işgücü bilânçolarının hazırlanmasında, — gelecekte yeni sanayi merkezleri ve muazzam şehir yığılımları meydana gelmesi ihtimali dikkate alınarak — üretim güçlerinin dağılımı alanındaki eğilimlerin peşinen incelenmesini gerektiriyor. Nihayet, çalışma yaşı üstündeki nüfus sayısı öngörülleri, halkın «ihtiyarlama» temposunun derecesini gösteriyor. Yaşama süresinin uzaması sonucunda, geçkin yaştaki insanların sosyal ihtiyaçlarının giderilmesine bağlı problemler de karmaşık bir hal alıyor.

Bilimsel-tekniksel öngörülere gelince, bunlar öngörme araştırmalarının henüz — özellikle metodları bakımından — yeter derecede gelişmemiş en karmaşık bölümü sayılmaktadır.

Sosyalist ülkelerde bilim ve tekniğin gelişmesi üstüne tahmin yürütmek, çok yıllık ve perspektif plânları — her şeyden önce halk ekonomisinin ve bunun yapısının uluslararası işbirliğine ve Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'ne (EYK) dahil memleketler arasında ihtisaslaşma açısından gelişmede yeğ tutulan doğrultuların optimal seçimi yoluyla modernleştirilmesini dikkate alarak — daha da yetkinleştirmenin temelidir. Bu öngörüler aynı zamanda her sosyalist ülke için, yürürlükteki perspektif bilimsel-tekniksel politikanın eylemsel aracını teşkil etmektedir.

EYK'ne dahil sosyalist ülkeler, bilim ve tekniğin gelişmesi alanında ortak öngörü araştırmalarına girişmişlerdir. Bu araştırmalar bilimsel-tekniksel devrimin yeni aşamalarından daha çabuk geçmenin esas şartıdır. Aynı zamanda, elbirliğiyle meydana getirilen öngörülen, uluslararası sosyalist işbölümünün, ekonomide ihtisaslaşmanın, iç ticareti genişletmenin perspektif problemlerini daha iyi çözmeye imkân vermektedir. Sosyalist ülkelerin bu alandaki işbirliğinin sürekli ve sistemli olarak genişletilmesi, bilim ve teknikteki ulaşımların karşılıklı değiş-tokuş hızının bir hayli artırılmasını ve bilimsel araştırma işleri zincirinin kısaltılmasını sağlamaktadır. Bunun, geniş tecrübe değiş-tokuşuna, uzman kadrolar yetiştirilmesine ve en yeni bilimsel-tekniksel ulaşımların gerçekleştirilmesinde yardımlaşmaya da şumulü vardır.

Sosyal ve kültürel alanlarda öngörüler hızla genişlemektedir. Bu öngörülerde ekonomik ve sosyal gelişmenin hızlanması arasındaki sıkı bağlantının, ekonomide ve genellikle toplumda meydana gelen nitel ve yapısal değişimlerin karşılıklı etki ve bağımlılığının gözönüne alınması önemlidir.

Onbeş yıllık bir perspektif içinde bu değişimlerin alanı ve karakteri nispeten daha kolay kavranabilir. Fakat 30 yıl sonra, 2.000 yıllarında neler olacağı söz konusu edildiği zaman, toplumun tablosunu inceleme güclüğü çok daha fazla artar. Kaldı ki, ahalinin gitgide artan kişisel ve kolektif ihtiyaçlarını beklenen düzeyde değerlendirmek, onların yapısında meydana gelecek değişimleri tahmin etmekten daha kolaydır. Bundan ötürü, perspektif veya perspektif-üstü devreye ait sosyal-kültürel gelişmenin öngörüsü pratikte birkaç varyant halinde hazırlanmaktadır.

Bu, her şeyden önce kişisel ve toplumsal tüketim alanındaki öngörüler için geçerlidir. Burada kıyaslama metodu geniş ölçüde kullanılmaktadır. EYK üyesi ülkelerin uluslararası işbirliği çerçevesinde yapılan ekonomik-istatistiksel öngörü araştırmaları önemli bir rol oynamaktadır. Bu araştırmalar, çıkış yılına ait yaşama düzeyi verilerinin kıyaslanmasına, sonra da sosyal gelişmenin ara ve son devre modellerinin elbirliğiyle görüşülüp iyileştirilmesine imkân vermektedir. Çokluk beşer yıllık devreler halinde hesaplanan ara modellerinin işlenmesi, öngörülerin gerçeğe yakınlık derecesinin artırılmasına yardımcı olmaktadır.

Somut sosyal alanlarda şu veya bu zaman bölümlerini kapsayan ayrıntılı öngörüler de yapılıyor. Bunlardan bazıları, ekonomik ve sosyal gelişmeye dair plân tasarıları hazırlanmasında çözümleyici bir rol oynamaktadır. Teknik ilerlemenin çok yanı sıra sonuçlarının öngörülmesi örnek olarak alınabilir. Burada, bilimsel-tekniksel devrimin gidişinde makine ve gereçlerin «moral amortizasyonu» süreci gözönünde tutulur. Fakat mesleki-teknik eğitimde ve emekçilerin kalifikasyonunda bunun benzeri olan sürecin son yıllara kadar gereği gibi dikkatle alınmadığı bir gerçektir. Şimdi öngörü araştırmalarında, yalnız yeni kadrolar yetiştirme sistemini modernleştirme gereğinin değil, artık eğitilmiş kadroların bilgisini bilimsel-tekniksel devrimin ihtiyaçlarına göre durmadan tazeleme sisteminin yaratılması gereğinin de dikkate alınmasına önem verilmektedir.

Buna bakarak diyebiliriz ki, tüm plânlama işinin ıslahına, cari ve perspektif devreyi öngören sosyal politikanın prensiplerinin belirlenmesine ilişkin olarak sosyal öngörülerin önemi artmaktadır. Ayrıntılı öngörüler, eğitim, sağlık, kültür vb. gibi somut alanlarda izlenecek sosyal politikanın tesbitine yarayan önemli bir araç olmaktadır.

Sosyolojik öngörüler emsali arasında özel bir yer tutar. Burada söz konusu olan, aile, işletme, konut bölgesi gibi toplumsal öbelerde hâsıl

olacak değişmelerin, toplumsal örgüt ve kurumların gelişmesindeki eğilimlerin öngörülmesidir. Bu yolda, perspektif ve özellikle perspektif-üstü devre için, değişme halindeki sosyal-ekonomik koşullar içinde kişinin davranış nedenleriyle ilgili birçok varsayım ileri sürülmektedir.

Teknik ilerlemeden doğan ve işgününün azaltılmasına, serbest saatlerin çoğaltılmasına ilişkin problemler hakkındaki öngörüler de ilginçtir. Bu konuda, serbest vakitlerden çok yanlı faydalanma ve istihlathatın etkinliğini artırma olanakları bakımından, öngörünün çeşitli ön-varyantları hazırlanmaktadır.

Sosyalist ülkelerde, genel-ekonomik ve teknik-ekonomik olarak ikiye ayrılan ekonomik öngörüler çok büyük bir gelişme göstermiştir. Genel-leştirici halk ekonomisi öngörülerini birinci bölüme, ekonominin ayrı ayrı kollarına ilişkin ayrıntılı öngörüler ikinci bölüme girmektedir.

Genel-ekonomik öngörüler grubunda halk ekonomisinin genel dinamiğine, ulusal gelirin biçimleniş ve artışına, yapısına ve dağılımına, aynı zamanda ekonomiyi modernleştirme tempolarına dair öngörüler çok önemli bir rol oynamaktadır. Sosyalist ülkelerin ekonomik ve bilimsel-tekniksel işbirliğinin gelişmesinde tecrübe ve eğilimleri incelemek maksadıyla araştırmaların uluslararası çapta genişletilmesi, ekonomiyi modernleştirme tempolarıyla bağlıdır.

Dünya ekonomisi ve pazarının gelişmesine, dış ticarete artış koşullarının oluşmasına ilişkin öngörüler, ve bu cümleden olarak ekonomik konjonktürler alanında fiyatlar ve değişmekte olan sürüm koşulları problemleri bakımından yapılan öngörüler de dikkate değer. Sosyalist ülkelerle kapitalist memleketler arasındaki ekonomik ilişkiler alanında yapılmakta olan öngörüler bu kategoriye girer.

Genel-ekonomik öngörüler, bir yandan ortak plânlama unsuru, öte yandan hem cari, hem de perspektif ekonomi politikasını biçimlendirme etkeni olmaktadır. Teknik-ekonomik öngörüler, ekonomi sektörlerinin plânlama hedeflerine, aynı zamanda sanayi, köy ekonomisi, ticaret, ulaştırma vb. gibi somut alanlarda ekonomi politikasının daha da etkinleştirilmesine hizmet etmektedir.

Alansal-yapısal öngörüler konusu, gelecekte üretim güçlerinin dağılımında, özellikle sosyalist endüstrileşme ve buna bağlı şehircilik süreçleri sonucu olarak ayrı ayrı bölgelerin gelişmesinde hâsıl olacak değişikliklerdir. Bu öngörü araştırmaları sosyalist ülkelerde kayda değer ölçülere ulaşmıştır. Ekonomik ve sosyal gelişme sürecinde bölge kesimlerinin optimal ölçüde kullanılması problemlerinin çözülmesi son yıllarda bu alanda elde edilen önemli başarılarıdır.

Bir yandan, gelecekte kurulacak şehir ve köyler hakkında öngörüler yapılmakta, büyük, orta ve küçük şehirlerle köylerin nasıl büyüyeceği

üstüne ayrıntılı öngörü tesarıları hazırlanmaktadır. Ve özel öngörülerle şehir ve köylerin 2.000 yılındaki görünüşleri tablolaştırılmaktadır.

Özellikle EYK üyesi ülkelerin ekonomik işbirliğinin genişletilmesine, halk ekonomisi plânlarının koordinasyonuna ve gittikçe artan ekonomik entegrasyona ilişkin uluslararası öngörülerin rolü ayrıca belirtmeye değer. Şimdi, ulusal öngörülerin, bunlara uygun uluslararası öngörülerle bağdaştırılması gereği bütün açıklığı ile ortaya çıkmaktadır. Zira diğer memleketlerin biriktirdikleri değerli tecrübelerden faydalanma bu bağdaştırma sayesinde mümkündür. Mukayeseli tahliller büyük bir önem kazanmaktadır.

Uluslararası öngörü araştırmaları, dünyanın ve ayrı ayrı devletlerin ekonomik gelişmesi hakkında ilginç tablolar çizilmesine, sosyalist memleketler halklarının sosyal-ekonomik yaşayış koşullarında beklenen değişikliklerin derinlik, kapsam ve diyaazonunun gösterilmesinde imkân vermiştir.

Sosyalist ülkelerdeki öngörü çalışmalarında, uluslararası arenadaki çelişkiler ve gerginlik, kapitalist memleketlerin ve «üçüncü dünya» ülkelerinin sosyal-ekonomik gelişmesindeki dengesizlik dikkatle gözönüne alınmaktadır. Genel öngörüler, dünya sosyalist sistemini daha da sağlamlaştıracak nitelikte çalışma ve eylemlere dayanmaktadır. Bunlarda, her ülkenin ve tümüyle sosyalist sistemin savunulması sorunu, önemiyle oranlı biçimde dikkate alınmalıdır.

Öngörü araştırmalarının iki yanlı önemini belirtmek de yerinde olur. Bunlar, bir yandan pratik çalışmaların ihtiyaçlarına hizmet etmeli ve plân çalışmalarının iyileştirilmesine katkıda bulunmalıdır. Öte yandan, bu araştırmaların etraflı geliştirilmesi, öngörülerin bilimsel düzeyi ile niteliğinin yükseltmesini, öngörü metodlarının iyileştirilmesini ve öngörü çalışmalarında ilerlemeyi gerektirmektedir.

Sosyalist ülkeler komünist ve işçi partileri, öngörü çalışmalarının daha da genişletilmesine ve bunların halk ekonomisi plânlamasıyla daha sıkı ilişkisine büyük bir önem vermektedirler.

Toplumda yürürlükte olan süreçlerin karmaşık nitelik ve dinamizminin artmakta olduğu bugünkü koşullarda, öngörü çalışmaları, toplumsal hayatın bellibaşlı alanlarında gelişmenin stratejik hedeflerinin daha iyi belirlenmesine, gelişmenin çözümleyici doğrultuları üzerinde kuvvetlerin tam zamanında yoğunlaştırılmasına ve böylelikle komple halk ekonomisi ödevlerinin en etkin biçimde yerine getirilmesine imkân vermektedir.

Polonya Birleşik İşçi Partisi Merkez Komitesi'nin, bilimsel araştırmalarda etkinliği artırma ve halk ekonomisinde örgütsel-tekniksel ilerleme soru-

nunu elde aldığı IV. Plenumu (Kasım 1969), öngörü araştırmalarını genişletmenin ve memleketin sosyal-kültürel, ekonomik gelişmesi hakkında bir perspektif görüş oluşturma'nın önemini bir daha belirtti. Plenum, bilimsel-tekniksel ilerleme, sosyal ve kültürel gelişme ve ekonomik yükseliş üzerindeki tahminlerin biihlassa büyük önem taşıdığına işaret etti.

Polonya Halk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, 1970 Eylülünde, perspektif plânlamayı derinleştirip genişletme olarak nitelediği öngörünün ana prensiplerini ve bu alandaki çalışma tarzını belirleyen özel bir kararname yayınladı. Buna göre, bilimsel-tekniksel gelişme öngörülerini, Bakanlar Kurulu'na bağlı Bilim ve Teknik Komitesi'nin yönetimi altında, sosyalist kültürel hayat alanındaki öngörüler Polonya Bilimler Akademisi'nin yönetimi altında; ekonomik öngörüler de bütün öngörü araştırmalarının sorumlusu olan Plân Komisyonu'nun yönetimi altında hazırlanacaktır.

Öngörü sistemleri artık sosyalist ülkelerin entegrasyon programları çerçevesine girmektedir. Birçok öngörü, hele bilimsel-tekniksel ilerleme alanındaki öngörüler EYK çerçevesinde elbirliğiyle hazırlanacaktır. Konsey'in Varşova'da (Mayıs 1970'de) yapılan XXIV. dönem toplantısının sonuçları bunu göstermektedir. Bu toplantı, plân çalışmalarında işbirliğini daha da iyileştirmekte ilgili teklifi onaylamış, ekonomik, bilimsel ve tekniksel gelişmenin en önemli yönlerinin öngörülmesi alanında tecrübe değiş-tokuşu ve işbirliğinin genişletilmesi hakkında kararlar almıştır. Öngörü araştırmalarının genişletilmesi ve bunların pratik alanlarda öneminin giderek artması, sosyalist ülkelerin genel ekonomik ve sosyal yükselişlerini hedef tutan uluslararası ekonomik işbirliğinin artırılmasını sağlamaktadır.

«...Sosyol dönüşümlere girişirken, bu dönüşümlerin eni-sonu yöneltilmiş bulunduğu hedefi, yani komünist toplumu yaratma hedefini açık-seçik görmemiz lâzımdır...»

V. İ. Lenin

(Toplu Eserleri, c. 36, s. 44)

«Ekonomik plânların belirli bir program gereğince uygulanması, bu programın daha tez gerçekleştirilmesinin belirtilmesi ve teşvik edilmesi lâzımdır.»

V. İ. Lenin

(Toplu Eserleri, c. 42, s. 154)

«Çerçevesi içinde hem mevcut kaynakların, hem de öngörülen ihtiyaçların dikkate alındığı perspektif plânlamanın iyileştirilmesi şimdi özellikle büyük bir önem kazanmaktadır. Temel ekonomik ve sosyal ödevleri çözmeyi amaçlayan perspektif plânlarımız, hedeflerimizin ve bunlara ulaşmanın çeşitli varyantlarının değerlendirilmesi sonucunda hazırlanmalı en elverişli yollarımıza dair tasarıları da kapsamına almalıdır. İşte gelecek yıl ve gelecek beşyıllık içinde çözülecek somut ödevler de ancak böyle bir temel üzerinde isabetle tesbit edilebilir.»

L. İ. Brejnev

(Lenin'in dâvası yaşıyor ve üstün geliyor» Mos. 1970, s. 56)

«Toplumsal gelişmenin öngörülmesi, aralıksız bir yaratıcılık sürecidir ve geleceğe dair problemler üzerinde diyalektik tartışmadır. Geleceği öngörmek, partimizin strateji ve taktiğinin önemli temeli ve eylem kılavuzudur.»

V. Ulbricht

(Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin VII. Kongresi (1967) raporundan)

«Devlet plâni, yalnız rakamlar, göstergeler ve normatiflerle değil, aynı zamanda belirli bir devrede toplumun bir bütün olarak gelişmesini gözler önüne seren görüşler ve programlarla tek bir sosyal-ekonomik ve politik doküman haline getirilmelidir.»

T. Jivkov

(Bulgaristan Komünist Partisi MK'nin Temmuz (1968) Plenumundaki raporundan)

Burjuva fütürolojisine karşı, hümanist gelecek için

OSKAR NOYMAN

1970 yıllarına girerken, Federal Alman Cumhuriyeti'nde (ve diğer birçok memlekette) geleceğe dair tahminler de daha önceki yıllarda ve hattâ yüzyıllarda görülmemiş ölçüde alıp yürümüşü. Fütüroloji enstitüleri astrologlarla yarışıyor, Hristiyan Demokrat Birliği (HDB) ve Alman Sosyal Demokrat Partisi (ASDP) arasındaki seçim kampanyası, çamaşır tozları ve 70 modeli fotoğraf makineleri reklâmlarına benzeyen «1970 yılları» deizi altında geçiyor, vatandaşlara bu 70 yılları içinde yaşamalarının hayli daha güzel olacağı, zira «Simens» konserni hâsılâtının yılda 30 milyar marka çıkacağı, Batı Alman kimya endüstrisinin yıllık üretim tutarının da 100 milyar mark artacağı bildiriliyor, ve bunlara, 1980 yılında Batı Almanya'nın, zaten şimdiden yükünü taşıyamayan yollarında 20 milyon otomobilli bir trafiğe ulaşacağı ekleniyordu. Gençliğe gelince, ona, arzularının tamamen ve hattâ «devrimci» nitelikte yerine getirileceği, üstelik erkek giyimi konfeksiyonunda ve otomobil yönetiminde «devrim» yapılacağı vaadediliyordu.

1963 yılına kadar bütün kapitalist dünyasında fütüroloji sorunları üstüne ancak 600 kitap yayınlanmışken, 1970 yılları başlangıcında artık bütün kitabeveleri bu gibi eserlerle dolup taşar olmuştu. Bu da alabil-diğine hayrete değer bir şeydi. Çünkü, egemen çevreler, bu genç bilim dalının kendilerine arzettiği hizmeti, başlangıçta sempatiyle karşılamamışlardı: bilimsel-tekniksel devrimin alevlendirdiği geleceği ait problemlerin kurcalanması onların hoşuna gitmiyordu. Bon hükümetinin Atom Enerjisi Sorunları Bakanı bulunan (daha sonra Alman Sanayi Odaları Federal Birliği Başkanı) Z. Balke, uygarlığın devrimci yoldan değiştirilmesi sorunu üstüne yürütülen tartışmaları daha 1962 yılında, Fransız ve İngiliz ideologlarının düpedüz fantazisi olarak nitelendirmişti. O zaman Federal Cumhuriyet'in iktidar partisi olan HDB, otomatige ve bunun sonuçlarına önem vermemeyi «bilimsel deney yok» şiarına belbağlıyarak tercih ediyordu.

Ama birkaç yıl sonra, 1969'da, Alman Sanayii Federal Birliğinin toplantısı, «kendi mevzilerini yeniden belirleme gereği» şiarı altında yapıldı. Aynı yıl, yirmi yıllık bir iktidar döneminden sonra, HDB muhalefet sıralarına geçti; bu parti zamanın özelliklerini görememiş, devlet finans ve ekonomisi alanında, eğitimde ve bilimde, plânlamada, ulaştırmada vb. alanlarda devlet-tekel sistemi çıkarlarının gerektirdiği «reformlara» zamanında girişmeyi beceremiyerek, geniş seçmen yığınlarını hayal kırıklığına uğratmıştı. Öte yandan, dış politika taktiğinde de, değişen koşullara uymayı başaramamıştı.

Artık bir hayli uzayan bu katmerli hatalar listesinin, şimdi fütüroloji dalgasının neden kabardığını ve devlet-tekel kapitalizminin hizmetinde bir bilim dalı ve egemen ideolojinin organik bir parçası olarak ne yapması gerektiğini açıklamaya yeterli olduğunu sanırsınız.

Burjuva fütürolojisinin ödevi, her şeyden önce, kapitalist sistemini sağlamlaştırmaktır. Bu bilimin, bilimsel-tekniksel devrimin sosyal sonuçları ve bunun tekeli kapitalizm koşullarında uygulanmasının doğurduğu ölümcül tehlikeler karşısında telâşa düşen emekçi yığınlarının, emperyalizme karşı, barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda savaşta tarihin etkeni olma rolünü oynamalarına engel olması gereklidir.

İkincisi, burjuva fütürolojisi, kârlarda azami artış sağlamaya yardımcı olmakla ödevlidir. Bu bilimden, dev konsernlere ulusal ve uluslararası çapta optimal kârlar sağlamak üzere, bilimsel ve tekniksel gelişmenin ana doğrultuları hakkında devlet-tekel programlaması için gerekli öngörülerini saptaması istenmektedir.

Üçüncüsü, bu bilimden, sosyalizmi «yumuşatmak», ekonomik etki ve ideolojik kundakçılık yoluyla içinden yıkmak amacını güden global emperyalist stratejisine özel bir katkıda bulunması beklenmektedir.

Fakat biz, kapitalist memleketlerde «geleceğin araştırmacıları»na karşı, bunların biliminin ödevlerini böyle dar bir sınıf açısından, iktidarın ve patronların çıkarları açısından belirtmekle pe de âdil davranmadığımızı düşünebiliriz.

Sermaye egemenliğinin, diğer her bilime olduğu gibi fütürolojiye de verdiği sınıfsal rolü, her araştırmacının kendi kişiliğini ve emeğini bu rolü gerçekleştirmeye hasrettiği biçiminde anlamak, şüphesiz ki, doğru olmaz. Yüzyılımızın en büyük bilginleri böyle bir rol oynamaya yanaşmadılar. Örneğin, bir Albert Aynştayn, bir Maks Born, emperyalistlerin atom enerjisini kötüyle kullanmalarına karşı isyan ettiler. Bugün de, birçok seçkin sosyolog, «fütürolojinin endüstrinin işgali altına girişi» ve bu bilimin tekeli sermayeye özgü insanlık-dışı ve çıkarıcı amaçların hizmetine koşulmasını protesto etmektedirler.

Devlet-tekel sisteminde fütüroloji

Gerek teorik araştırmalar, gerekse emperyalizmin eylemleri, «fütürolojinin gittikçe endüstrinin işgali altına girdiği»nde, daha tam bir deyişle bu bilimin devlet-tekel sistemine uymakta olduğunda şüphe bırakmıyor.

HDB'nin 1968 Ekimi çalışma dönemi için K. Adenauer fondundan ayrılan ödenekle kurulan bilim enstitüsünün de katılmasıyla hazırlanan «fütüroloji, öngörü, plânlama» konulu materyal, başlangıçta belirli bir «sınıfsal tarafsızlık» gösterisine bürünmüştü. Burada, fütüroloji iyice soyutlanmış ve rakamlarla, kanıtlarla, çizelgelerle, grafiklerle matemetize

edilmiş, tek sözle tam bir bilimsel biçim almıştı. Fakat birkaç sayfa tutan aldatıcı bir içtenlikten sonra bu meteryal, artık bize fütürolojinin «sosyalizme terkedilemeyecek olan ve edilmemesi gereken geleceğin politik çarpışmalar alanı» olduğunu bildiriyordu. Alman Sanayi Enstitüsü, aynı ruhta, ama daha da ıtesin konuşuyordu: «Geleceği belirliyen insan eylemi değer ölçülerine vurulmadan olmaz . . . Fakat değerlendirme sorunu burada yalnız felsefi problem olarak değil, aynı zamanda iktidar sorunu olarak belirlemektedir.» Bu yorum, K. Dornie'nin («Dornie» konserni şefi), gelecek sorunlarıyla ilgili olarak «Sistem-69» adı altında Münih'te toplanan ve sanayiden 750 seçkin temsilcinin katıldıkları uluslararası kongrede yaptığı konuşma ile tamamlanmaktadır. Dornie, kendisinin ortaya attığı «gelecek plânlananın demokratik yöntemlerle yapılmasının doğru olup olmayacağı» sorusuna şu cevabı vermiştir: «Ben, bunda, çöküş eğilimi gösteren demokrasinin canlanması gibi bir tehlike görüyorum. Biz dengeli bir durumdan o kadar uzak bulunuyoruz ki, çabalarımızı kişisel ihtiyaçları giderme üzerinde değil, üretim verimliliğinde iyimserlik havası estirme işi üzerinde yoğunlaştırmalıyız.»

İşte Federal Alman Cumhuriyeti'nin başlıca öngörü merkezi olan «Gelişmenin Teknolojik Doğrultularını İnceleme Enstitüsü» bu maksatla kuruldu. Daha bu enstitünün kurulmasıyla ilgili görüşmeler sırasında «Volkswagenwerke» yönetim kurulu başkanı Kurt Lotz kestirip attı: «Bu enstitü endüstriye hizmet edecektir.» Böylelikle, bu kurum, en büyüklerinden 50 tekeli firmasının devlet ve hükümet kurumlarıyla işbirliğine dayanan çabaları sonucunda meydana geldi. Bunun başkanı «Simens» konserni'nin temsilcisidir. Ödenekleri, büyük otomobil firmaları, petrol kumpanyaları ve ağır sanayi konsernleri tarafından (her firma yılda 100 bin mark kadar) ödenmekte ve bu mali yardımlar vergiden muaf tutulmaktadır.

Geleceği araştırma ve plânlamayla görevli devlet-tekeli örgütü hiç de sadece Batı Almanya'ya özgü değildir. Birleşik Amerika'da REND korporasyonu, biçimsel olarak başka prensip üzere kurulmuş olsa da, Kan grubunun askeri tırmanma teorii ve pratiği hakkındaki eserlerinde de ispat edildiği gibi, Amerika'da egemen bulunan harp sanayii kompleksinin yararına çalışmaktadır. Durum Fransa'nın öngörme ve plânlama kurumlarında da — bazı biçimsel farklar bir yana — aynen böyledir. Bu kurumlar, eylemlerini devlet kurumları düzeyine kadar geliştirerek, ekonomi politikasının ana doğrultularının saptanmasında söz sahibi olmuşlardır. Değişik sorunlarla uğraşan özel komisyonlarda işverenler ve devlet temsilcileri ağır basmaktadır. Bu durumda, artık geleceği kimlerin ve kimler için araştırdığı ve plânlattığı apaçık ortadadır.

Bir madalyonun iki yüzü: teknokrasi ve «kültür karamsarlığı»

Kafalarda şöyle bir soru doğabilir: Kapitalizm hakkında maksatlı nitelikte iyimser öngörü varyantının yanısıra, «teknğin demokratizasyonu»

görüşü de dahil olmak üzere eleştirel ve hattâ karamsar görüş ve anlayışların varlığı de gözönünde tutulursa, burjuva fütürolojisi hakkında bizim çizdiğimiz tablo haddinden fazla basitleştirilmiş değil midir?

Bu vesileyle her şeyden önce söylemeliyiz ki, devlet-tekel sisteminin belirli yönlerinin eleştirisi hiç de onun temellerine yöneltilmiş değildir. Örneğin, konsernlerin faaliyeti sorunlarıyla uğraşan öncü ideolog ve pratisyenlerden biri olan Peter F. Druker, bilimsel-tekniksel devrimi, «teknikte, ekonomi politikasında, sanayi strüktürlerinde, ekonomi teorisinde ve bilgi alanında yönetim için gerekli değişimler dönemi» olarak karakterize etmektedir. Kapitalizm, bu sorunları bir dereceye kadar çözmek için elinden geleni yapmadığı takdirde, Druker'e göre, geçip gitmekte olan XX. yüzyılın «sınıf savaşı şakası» tehlike yaratabilir. Bundan ötürü, yine Druker'e göre, yeni bir toplum düzeni yaratılmasının lüzumsuz bir iş olarak görülmeye başlanması için, fütürolojinin, «koruyucu sistem» olarak, bu toplumu «iyileştirme işleri»ne yön verici olarak ödev yapması gerekir. Burjuva dünyasının egemen sistemini «sıhhatli ve güçlü» kılmak, emekçi insana kendi durumunun bilincine varma olanağını vermemek ve bu maksatla onu yığınla mala garketmek, bahtiyarlık ve hoşnutluğun sahteleriyle göz boyamak «eleştirel» fütürolojinin açık hedefleridir.

Kendine özgü bazı özellik ve ayrımlarına rağmen «kültür karamsarlığı» da burjuva fütürolojisi çerçevesi içindedir. İlk bakışta bu karamsarlık teknokratik anlayışların kesin karşıtı gibi görünürse de, aralarındaki ayrımlar felsefi temel ve kapitalist sisteme «yararlılık» ölçüsü bakımından tamamen ikincil bir karakter taşır. Görünüşte çoklukla sert olan tartışmaları bu durumda hiçbir şeyi değiştirmez. Her iki akım-gerek çağsal tekniği teknokratçe aşırı öğme, gerekse bu övgünün kültürel-eleştirel sinsiliği — hep «kendisi için teknik» tezini kılavuz edinmektedir. Fakat, üretim araçları ile işçileri birbirinden ayrı olarak ele alan her araştırma, nihayet boş bir soyutlama ile sonuçlanır. «Genellikle üretim yapılabilmesi için bunların birleşmesi gerektir. Bu birleşmeyi gerçekleştirmenin özel karakteri ve tarzı, toplumsal düzenin çeşitli ekonomik devrilerine göre değişir» (K. Marks). Teknik, devlet ve demokrasi, bilim ve kültür gibi, toplumsal-ekonomik formasyonun sadece unsurlarından biridir. Bundan ötürü, genellikle tekniğin, özellikle de bilimsel-tekniksel devrimin mahiyetini sınıfsal bakımdan tarafsız bir plânda belirleme yolunda her deneme suya düşmeye mahkûmdur.

Tekelci burjuvazinin hedefleri bakımından «kültür karamsarlığı»nın değeri nedir? Tekniksel ilerleme bazı olumsuz sonuçları açısından ele alındığı takdirde, bunun suçu otomatlara, hesap makinelerine ve enformasyon araçlarına yükletilmekte, bilimsel-tekniksel devrimin hümanist olanaklarının emekçilerin selâmeti adına kullanılmamasından ve âdeta yıkıcı bir etken haline gelmesinden gerçekten sorumlu olanlar ise

suçsuz gösterilmektedir. Böylelikle, tekniğe karşı ilk bakışta hümanist görünen suçlama, büyük sermayenin anti-hümanist savunusuna dönüşmektedir.

İlerigelen burjuva ideologları, teknokratik ve kültürel-karamsar fütüroloji arasındaki bu iç bağın elbette yabancıları değildir. Bunlar şimdi eski tartışmayı artık daha sakın bir mecraya yöneltme zamanının geldiği kanısındadırlar. Netekim, gelecekle ilgili sorunlar üstüne «Sistem-69» toplantısını yöneten Prof. Karl Ştaynbuh, kültürel-eleştirel kanattaki arkadaşlarına doğrudan işbirliği yamayı teklif etmiş ve bu yolda çağrıda bulunmuştur. Zira teknokratların artık anladıkları gibi, gerek berikiler, gerekse ötekiler bundan böyle kendi başlarına pek bir şey yapamayacaklardır.

Ve bu, sadece bir arzu değildir. Zira çağsal kapitalizmin yığın kültüründe geleceği tasarlama, en etkin propaganda ifadesini bulmakta ve bilimsel-fantastik eserler (kitaplar ve filmler, radyo ve televizyon) biçiminde milyonlarca insana ulaşmakta, onların düşünce ve duygularını, davranış normlarını etkilemekte, teknokrat — patronla teknik-şeytan tamamen bütünleşmiş bulunmaktadır. Ve çağdaş teknik burada hemen hemen daima yıkım aracıdır. Harp «her şeyin anası»dır. Toplumun «en yüksek» örgütünün tam bir diktatörlük yapısı vardır. Diktatörün çevresini teknik elit (seçkinler) sarmıştır; geri kalanlar robottan pek az farklı olan ayaktakimidir. Bunlar elit'e «dost-düşman» düsturu çerçevesinde bağlıdır; her «dışarıdan» gelen ezilmelidir . . . Fonda, faşizmin mânevi ağabalarının hayâletleri farkedilmekte, Niçe mahut «iktidar iradesi» ile, Şpengler sonuçların umurunda bile olmıyan «icatçı ihtirası» ile boy göstermektedir. Sorumsuz «sarı saçlı dolandırıcı, tüm egemenlik sömürücü baylara ve yığınların alabildiğine küçümsenmesi, harpçi irasyonizm (egemen ideolojinin en gaddar biçimi) iktidardakilerin gizlice plânladıklarını olanca sesiyle haykırmaktadır.

Emperyalizmin ekonomi ve politikası, kültürü ve sanatı tek bir sistem içinde birleşmiştir. Fakat bu sistemde çatlaklar ve aralıklar, karşıtlık ve çelişkiler görülmektedir. Bilimsel-tekniksel devrimin daha ileri gelişme süreci içinde bu çelişkiler daha da derinleşecek ve bu da işletmelerdeki emekçilerin durumuna, yüksek öğrenim çevrelerindeki tartışmalara, insancıl emellerle aşırı zenginlerin insanlık düşmanı plânları arasındaki çatışmaya olanca keskinliği ile yansıyacaktır. Kapitalist düzenin mahiyeti, beden ve akıl emeği işçilerine toplumsal değişimler yapmak zorunluğunu gitgide daha çok telkin etmektedir. Bunun için beden ve akıl emeği işçileri, yaşadıkları dünyanın yalnız değişmesi gerektiğini değil, artık birçok memlekette gerçekleştirilmiş olan sosyal dönüşümlerle değiştirilmesinin mümkün olduğunu da anlamalıdır.

Konverjans teorisi: artçı savaş ve «ön mevziler stratejisi»

Emperyalizm torihsel olarak zamanın geçirmiş, batmaya yüz tutmuş asalak* bir sistem olduğunu her gün kendi kendine ispatlamaktadır. İşte bu durumda artık egemen çevrelere, anti-komünizm yerterli görülmemektedir. Onların — gerek artçı savaşlar, gerekse «ön mevziler stratejisi» için — konverjans teorik kompleksine ihtiyaçları vardır. Konverjans teorisi, tekniksel gelişmede, her iki dünya sistemindeki işletmelerin ve diğer toplumsal mekanizmalarının yapısında belirli paralelleri hareket noktası olarak kabul etmekte, ve bu temel üzerinde şu sonuca varmaktadır: Bu iki sistem birbirine yaklaşmakta, «endüstri sonrası» toplumunda kapitalizmle sosyalizm arasındaki ayrımlar ortadan kalkmaktadır. Asıl amaçları, kapitalizm ile sosyalizmin yaklaşması değil, emperyalizmi sağlamlaştırmak ve egemenliğin geriletilmesi için sosyalizmi gözden düşürüp yozlaştırmaktır. Konverjans teorisi, kurucularından biri olan V. Rostov'un daha 1960 yılında «Komünist olmyan manifest» adlı kitabında ilân ettiği gibi, zamanımız anti-komünizmine hizmet etmiştir ve bu hizmete devam etmektedir.

Konverjans teorisi, devlet-tekel sisteminin içinde eleştiri ve muhalefet gruplarının entegrasyonunu, dışında da sosyalist sisteme sızmayı sağlayacak köprüler kurmayı ve bu sistemin dezentegrosyonuna yaror bir oroç ödevini görmelidir. Onun iç ve dış ödevleri işte bunlardır.

Konverjans teorisyenleri için her şeyden önce önemli olan, mülkiyet ve iktidar sorununu ikinci plâna itmek ve böylelikle, sömürülen ve ezilenleri ana ödevden, yani toplumu devrimci yoldan yenileştirme ödevinden alakoymaktır. Fakat emperyalist ideologların elebaşları bu işi yaparken niyetlerini bir yandan gizlemeye çalışırken, öte yandan bol bol ipucu veriyorlar. Vaktiyle politikada sol mevzilerde yer aldıkları ve hatta Marksist cephede nüfuz sahibi oldukları halde, bugün konverjans teorisinin gayretkeşleri kesilenlerin «değerlendirme»leri de yukarıda andığımız emperyalist ideologlarınkinden farklı değildir. Bundan ötürü, Viyana «Molden» yayınevinden Bavarya Katolik Akademisine kadar bütün burjuva enfomasyon araçlarının, Marksizmin karşısına kendi icadı «yeni tarihsel yasa»yı çıkarmaya kalkan R. Garodi'ye açık olmasında şaşılacak bir şey yoktur.

Sözü geçen «yasa» da şöyle deniliyor: «Bir memleket ekonomi ve teknik alanında ne kadar ileriye, ekonomik ve sosyal gelişmesi de bilimin gelişmesine o oranda doğrudan bağlıdır.» Ve bunu ispatlamak için de R. Garodi şu kanıtı ileri sürüyor: «Birleşik Amerika'da araştırma yatırımları diğer bütün sermaye yatırımları tutarını aşmaktadır (yaklaşık olarak 20 milyar dolar)». Bu bütün konverjans teorisi için tipik bir oyundur. Bu iddialarda gerçek payı da var elbette. Zira bilimsel araştırmalar için büyük sermaye yatırımları yapmadan ne kapitalist memleketler, ne de sosyalist ülkeler gelişebilir. Ne var ki, kapitalizmin ve sosyalizmin gelişme

doğrultuları da, hedefleri de bambaşkadır; bunlar yaklaşıp, uzaklaşır. Birleşik Amerika'nın yatırımları örneğine gelince, «yeni tarihsel yasa»yı icat edene sormamız gerekir: ABD'de araştırmaların hangi yönüne ağırlık verildiği kendisi için bir sır mıdır? Zira bilinmektedir ki, orada sosyal ihtiyaçları giderme ödenekleri insafsızca kısıtlanmakta, ama öte yandan Viyetnam'da, napalm, roketler ve kimyasal maddeler gibi bilim ve teknolojinin yeni ürünleriyle halk kırmı için milyarlarca dolar harcanmaktadır. «General Motors»un, Düpon'un kimya konserni'nin ve diğer dev. tekellerin, harp sanayii araştırmalarına milyarlar yatırılması sonucunda ne muazzam kazançlar sağladıkları Volstriit borsa hesaplarına bakılarak tesbit edilebilir. Demek ki, memleketin ekonomik gelişmesinin, siyah ve beyaz işçilerin sosyal ilerlemesinin buna gittikçe daha direkt biçimde bağlı olması gereği, konverjans teorisini tutan R. Garodi ve arkadaşları için büyük bir sır olarak kalmaktadır.

Amerikan sosyologu Maykıl Harington — devrimci değişimlere hiç de taraftar olmayan, ama gerçekçi düşünen bu adam —, ABD'de bilimsel-tekniksel devrimin sosyal sonuçları üstüne incelemelerinde, konverjans teorisyenlerinin iddialarıyla çelişen şu sonuca varmaktadır: «Tekniksel ilerleme ne kadar büyükse, yoksulların refahtaki payı o kadar küçüktür ve yoksulluktaki payları o orartda artmaktadır.» Bu alanda en ağır durumda bulunan Amerikan gençliğidir. Onun yoksulluk kültürüne katılması, daha yaşlı kuşağın katılmasının bir buçuk mislidir. Ve Harington, bu «yitik kuşak»ın temsilcileri için bir tek çare görmektedir ki, o da, «sefalet kültüründe daha sonraki kuşağın ana-babası olmaktır.» Amerikan emperyalizmi genç kuşağın önünde bir yol daha — Viyetnam'da — harp yolunu açmıştır.

Ne var ki, böyle gerçekler ve kanıtlar konverjans teorisyenlerini ve onların işverenlerini hiç de ilgilendirmiyor. Onların «bilimsel objektiflik» maskesi altında yazdıkları, içinde emperyalist ideoloji taşıyan iki dipli bir bavula benziyor. Bu baylar biraz içtenlikle konuşmaya başladılar mı, niyetlerinin hiçbir kuşku götürür yanı kalmıyor. Netekim «Doğu işleri uzmanı» Alard von Şak, «köprüler atma» politikasını iki ödevle yükümlü görüyor: «Memleketimizde devrimci olaylar çıkmasına engel olmak» ve... «karşı tarafta devrimci olaylar çıkartmak ve körükleme.» Bunun yöntemlerine gelince, «köprü ustası» şunu salık veriyor: «Bizim fikirlerimiz, komünist devletlerin toplum hayatına modern propagandanın bütün araçları ve psikolojik inceliği ile sokulmalıdır. Bu cümleden olarak, ulusal ayırmalardan, dinsel geleneklerden ve tecessüs, kadın gururu, eğlence düşkünüğü gibi insan zaaflarından akıllıca faydalanılmalı, komünist devlet yönetiminin hedeflerine karşı ilgisizlik körüklelenmelidir.» Şak, diğer uygun araçlar olarak, posta muhaberatının ve kültür değiş-tokuşunun genişletilmesini, aynı zamanda «halkı pasif direnmeye (yavaş çalış!) ve sabotajlara sevk etmek maksadiyle» açıktan açığa karşı-devrimci psikolojik

şavaş yürütülmesini de salık veriyor. Nihayet, sosyalist memleketlerde «genel hoşnutsuzluk duyguları uyandırma» gereğini «bu devletlerde iç değişiklik ve dönüşümlerin basamağı» saydığını belirtiyor.

Burjuva fütürolojisinin aşırı övgücü karakteri, geçmişi ebedileştirmek ve tarihin tekerleğini geri çevirmek amacını güden gelecek araştırmalarını, işçilerin, üniversite gençliğinin, bilginlerin gözünde itibardan düşürüyor. Netekim, Vulf D. Hund şunları yazıyor: «Bilimsel fantastik, toplumun tutucu yapısının modelini meydana getiriyor. Bunun gizli bir yanı yoktur. Fakat fütüroloji de nitel bakımdan bundan fazlasını vermiyor. Fütürolog çağsal toplumun sihirbazıdır. Fütürolog geleceği öngörmüyor, lânetliyerek çağırıyor. Bununla beraber, var olan strüktürlerden istifade ediyor. Onun vaadettiği gelecek, var olan ilişkilerin sürdürülmesinden başka bir şey değildir. Ama yeni dünyanın modelleri böyle yapılmaz.» Ve Vulf D. Hund, daha iyi bir geleceğe ulaşabilmek için büyük icatlar değil, sosyal dönüşümler gerekli olduğu sonucuna varıyor.

Biz böyle bir sonuçlamayı elbette tamamiyle benimseyemeyiz. İnsanlığın daha iyi bir geleceğe ulaşması için her ikisi de, yani hem anti-emperyalist mücadele ve toplumsal dönüşümler, her de büyük icatlar ve bilimsel-tekniksel devrimin muazzam olanaklarından faydalanılması gereklidir. Ve bu faydalanma sınırlı, yozlaştırılmış biçimde, yani tekellerin çıkarına değil, tamamiyle emekçi insanın yararına ve onun bütün yaratıcı güçlerini alabildiğine geliştirme adına olmalıdır. Bunun için, geleceğin araştırılması ve tasarlanması kapitalist memleketler egemen çevrelerine bırakılmamalı, sınıf düşmanı tarafından, onun hedefleri ve çıkarları için geleceğin plânlaması, propagandası ve yıkılması tehlikesi karşısında pasif davranılmamalıdır. Sınıf savaşında Marks, Engels ve Lenin'in gelecek üstüne dâhiyane öngörülleri kılavuzumuz olmalı, gerçek insancıl olanakları ancak sosyalizm koşullarında hayata geçirilecek olan bilimsel-tekniksel devrimin yeni süreçleri Marksist-Leninist açıdan tahlil edilmelidir.

Kapitalist ekonominin bazı eğilimleri

ANATOLİY ŞAPIRO

Kapitalizmin ekonomik perspektifleri, Marksist-Leninist bilimin incelediği çağımızın aktüel problemleri arasında yer almaktadır. Sanayice gelişmiş kapitalist memleketler dünya endüstri üretiminin yaklaşık olarak % 54'ünü, başlıca altı emperyalist devlet de (ABD, Japonya, Federal Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya) % 47 kadarını üretmektedir. Kapitalist ekonominin gelecekteki durumu nasıl olacaktır? Bu yarın, hiç şüphesiz ki, dünya sınıf savaşı koşullarına, devrimci hareketin çeşitli kollarının strateji ve taktiğinin hazırlanmasına, emperyalizme indirilecek esas darbenin yönünün belirlenmesine birçok bakımdan bağlıdır.

Sanayice gelişmiş kapitalist memleketlerde ekonominin devlet-tekel eliyle ayarlanması ve programlaştırılmasına karşı demokratik bir alternatif uğrunda, ekonomiyi devletçe ayarlama kaldırıcılarından finans oligarşinin uzaklaştırılması ve en önemli kollarla tekellerin devletleştirilmesi için o ülkelerdeki işçi sınıfı ile komünist öncüsünün yürüttükleri savaşın biçim ve yöntemlerinin tesbiti, bu memleketler ekonomisinin gelişmesi hakkındaki Marksist öngörülere sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır. Gelişmiş kapitalist memleketlerin ekonomik durumlarındaki değişmeler, toplumu devrimci yoldan yenileştirme savaşında atılacak somut adımların belirlenmesine bir hayli etki yapacaktır.

Bu yazının amacı, zamanımız dünyasında emperyalizmin yerini ve perspektiflerini belirliyen politik, sosyal, ideolojik etkenler kompleksini tümüyle gözden geçirmek, değildir. Maksadımız, sadece, emperyalist memleketler ekonomisinin, daha sonraki gelişme yolları üzerinde etki yapabilecek bazı karakteristik eğilimlerini incelemektir.

Pratik ihtiyaçlardan doğan ve açıklanmayan öngörülleri bir yana bırakırsak, burjuva ideolojisi, kapitalizmi ve perspektiflerini daima telleyepullaya överek göklere çıkarmaktadır. Bu ideoloji, yeni olguların köklerine inebilecek, kapitalist üretimin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki sıçramalı artışını az çok ikna edici biçimde açıklayabilecek durumda değildir ve bundan ötürü Batı Almanya'da, Japonya'da ve benzeri memleketlerdeki durumu «müçize» diye nitelemektedir. Nice burjuva ideologları, İngiltere, Kanada vb. memleketlerde ileride de hep «müçizeler» görmek eğilimindedir.

Marksizm-Leninizm, kapitalizmi, genel bunalım dönemi içinde üretim güçlerinin kaskatı donmuşluk düzeni olarak ele almıyor. Harpten sonraki dönemde kapitalist ekonominin gelişmesinde bir hızlanma olması şaşıla-cak şey değildir. Evet, kapitalist dünyanın sınai üretim hacmi hâlen

harpten önceki düzeyini, yaklaşık olarak, 4.6 defa aşmış, bütün kapitalist memleketlerin endüstri üretimi artışının yıllık ortalama hızı 1920—1937 yıllarında % 3.9'dan 1950—1969 yıllarında % 5.6'ya; ABD'nde % 2.5'tan % 4.3'e; Batı Avrupa'da % 3.7'den % 5.9'a, Japonya'da % 6.2'den % 15.1'e çıkmıştır. V. İ. Lenin'in öngördüğü gibi, emperyalizm devrinde kapitalizm tüm olarak, öncekiyle kıyaslanamayacak kadar çabuk büyü-mekte, onun çürüyüp gitmesi belirli büyüme devrelerini de kapsamaktadır.

Kapitalizmin önümüzdeki devrede izliyeceği en olası ekonomik gelişme yolunu belirlerken, Marksistler, reel süreçleri, toplumsal sermayenin harp sonrası tekrar-üretim özelliklerini, kapitalist üretimin nispeten hızlan-masına yol açan etkenlerin titizlikle tahlilini hareket noktası olarak ele almakta, bunların gelecekteki değişmesini, ekonomik yükseliş sürecini şu veya bu biçimde etkileyen yeni etkenlerin ortaya çıkması olanaklarını gözönünde bulundurmaktadırlar.

Harpten sonraki devrede, özellikle 1950 yıllarının ortalarına doğru harbin izleri silinmesinden ve Batı Avrupa ile Japonya'nın ekonomilerini düzene sokmalarından sonra, burjuva toplumun ekonomisi kararsız, dengesiz ve çevrimsel gelişme karakterini koruyarak esaslı değişikliklere uğradı. Çevrimsel tekrar-üretim ve sanayi çevrim mekanizması başkalaştı: Çevrimlerin dönemleri uzadı ve yükseliş aşamaları daha da entanzifleşti. Aşırı üretim bunalımları ise, 1929—32 yıllarındaki gibi derinleşmedi ve uzun süreli olmadı. Halk ekonomisinin yapısı da bir hayli değişti. Bu ekonomide üretim dışı alan gittikçe artan bir önem kazandı (ABD'nde ve Fransada hizmetler alanının toplumsal ürünlerdeki nisbi payı sanayi in payını geçmekte, Batı Almanya ve İngiltere'de ise ona yaklaşmaktadır). Maddi üretim alanında yepyeni üretim kolları ve türleri gelişti, yeni ürün-ler ve enerji kaynakları belirdi. Köy ekonomisinde manifaktürden makineler sistemine geçiş tamamlandı ve evvelce yiyecek malları ithal eden nice gelişkin devletler artık bu maddelerin ihracatçısı haline geldiler.

Üretim güçlerinin gelişmesindeki nitel sıçrama, burjuva düzenini suçlarından arındırmayı kendilerine iş edinen ideologları gayrete getirdi: Kapitalizmin «transformasyonu» ve «gençleşmesi», «endüstri sonrası» toplumu gibi en yeni teoriler ortaya çıktı. Bu teorilerin amacı, emekçi yığınları arasında kapitalist düzenin güya yeni bir bunalımsız gelişme ve «genel refah», «tüketimciler toplumu» ve «sınıf barışı» devrine girdiği ve artık nerdeyse kapitalizm olmaktan çıktığı gibi hayalleri geliştirecek tohumlar saçmaktır.

Fakat kapitalizmin transformasyonu üzerinde ciddi olarak konuşmak gerekirse, bu hiç de onun özel mülkiyetçi ve sömürücü niteliğini yitirdiği anlamına gelmez, her şeyden önce, fonunda muazzam bir bilimsel-teknişel devrimin geliştiği kapitalist toplumun tüm yapısının yozlaşarak devlet-tekel toplumuna dönüşmesi anlamına gelir.

Gerçekte, pazarın genişlemesine ve kapitalist üretimin artmasına, kalkınma deveresinden sonra çevrimsel mekanizmde oluşan yapısal değişiklik ve değişimlere dayanan bütün ekonomik ve politik faktörler, üretim ilişkileri alanında devlet-tekel kapitalizminin gelişmesini, militarist fonksiyonlarının artışı, üretim güçleri alanında ise bilimsel-tekniksel devrimi etkilemiştir. İşte bu global faktörlerin etkilemesiyledir ki, kapitalist ekonomi yeni nitelikler kazandı. Bunlar sayesinde, onun şimdiki çehresi, emperyalist gelişmenin daha önceki aşamalarındakinden farklı bir biçim almıştır.

Bunları kısa süreli, konjonktürel etkenler saymak doğru olmaz. Hayır, bilimsel-tekniksel ilerleme ve ekonomiyi devlet-tekel eliyle ayarlama ve bunlara eşlik eden birçok olgu çağsal kapitalizmin özellikleri arasında yer almıştır. Bu kaldıraçlar, emperyalist gerici kuvvetlerinin, Sovyetler Birliği'ne, dünya sosyalist sistemine ve bütün dünya devrimci sürecine karşı savaşında ekonomik stratejisinin temelini teşkil etmektedir. Aynı faktörler, kapitalist tekrar-üretimin cereyanı ve karakteri üzerinde bundan böyle de belirleyici bir etki gösterecektir.

İnsan toplumunun gelişmesinde önemli bir rol oynayan tekniğin evrimsel ilerlemesinden farklı olarak, yürürlükteki bilimsel-tekniksel devrim, maddi üretim prensiplerine ve bu üretimin teknolojisine gittikçe daha aktif olarak girmektedir. Bu devrim ekonomik sürece her yandan işle-mekte, üretim güçlerinin daha hızla gelişmesini teşvik eden etkenlere bir yenisini eklemektedir. Bunun sonucunda, başlıca kapitalist mem-leketlerde üretim ve sermayenin yoğunlaşma ve santralizasyonunun kuvvetlenmesi daha da hız kazanmakta, bunun yanı sıra da yığınsal üretim hacmi artmakta, ana sermayenin moral yıpraması şiddetlenmekte, üretim mekanizması en yeni teknik temeli üzerinde yenilenmekte ve genişlemektedir. Aynı zamanda başlıbaşına bilimsel-üretim kompleksleri meydana gelmekte, toplumsal emeğin üretkenliği ve sermayenin etkinliği artmaktadır.

Öncelikte ekstanziv tekrar-üretim tipinden entanziv tekrar-üretim tipine geçişin özelliği şudur: sık sık iyileştirilmesi, işgücünün, temel fonların, sermaye yatırımlarının, cari maddi harcamaların daha tasarruflu kullanılması sayesinde üretim kaynakları fazlalaşmakta ve üretim artmaktadır.

Bilimsel araştırmalar gittikçe genişliyerek, üretimin teknik temelini daha da yetkinleştirilmesinde, emek üretiminin artırılmasında ve dola-yısıyla tekelleri kazançların olağanüstü önemli bir kaynağı haline gelmesinde çözümleyici bir etken olmaktadır. Bilim harcamaları ABD'de daha şimdiden ulusal gelirin % 4 kadarını yutmaktadır. Ve bu harcamaların 1980 yılında iki kat artarak 60 milyar doları bulacağı tahmin edilebilir. Bundan yirmi yıl önce, bu başlıca kapitalist memlekette bilim ve eğitim harcamaları toplamı ana sermaye yatırımlarının 5/1'inden

azını teşkil ederken, şimdi 3/2'sine çıkmıştır, ve hesaplar 15—20 yıl sonra bilim ve eğitim potansiyelinde artış tempolarının ana sermaye birikimi tempolarına yaklaşıcağını göstermektedir.

Bilim ve teknikte kaydedilen ilerleme, pazara sürülen ürünlerin süratle yenilenmesine imkân vermekte, daha önce bilinmeyen ve miktarı giderek artan mallar ve hizmetlerle yığınsal bir tüketim pazarı yaratmaktadır ve gelecekte de yaratacaktır. 1960 yılları ortalarında ABD'de pazara, ondan on yıl önce üretilmeyen % 40 oranında endüstri mamulleri sürülmüşken, o zamanlara göre 1980 yılında ulaşılabilecek mal tedavülünün % 60'ını bugün henüz üretilmeyen mamuller teşkil edecektir.

Gelişmiş kapitalist memleketler ekonomisinde, en yakın gelecekte, artık gerçekleştirilmiş ve üretimi de, yaşama tarzını da devrimciileştiren pratik değeri anlaşılmış bilimsel-tekniksel ulaşımların şu veya bu genişlikte uygulanacağı tahmin edilebilir. Bu da her şeyden önce, atom enerjisi, elektronifikasyon, kimya sanayii, materyal işlemenin ultra-ses ve diğer yeni yöntemleri, reaktif ve kozmik teknik, plâzmayı enerji üretiminde kullanma, suyun tazelenmesi ve havanın temizlenmesi vb. araç ve gereçleri kapsayacaktır.

Bilimsel-tekniksel ilerlemenin ana doğrultuları, önde giden kapitalist memleketler ekonomilerinin yapısında daha ileri değişmelerin koşulların yaratmaktadır. Halk ekonomisi orantılarında harpten sonra öngörülen veya artık gerçekleştirilmiş olan en önemli değişmelerin gelecekte daha büyük bir gelişme göstereceği şüphesizdir. Burada, özellikle mutlak artış göstergeleri hissedilir derecede yükseltilecek köy ekonomisinin nisbi payını azaltma; üretim aracı üretimi ile tüketim eşyası üretimini paralel olarak geliştirme; ekonomiye en ileri emek araç ve gereçleri sağlayan kolların gelişmesine öncelik tanıma; inşaat işlerini ve diğer kolları endüstrileştirme söz konusudur. Batı Avrupa memleketlerinin ve Japonya'nın, teknik ve ekonomik gelişme bakımından ABD ile mesafe farkını azaltmaya çalışarak kendi ekonomilerinin yapısını ve yönetimini «Amerikanlaştırma»ya devam edecekleri tahmin edilebilir. Aradaki mesafeyi giderme süreci, teknik alanından çok, üretimi örgütleme alanında, aynı zamanda tekniğin ve eğitimin gelişmesinde kendini gösterecektir.

Kapitalizm koşullarında bilimsel-tekniksel ilerleme çelişkili biçimlerde gelişmektedir. Bir yandan, bu ilerleme toplumsal üretimin etkinliğini ve ana sermayeden faydalanmayı artırmakta, mamullerin sermaye yutma ölçüsünü azaltmakta, bu da eylem halindeki ana sermayenin gelişme olanacağını kendiliğinden sınırlamakta, kapitalist üretimin potansiyel sınırlarını daraltmaktadır. Öte yandan bilimsel-tekniksel düşünce ulaşımlarının hayata geçirilmesi, toplumun ana üretim sermayesini yenileme ve genişletme ihtiyaçlarının alabildiğine artışı da peşinden sürükleyip getirmektedir. Birinci eğilim, birikim normunun azalması sonucuna

götürürken, ikincisi bunun artması yönünde bir ters eğilim doğurmaktadır. Bundan ötürü, hem sermaye yatırımının, hem de sermayenin dönüp gelme dinamiğinin, kapitalist ekonominin artış tempolarına ve istikrarsızlığına yansıyan teşvik edici ve inişli çıkışlı-çevrimsel bir karakteri vardır.

Kapitalist memleketlerdeki bilimsel-tekniksel devrimin yolunu, tekellerin doğurduğu daha birçok büyük engel kapamaktadır. Gerek ABD'de, gerek Batı Avrupa'da, gerekse Japonya'da vasıflı işçi noksanının, bilim işçisi ve mühendis yetersizliğinin, teknik ilerleme tempolarını ve emek üretimindeki artan tempoyu yavaşlatmaması imkânsızdır. Tekniğin ilerlemesi, işgücünün kalifikasyonu konusunda boyuna daha fazla istekler ileri sürmektedir, ve ne devletler, ne de birçok memlekette işçi sınıfının baskısıyla hazırlanan tekeli nitelikteki yeniden kalifikasyon programları bu problemi çözebilecek durumda değildir.

Uzak denemeyecek bir gelecekte işgücü istihdamı ve işsizlik problemi şimdikinden çok daha ağırlaşabilir. Üretim ve yönetimde otomasyonun başlangıç aşamasındaki birçok kapitalist memlekette işsizlik henüz felâket halini almış değildir. Ayrı ayrı memleketler ve bölgelerde emekçilerin çeşitli kategorileri arasında işsizlik normları nispeten daha yüksek olsa da (örneğin ABD'de zenci gençler arasında bu nispet $\frac{0}{10}$ 25'i buluyor), çoğu kapitalist memleketlerin sanayi kalkınması döneminde bütün sivil işgücünün $\frac{0}{10}$ 2—5 kadarı işsizdir. Daha yüksek otomasyon aşamasına geçiş, canlı emeğin nesneleşmiş emek tarafından itilmesi sürecine bilhassa hız verecektir. ABD'de, resmi verilere göre, otomatizasyon daha şimdiden ayda 35 bin, yılda da 1 milyon 800 bin işçiyi sokağa atmaktadır. Teknik ilerleme koşullarında işgücü ihtiyacı, nispeten yavaş bir artış gösterecek, belirli dönemlerde ise mutlak surette azalacaktır. Muazzam üretim güçlerinden tümüyle faydalanma yeteneğinden sermayenin yoksunluğu giderek daha açık biçimde kendini gösterecektir. Hayat, kapitalist ilişkilerin, bilimsel-tekniksel devrim için gerçek bir ufuk açma bakımından bir hayli dar olduğuna bizleri bir kez daha inandırmıştır. Gerçi gelişmiş kapitalizmin potansiyeli büyüktür, fakat üretimin başlıca itici etkeni olan kazanç hırsı, patronların en «ekonomik ve elverişli» alanı olan harp işleri, bu muazzam potansiyelin toplum yararına kullanılması olanağını ortadan kaldırmaktadır.

Burjuva devleti, artık bütün tekrar-üretim sürecine aktif olarak katılan bir unsur haline gelmiş bulunuyor. Bilimsel-tekniksel devrim ve iki sistem arasında ekonomik rekabet koşullarında tekeller, bu süreci kendi başlarına gerçekleştirebilecek durumda değildirler. Bu yüzden, tekeli sermaye gücü ile devlet gücünün bütünlendiği birleşik mekanizma, kapitalizmin ekonomik organizminin çalışması için objektif bir zorunluk olmuştur.

Devlet-tekel ayarlaması kapitalizmin ekonomik gelişmesini bundan böyle de ciddi surette etkilemeye devam edecektir. Bu ayarlamaların biçim ve yöntemlerinin daha aktif, daha çeşitli olacağı da şüphesizdir. Bununla ilgili olarak, bunalıma ve çevrimsel gelişmeye karşı konjonktür düzeltici tedbirleri uzun vâdeli ekonomik kalkınma politikası koşullarıyla bağdaştırma; ekonomide devlet programlamasının rolünü artırma; istatistik — enformasyon servisini iyileştirme ve hesaplama, çözme mekanizmalarını geniş ölçüde uygulayarak ekonomik gelişme çizgisi üzerinde daimi bir gözetim sağlama; bilimsel araştırmalar için devlet kredilerini genişletme (bu daha şimdiden çeşitli memleketlerde bütün bilim işleri harcamalarının $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ ünü teşkil ediyor) yolundaki çabalara hız verildiği de gözden kaçmamaktadır.

Ne var ki, devlet ayarlamasının olanakları, her şeyden önce, ekonomi üzerindeki dolaylı etki çerçevesiyle sınırlıdır. Bu ayarlamaların objektif sınırları, başlıca üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet tarafından, kapitalizmde bütün toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir dağıtım ve tüketim mekanizması yaratmanın, nihayet artan üretim güçlerinin olanaklarına eşit ve uygun ölçüde pazarı genişletmenin imkânsızlığı tarafından belirlenmektedir. Bugünkü kapitalizm, devlet-tekel ayarlamasına ve bu ayarlamayla sağlanmak istenen plânlı gelişme unsurlarına rağmen, bütünüyle kendiliğinden — gelme pazar ekonomisi olarak kalmaktadır.

Bu nitelik, hızlı ekonomik büyüme, emek ve sermaye kaynaklarının, enflasyona sürüklenmeden tam ve etkin olarak işe koşulmasını sağlama imkânsızlığında en açık biçimde kendini gösteriyor. Büyümeyi teşvik politikası, kaçınılmaz olarak ekonominin ve kredi-finans sisteminin alabildiğine zorlanması ve fiyatların artması sonucuna yol açıyor. Bu da burjuva hükümetlerini, ekonominin istikrarsızlık ve can çekişme çırpınışlarını artıran enflasyonist veya deflasyonist ayarlamalara sık sık başvurmaya sevk ediyor. Bu gibi olaylar son zamanlarda İtalya, Fransa, İngiltere ve Japonya'da üretim dinamizmine damgasını vurmuş bulunuyor. Bu durum, 1962—66 beş yıllık yüksek tempolu ekonomik kalkınmanın ve bunun enflasyoncu tedbirlerle itilmesinin ceremesi olarak enflasyonun alıp yürüdüğü Amerikan ekonomisi üzerinde en büyük kuvvetle yansıyor. Netekim, cumhuriyet çapında deflasyonist politikaya geçilmesi, fiyat artışları hızını hafifletmek şöyle dursun, sanayi üretiminin bunalımlı düşüşünü (1969 Temmuzundan 1970 Eylülüne kadar hemen hemen $\frac{0}{10}$ 5) ve işsizliğin hızla artışı körüklüyor.

Anti-enflasyonist tedbirler ve bunlar arasında emperyalist burjuvazinin geniş ölçüde uyguladığı «gelirler politikası», emekçilerin vergiler yoluyla soyuldukça soyulması, kredinin ve tüketim ihtiyacını budayıcı diğer tahsislerin pahalılaşması kapitalist memleketlerde üretimin artma olanağını

sınırlamaktadır. Bilimsel öngörü çalışmalarında; enflasyonla mücadelede hükümetlerin, gelecekte de, belirli dönemlerde kapitalizmin harp-sonrası ekonomi tarihinin yeni fenomenini (*) teşkil eden deflasyonist durumları suni olarak yaratabilecekleri gözönünde bulundurulmalıdır. Bütün bunlarla ilgili olarak, fiyatların yükselişinden, dünya pazarlarında çeşitli memleketlerin durumunu zayıflatmaktan, döviz bunalımının daha da şiddetlenmesinden ileri gelen zorluklar kaçınılmazdır.

Sosyalizmin başarıları, komünist partilerinin itibarının artışı ve gelişkin kapitalist memleketlerde proletarya sınıf savaşının güçlü yükselişi, yönetici sınıfı, sosyal manevralara başvurmak, iş ücretlerini belirli ölçülerde artırmak ve sosyal yardımları biraz genişletmek zorunda bırakıyor. Bu geçiş döneminde kişisel ihtiyaç alanında belirginleşen başlıca eğilimlerin gelecekte de süreceği kesinlikle söylenebilir. Tabiidir ki, tekeller ve devlet, enflasyonun ve onunla mücadelenin yükünü daha çok emekçilere yüklemeye çalışıp duracaklardır. Eğer devlet-tekul yönetiminin iş ücretlerine ve yaşama koşullarına hücum politikası işçi sınıfının ve bütün emekçilerin kesin direnişiyle karşılaşmazsa, bu politika kişisel tüketimin artışı bir hayli yavaşlatabilecektir. Fakat pratik, işçi sınıfının ihtiyaçların giderilmesi için yürüttüğü aktif savaşın, tekulci burjuvazinin «gelirler politikası»na ve benzeri aksiyonlarına karşı başarılı bir direnmeye imkân verdiğini elle tutulucasına göstermiştir.

Devlet-tekul kapitalizmi, bilimsel-tekniksel devrim gibi, tabiatı gereği olarak ulusal çerçevelere sığmıyor, bu çerçevelerden kaçınılmaz surette taşıyor ve enternasyonal bir olgu haline geliyor. Bu yolda, gelişkin kapitalist memleketler arasında uluslararası işbölümü artıyor, üretimde, bilimsel-tekniksel araştırmalarda ihtisaslaşma ve kooperatifleşme genişliyor. Çeşitli kapitalist entegrasyon biçimlerinin gelişmesi, yeni uluslararası karteller ve patent birliklerinin ortaya çıkması, döviz, finansman ve kredi alanında elbirliğiyle alınan tedbirler ve gümrük duvarlarının kaldırılması sonucunda dünya ticaret hacmini artırma ve dünya kapitalist pazarına sermaye akını yönünde yeni olanaklar meydana çıkmış bulunuyor. Gelişkin kapitalist memleketlerde dış ticaret hacminde artış hızı, bunların sanayi üretimindeki artış hızını aşıyor. 1957'den 1969'a kadar bu memleketlerin yaptıkları ihracatın fiziksel hacminin $\frac{0}{10}$ 138, sanayi mallarında ise $\frac{0}{10}$ 91 oranında arttığı görülüyor. Ve sosyalist ülkeler pazarlarının kapitalist memleketler için öneminin gittikçe arttığı anlaşılıyor. Buna da, aralarındaki ticari ve bilimsel-tekniksel temasların daha şimdiden sıklaşması tanıklık ediyor. İşaret ettiğimiz bu eğilimler gelecekte de devam edecek ve bu suretle uluslararası ticaret bundan böyle de kapitalist üretimin gelişme etkenlerinden biri olacaktır. İşte, kapitalist ekonominin olası (muhtemel) gelişmesiyle ilgili görüşün bizce orta ve uzun vâdeli

(*) Fenomen : Olağanüstü, eşsiz, ender olay.

nicel öngörüye temel olabilecek bazı çizgileri bunlardır. Bu öngörünün ödevi, ekonomide ağır basan eğilimleri gerçekçi gözle değerlendirmek, artış tempolarının gelecekte ne olacağı, makro-ekonomik göstergelerin hacmi ve yapısı sorusuna cevap vermektir. Böyle hesaplamalar, özellikle Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi'ne bağlı Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nde, uzmanların değerlendirmelerinde, dayanıklı dinamik düzenlerin istatistik dökümlerine dayanılarak pazarların kapasitesindeki değişmelerin düzeltilmesi suretiyle yapılmaktadır. Bunun yanısıra, ABD, Batı Avrupa ve Japonya ekonomisinde en esaslı bağıntıları yansıtan ekonomik tasarımlardan istifade edilmekte ve önümüzdeki gelişmenin Marksist teorik-analitik modeli temel olarak alınmaktadır. Bu hesaplamaların varyantlarından biriyle şu sonuçlar elde edilmiştir:

*Başlıca kapitalist memleketlerde ekonomik yükselişin
tahmini yıllık ortalama tempoları
(yüzde olarak)*

	Brüt ulusal			Endüstri üretimi	
	Öngörü:			Öngörü:	
	1957—1967	1969— 1975	1948— 1957	1957— 1969	1969— 1975
Bütün kapitalist ülkeler	—	—	5.9	5.8	5.0— 6.3
ABD	4.0	3.7—4.5	4.4	4.7	4.0— 5.0
Batı Almanya	5.6	3.6—4.2	15.3	6.0	4.0— 5.0
İngiltere	2.9	3.0—4.0	3.5	2.9	3.5— 5.0
Fransa	5.2	4.0—4.6	6.5	5.4	4.5— 6.0
İtalya	5.7	3.8—5.0	9.1	8.0	5.5— 6.5
Japonya	10.6	8.0—9.0	18.2	13.8	11.0—13.0

Bu çizelgede gösterilen öngörü değerlendirmeleri bir dereceye kadar şartlıdır. Böyle olsa da, şu veya bu öngörü, bizce, kapitalizmin gelecek ekonomik gelişmesinin belibaşlı doğrultularını yansıtmaktadır. Bu gelişmenin en yakın gelecekteki tempoları genellikle şimdiki devreye kıyasla herhalde yavaşlıyacaktır.

Bu öngörü, önümüzdeki devreyi, istikrarlı tempolara sahip bir yükselme hareketinin kesintisiz süreci olarak tasavvur edebileceğimiz anlamına gelmez. Tam tersine, tempolarda önemli tereddüt ve düşüşler, belirli yıllarda da kapitalist üretimde durgunluk, kesinti, gelişme ve bunalım dönemlerini öngörmektedir. İncelenmesi olanaklı bir perspektifte, kapitalist tekrar-üretimin harpten sonraki dönemde biçimlenen çevrimsel karakterinde kayda eder değişimler olacağı çok şüphelidir.

Kapitalizmin ekonomik gelişmesindeki dengesizlik daha da artacaktır. Japonya diğer kapitalist memleketlerden daha çabuk gelişmektedir. Japonya, ABD'nin brüt ulusal ürün hacmi bakımından öncülüğü bir yana, hepsini geçmiştir ve şimdi de kapitalist dünyada sanayi üretimi toplam hacmi bakımından da ikinci yere çıkmaktadır. Japonya'nın ikinci kapitalist sanayi devleti haline gelmesi ve ekonomik potansiyel düzeyi bakımından Amerika ile arasındaki mesafenin süratle azalması emperyalizm cephesindeki kuvvetler oranında çok önemli bir değişme teşkil edecektir.

Öyle görülüyor ki, en yakın devrede ABD ile Batı Avrupa arasında ekonomik kuvvet oranında kayda değer değişimler olmayacaktır. 1950 yıllarında Batı Avrupa, özellikle Ortak Pazar «altıları», üretim artışı tempolarında birçok bakımdan Birleşik Amerika'yı geride bırakabildikleri halde, 1960'ların ilk yarısında bunun tersi bir görünüm ortaya çıkmıştır. 1960 yıllarında onların yükseliş tempoları birbirine yaklaşmıştır, ve aralarındaki orantıların önümüzdeki yıllarda da korunacağı söylenebilir. Bu orantılar öyledir ki, hâlen kapitalist dünyanın sanayi üretimi toplamının $\frac{0}{100}$ 43 kadarını ABD, $\frac{0}{100}$ 33 kadarını da Batı Avrupa vermektedir. Şu da var ki, kuvvetler oranındaki değişmelere, emperyalistler-arası çelişkilerin ve dünya arenasındaki rekabet mücadelesinin daha da keskinleşmesi eşlik edecektir.

Gelişmiş kapitalist memleketlerde ekonomik yükseliş perspektiflerini, birçok bakımdan, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin tekeller ve burjuva devleti tarafından uygulanan politikaya karşı savaşının etkinliği belirleyecektir. Ekonomide ve politikada, bütün toplumsal hayatta, işçi sınıfının ve diğer anti-monopolist güçlerin oynadığı rol kesinlikle artmıştır. Başlıca kapitalist memleketlerde ulusun ezici çoğunluğu, yani nüfusun $\frac{0}{100}$ 70—80'ini tutan ücretli emek işçileri yığını bir avuç tekelinin karşısına dikilmiştir. Burjuva toplumunda sınıf güçleri oranı işçi sınıfının ve müttefiklerinin yararına değişmekte, bu da emekçilerin, daha yüksek bir yaşama düzeyine çıkmak, tekellerin her alandaki egemenliğini sınırlamak, köklü

demokratik dönüşümleri gerçekleştirmek ve sosyalizme doğru devrimci yollar açmak uğrunda başarılı savaşına basamak olmaktadır.

Kapitalist ekonomide gelişmekte olan yeni olgular, yalnız emperyalizmin iç yasallıklarından, onun bağdaşmaz çelişkilerinden ve çağdaş üretim güçlerinin objektif ihtiyaçlarından doğmuş değildir. Kapitalizm artık kapalı bir sistem olmaktan çıkmıştır, ve dünya gelişmesini belirleyen yasallıkların, çağımızın sosyalizmle emperyalizm arasındaki ana çelişkisinin giderek artan etkisini sırtında hissetmektedir. Sosyalist sistem, varoluşuyla, ekonomik, bilimsel ve tekniksel gelişmede, emekçilerin refah ve kültürünü artırmadaki başarılarıyla, kapitalist tekrar-üretim süreci ve perspektifi üzerinde gitgide daha güçlü bir etki yapmaktadır.

Dünya kapitalist sisteminin istikrarsızlığı artıyor. Evet, devlet-tekel kapitalizmi koşullarında bilimsel-tekniksel devrimin geliştirilmesi, ekonomik yükseliş tempolarının bir dereceye kadar artırılmasında teşvik edici bir rol oynuyor. Fakat bu süreçlerin diyalektiği gereği olarak, finans oligarşisinin güvendiği kapitalist düzen sağlamlaşacağı yerdə, emperyalizmin bütün bağdaşmaz çelişkileri daha da keskinleşiyor ve emperyalizm geriliyor, sosyalizmle ekonomik yarışmada mevzilerini yavaş yavaş terk ediyor.

Lâtin Amerika'nın geleceği

LONHONO BESERA

Lâtin Amerika halklarının yarını nasıl olacak? Gelecekte onları neler bekliyor? Bu kıta ülkelerinin gelişme yönleri nelerdir?

Bu sorunlar, artık güzel, fakat boş lâflar olmaktan çıkarak pratik çözüm alanına geçmiş bulunuyor.

Kapitalizmin övgücüler, dünya devrimci sürecinin gelişmesi karşısında duydukları korkuyla geleceği kendilerine göre tasarlamaya çalışıyorlar. Fransız fütürolog Jan Furastie diyor ki: «Evrimin yönü anlaşıldıktan sonra, insanlığı tam yükselişe götüren şey korunabilir ve geliştirilebilir; onu karşıt yöne götürecek olan veya götürme tehlikesi gizliyen şey de geciktirilebilir, düzeltilebilir.»⁽¹⁾ Şunu da belirtelim ki, Furastie ve diğer burjuva fütürologları için «insanlık» ve «kapitalizm» kavramları özdeştir. Bunlar insanlık toplumunun çıkarlarını «savunurlarken», gerçekte kapitalist sistemin temellerini savunma görevini yerine getirmektedirler.

Burjuva fütürolojisi, kapitalizmi kurtarmak, egemen çevreleri gelecekteki sarsıntı ve bunalımlardan haberdar etmek, onlara meydana gelen durumdan çıkış çarelerini fısıldamak gibi ödevlerle yükümlüdür. Ana amacı, Batı Alman gazetecisi Klaus Koh'un da haklı olarak belirttiği gibi, «her şeyi önceki durumuyla korumak için yeni yeni giysisi ve takılarla süslenen toplumsal düzeni ideolojik bakımdan kabul ettirmek»tir.⁽²⁾

Karamsar öngörüler

Burjuvazinin Lâtin Amerika'nın geleceği ile ilgili öngörülerini alabildiğine karamsardır. Bu öngörülerde kullanılan yöntem, belirli bir tarihsel dönemi karakterize eden istatistiksel verilerin ve eğilimlerin basit bir ekstrapolojik sayımından ibarettir. Başka bir deyişle, istatistiği belirliyen mevcut sosyal-ekonomik strüktürlere yönelik en küçük bir eleştiriden de yoksun olan bu yöntem, bunların değiştirilmesi olanağını gözönünde bulundurmaktan uzaktır. Lâtin Amerika ülkelerinin geleceği diye sunulan trajik tablo bu yöntemle çalışmanın sonucudur.

Örneğin, Amerikan fütürologu Herman Kan'a göre, 2.000 yılına doğru Lâtin Amerika'da yalnız iki ülke — Arjantin ve Venezüellâ — Batı Avrupa'nın şimdiki gelişme düzeyine ulaşabilecektir. Altı memleket — Meksika, Uruguay, Şili, Kolumbiya, Peru ve Panama — ancak Amerika'nın 1920'-

(1) Fourastié. «Les 40.000 heures», Paris, 1965, s. 25.

(2) Claus Koch. «Crítica de la futurología», Bogota, Rev. «Eco» N. 106, s. 366.

lerdeki düzeyine yaklaşırlardır. Brezilya «sanayileşme süreci içinde bulunan» ve adam başına yıllık geliri 600 dolar olan devletler kategorisine geçecektir. Geri kalan 11 memleket — Guatemala, Honduras, Salvador, Nikaragua, Kosta-Rika, Güyan, Paragvay, Boliviya, Ekvador, Haiti ve Dominik Cumhuriyeti — adam başına yıllık geliri 200 doları geçmeyen «endüstrileşme öncesi» gelişme aşamasındaki ülkeleri teşkil edeceklerdir. (3)

Lâtin Amerika'nın en gelişmiş ülkeleri bile 30 yıl sonra ancak Batı Avrupa kapitalist memleketlerinin şimdiki gelişme düzeyine ulaşabileceklerine göre, bu kıta için bundan daha karanlık bir perspektif düşünülmesi zordur. Zira Batı Avrupa devletlerinde halkların ezici çoğunluğu ihtiyaçları içinde kıvrınmakta ve hiç de kapitalizm övgücülerinin iddia ettikleri gibi «yığınsal tüketim toplumu»nda yaşamamaktadır.

UNESKO yöneticilerinden biri olan Malkolm Adiseşiah'ın hesapladığına göre, 1960—70 on yılı içinde, en gelişmiş kapitalist devletlerde insan başına yıllık gelir 292 dolar, gelişme halindeki memleketlerde ise yalnız 12 dolar artacaktır. Bu artış hızı böyle kaldığı takdirde, bir Amerikan vatandaşı 2.000 yılında da örneğin bir Arjantin veya Urugvay vatandaşına kıyasla ortalama on misli fazla kazanacaktır. (4)

Burjuva fütürologlarının sırf sosyal alandaki öngörülleri de bundan daha parlak değildir. Böyle öngörüllerin çoğunda esas olan, Lâtin Amerika'da nüfusun daha büyük bir hızla artacağıdır. Gerçekten de, şimdiki artış hızına bakılırsa, bu kıtada nüfus 1.980 yılında 379 milyonu, 2.000 yılında ise 700 milyon kişiyi bulacaktır. Fütürologların kanısına göre, bu muazzam insan denizi, sosyal-politik problemlerin alabildiğine keskinleşmesine yol açacaktır.

Bu bakımdan en tipik olan işsizlik verilerine bir göz atalım. Birleşmiş Milletler Lâtin Amerika Ekonomî Komisyonu'nun (LAEK) hesaplarına göre, işsizlik bu kıtada aktif nüfusun aşağı yukarı dörtte birini, yani 25 milyon kişiyi kaplamaktadır. Bu durum, yine LAEK'e göre, ekonominin yetersiz bir hızla gelişmesinin, onun eski yapısının ve çok hızlı demografik artışın sonucudur. Ve LAEK şu ihtarda bulunmaktadır: «Ekonomik gelişme tempoları önceki gibi kaldığı takdirde, süregelen işsizlik problemi (...) daha da keskinleşecek ve bunun ciddi sosyal sonuçları olacaktır.» (5) Gerçekten de, şimdiki artış hızına bakılırsa, Lâtin Amerika'da işsiz sayısı 1980'de 40 milyonu, 2.000 yılında da 80 milyonu bulacaktır.

(3) Herman Kahn. «Los Futuros del Mundo». Madrid, Alianza Editorial, 1970, s. 261.

(4) Rev. «Correo», UNESKO, oct. de 1970, s. 4.

(5) El Segundo Decenio de las Naciones Unidas para el Desarrollo. Cepal, Febr. de 1969, doc. E/CN. 12/836, s. 33.

Çıkış yolu tavsiyeleri

«Eğer dünyanın zengin ülkeleri yeryüzünü ikiye bölen uçurumu ortadan kaldırmak için güçlü ve ahenkli çabalar harcamazlarsa, gelecekteki felâketler ve bizim müstahkem savunma hatlarımızı silip süpürecek olan nüfus dalgaları karşısında özgürlüğün korunmasını hiç kimse garanti edemeyecektir.»⁽⁶⁾

Gelişmiş kapitalist memleketlerin yönetici çevrelerine hitabeden bu sözler, Uluslararası Kalkınma ve Gelişme Bankası'nın şimdiki direktörü Robert Meknamara'nındır. Bu sözler, onun, kapitalizmin geleceği hususundaki endişesini yansıtmakta, bu endişe de az gelişmiş memleketlerin önünde duran ve bu memleketlerde muazzam bir patlama kuvveti yaratan sosyal-ekonomik ve politik problemlerin giderek daha da keskinleşmesinden doğmaktadır.

Kapitalizmin övgücüler, trajik kehânetlerin gerçekleşmesine yol vermiyecek üniversal bir çareyi harıl harıl aramaktadırlar. Bu arama sonucunda, «üçüncü dünya» memleketlerine mevcut durumdan çıkış çaresi (elbette kapitalist gelişme yollarıyla) göstermeyi amaçlıyan birçok sahte teori ortaya atılmıştır.

Lâtin Amerika için de birçok «model»ler ileri sürülmektedir. Bunları hem Lâtin Amerika ülkelerinin yönetici sınıfları temsilcileri, hem de Amerikan emperyalizminin ideologları kalıplamaktadırlar. Bu «modeller» arasında, örneğin, Brezilya eski başkanı J. Kubiçek'in «pan-amerikan operasyonu», Arjantin'de peronist ideologların «hustisiyalizm»i, Kolumbiya eski başkanı K. Lieras Pestrepo'nun «ulusal plânlama hükümeti», Şili'de Hristiyan Demokrat Partisi önderlerinin «özgürlük koşulları içinde devrim»i ve ABD emperyalizm övgücülerinin son zamanlarda kıtanın diğer halklarına örnek diye gösterdikleri Meksika toprak reformu sayılabilir.

Gelecek «modelleri» arasında, vaktiyle ABD eski başkanı Kenedi tarafından ileri sürülen mahut «İlerleme İçin Birlik» programı da önemli bir yer alıyordu. Bu program, Lâtin Amerika memleketlerinin ekonomik gelişmesine yardımdan ziyade, Küba Devrimi'nin etkilerini gidermeyi hedef tutuyordu. Bilindiği gibi, bu program, gerek ekonomik, gerekse politik bakımdan suya düştü. Bunun boşluğunu doldurmaya çabalıyan Başkan Nikson, N. Rokfeller'in fiyaskoyla sonuçlanan Lâtin Amerika gezisinden sonra «eylem ve olgun partnörlük» diye bir program ileri sürdü. Bu programı da aynı hazin âkibetin beklediğini ispatlamak elbette gereksizdir.

Lâtin Amerika'nın geleceğine uluslararası örgütler de ilgi gösteriyorlar. Örneğin, LAEK, kıtada hayati problemlerin alabildiğine keskinleşmesi

⁽⁶⁾ Alıntı: «El Desafio Americano», de Servan Schreiber. Santiago, Edit. Zig-Zag, 1968, p. 98.

karşısında sadece tehlike çanları çalmakla kalmıyor, kapitalizmin «müstahkem savunma hatları»nı silip süpürebilecek gücte yıkım getirecek olan fırtınayı atlatmak için bir ekonomik gelişme «stratejisi» hazırlamaya da çalışıyor. LAEK tarafından ileri sürülen ekonomik gelişme programının özü su katılmamış reformizmdir; Lâtin Amerika memleketlerinin ekonomik yapısını — bunun sınıfsal karakterini koruyarak — yenileme denemesidir.

Fakat şu saydığımız «modeller»in hiçbiri, kıtanın problemlerinin çözümüne yol açmış değildir, açabilecek durumda da değildir; çünkü bunları, objektif süreçlerin gelişmesini geciktirmek, bazı reform uygulamalarıyla devrimci patlamayı bertaraf etmek gibi tarihe aykırı bir amaç birleştirmektedir.

Geleceği öngörmenin diyalektik yöntemi

Burjuva fütürolojisi temelinden metafiziktir. Tamamen nicel değişimlere dayanır. Sosyal-ekonomik yapıda köklü değişimler, yani nitel değişimler olanağını ve gereğini hiçe sayar.

Buna karşılık, diyalektik öngörü nicel değişimleri mutlaklaştırmaz; bunların birikimini kaçınılmaz nitel sıçramaya hazırlık sayar. Diyalektik yöntem ilkesi mekanik bir sayım-döküm de değildir; tarihsel sürecin konkre durumlar içinde, eğilimlerin de toplumsal gelişmenin her aşamasındaki sınıf savaşının perspektifleri içinde incelenmesidir. V. İ. Lenin bu konuda şöyle der: «Genellikle tarih ve özellikle devrimler tarihi, en iyi partilerin, en ilerici sınıfların en bilinçli öncülerinin tasavvur ettiklerinden daima daha zengin özlü, daha çeşitli, daha çok yanlı, daha canlı ve 'daha kurnaz' dır» (Toplu Eserleri, c. 41, s. 80).

Sınıf savaşı eğilimlerinin incelenmesinde diyalektik öngörü, yaşadığımız devirdeki çelişkileri ve bunların daha da keskinleşmesini gözönünde tutar. Bu aşamada Lâtin Amerika için ana çelişki, geniş halk yığınları ile Amerikan emperyalizmi ve Lâtin Amerika oligarşisi arasındaki çelişkidir. Halk yığınlarının amacı, kıtada zamanını geçirmiş olan sosyal-ekonomik strüktürleri yıkmaktır. Emperyalizmin ve oligarşinin amacı ise, bu strüktürleri korumak veya «modernleştirmek»tir.

Lâtin Amerika'da devrimci hareket yalnız anti-emperyalist değildir, toprak reformunu da, demokrasiyi yerleştirmeyi de öngören bir karakter taşır. Bu hareket, aynı zamanda, işçi sınıfının sömürücülere karşı savaşının belirlediği anti-kapitalist bir öze sahiptir. Demek ki, burada, bir taraftan, öteden beri korunmuş eski strüktürlere karşı, diğer taraftan sömürücülerin gelecekte de dayanmak istedikleri tarihe aykırı strüktürlere karşı olmak üzere iki savaş cephesi bir aradadır.

Lâtin Amerika'nın dünya kapitalist sistemi çerçevesindeki gelişme tecrübesi ibret vericidir. Artık kapitalizmin daha iyi bir hayat sağlayaca-

ğına dair hayaller yoksulların pek azını besleyebilmektedir. Sorarız, bütün doğa zenginliklerine ve halklarının dininerek çalışmasına rağmen, bizim memleketlerimiz hangi başarılarla ulaşmışlardır? Yukarıda sunduğumuz istatistiksel veriler bu soruya en açık biçimde cevap vermektedir. Bundan başka, hattâ en gelişmiş dedikleri kapitalist memleketlerde, özellikle Birleşik Amerika'daki ekonomik ve sosyal gerçekler, Lâtin Amerika halklarının kendilerini ne gibi bir «bahtiyar gelecek» beklediğini görmelerine elverecek bir açıklıkla bilinmektedir. Irk ayırımının, özellikle gençler arasında alıp yürüyen ve giderek artan âdi suçların ve cinayetlerin, yığınsal işsizlik ve yoksulluğun Amerikan «cenneti», Lâtin Amerika halkları için hiç de çekici değildir. Bu halklar başka bir geleceğe can atmaktadırlar.

Sosyalizm yolunda

Amerikan yazarı Edvard Belami, daha geçen yüzyılın sonunda, «2.000 yılı» adlı kitabında, XXI. yüzyılın başlarında bir kısmı Lâtin Amerika memleketlerinin sosyalizm koşulları içinde yaşamaya başlayacaklarını yazıyordu. (?) Belami'nin o zamanlar hayal gibi görünen düşünceleri günümüzde doğrulanıyor. Küba Devrimi zaferi, demokratik, anti-emperyalist ve anti-kapitalist hareketlerin gelişmesi, Şili halkının 4 Eylül 1970 seçimlerindeki başarısı Lâtin Amerika'da sosyalizm yolunu açıyor.

Vâde tesbiti elbette zordur. Fakat, tarihin gidişini geciktirmeye yeltenen kuvvetler isteseler de istemezler de, Lâtin Amerika'nın geleceğinin sosyalizm olduğu şüphe götürmez.

Lâtin Amerika'da sosyalizm yoluna, her şeyden önce, çelişkilerin en çok sertleştiği memleketler koyulacaklardır. Fakat bu kıta halklarının sömürücü ezgi boyundüğunu ne suretle kırıp atacakları, tarihsel koşullara, halk yığınlarının, işçi sınıfının ve onun öncüsü komünist partilerinin yaratıcı dehâsına bağlıdır.

Lâtin Amerika'da sosyalist dönüşümlerin kaçınılmazlığını belirliyen nedir? Birincisi, halk yığınlarının önündeki problemlerin radikal çözümüne imkân veren biricik sosyal-ekonomik ve politik sistem sosyalizmdir. İkincisi, kapitalist düzen bütün varlığı ve özellikle en yüksek emperyalist aşaması boyunca tekmi tarihsele asılsızlığını göstermektedir. Öte yandan, sosyalizm, halklara yalnız kendisinin ilerilik, kültür, refah ve sosyal eşitlik getirebileceğini fiiliyatta göstermiştir.

Lâtin Amerika'nın gelecekteki yollarını her memleketin somut koşulları belirliyecektir. Küba devrimi, Şili Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Halk Birliği Blokunun başarısı, Peru'da ilerici bir askeri hükümetin işbaşına gelmesi, Lâtin Amerika'da bağımsızlık ve sosyal ilerlemenin ne kadar değişik biçimler çerçevesinde gerçekleştirildiğinin parlak örnekleridir.

(?) Edward Bellamy. «El ano 2.000». La Habana, 1969, s. 109.

En yakın yıllarda, Lâtin Amerika halkları ile Amerikan emperyalizmi arasındaki çatışmaların daha geniş ölçüler alarak sertleşeceğini ve 70 yılları sonlarına doğru ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesine kıtanın daha başka halklarının da katılacaklarını söylemek kehanet olmaz. Amerikan emperyalizmi buna yol vermemek için elbette elinden geleni yapacaktır. O bir yandan ekonomik baskı ve doğrudan doğruya askeri müdahaleye başvuracak, öte yandan da kıta ülkeleri oligarşisiyle «kardeşçe işbirliği» politikasına önem verecektir. Kıtada esas çıkarlarını savunmakla beraber, ABD emperyalizmi, belirli ahvalde bazı tâvizler bile verebilir. Fakat bu, onun politikasının halk düşmanı özünü gizlemesine yetmiyektir.

Lâtin Amerika'da anti-emperyalist hareketin yükselişiyile beraber, kapitalist sisteme karşı mücadelenin hızla genişleyip şiddetleneceği kestirilebilir. Sosyal-ekonomik problemlerin daha da keskinleşmesi sonucu olarak, Lâtin Amerika'da halkın çok daha geniş katları kapitalizmin geleceği olmadığı kanısına varacaklardır. Ve çareyi kapitalist olmanın gelişme yoluna koyulmakta arayacaklardır. Bu gelişmenin biçimleri değişik ve çeşitli olabilir. Fakat anti-emperyalist ve anti-oligarşik yön, bunların hepsinin ortak karakter çizgisi olacaktır. Peru'daki ulusal-demokratik devrim bu gelişme biçimlerinden biridir. Bu memlekette halkın katılımıyla gerçekleştirilen dönüşümlerin hedefi, ekonomide devlet sektörü yaratılması, sanayiın başlıca kolları, bankalar ve dış ticaretin bir kısmı üzerinde kontrol tesis edilmesi, demokratik bir toprak reformu yapılması ve benzeri tedbirlerin hayata geçirilmesidir.

Amerikan emperyalizminin, bu gibi devrimlere, hele bunlarda iktidar, proletaryanın eline geçmediği ve doğrudan doğruya sosyalizme yol açacak tedbirler alınmadığı takdirde, «tahammül» göstereceği düşünülebilir. Bu konuda emperyalizmin strateji uzmanlarının çabaları, elbette Lâtin Amerika'da durumu kontrol edebilecek ve meydana gelecek değişimleri ABD'nin çıkarlarına uygun bir mecraa yöneltebilecek örgütler kurma işi üzerinde yoğunlaşacaktır. Bunun yanı sıra, gizli baltalama faaliyetine ve ilerici dönüşümleri her yönteme başvurarak geciktirmeye ve gözden düşürmeye hız verilecektir. Emperyalizm bu faaliyetinde, şu veya bu memlekette iktidardan uzaklaştırılan gerici kuvvetlere dayanarak, oligarşinin zararsız kılınmasında ve devrimi geliştirme yolunda nitel bir sıçrama anlamına gelebilecek tedbirlerin gerçekleştirilmesinde milliyetçi hükümetlerin gösterebilecekleri kararsızlıklardan faydalanacaktır.

Demek ki, ulusal-demokratik devrimden sonra, biraz başka biçimler altında da olsa, sınıf savaşı gelişecektir, zira halkların ana amacı sosyalizmdir. Ulusal-demokratik devrimler, işçi sınıfının ve onun öncüsü komünist partilerinin önündeki bütün problemleri ve ödevleri tümüyle çözmeye yetmiyen ilk adımdan başka bir şey değildir.

Bu aşamada birincil ve ikincil çelişkiler hâlâ yürürlükte kalır. Emperyalizmle bazı bağıntılar da devam ettiğinden, gerileme tehlikesi giderilmiş değildir. Gelişme programlarının gerçekleştirilmesi için emperyalizmden hâlâ «çıkar gözetmez» ekonomik ve teknik yardım bekleyenler bulunur. Ve emperyalizmle mahut «askeri işbirliği» de devam eder. Bütün bunlar, gayet mantıklı olarak, tam ulusal bağımsızlık ve ileriliğe ulaşılmasına engel olur.

Bu aşamanın, önemi bundan daha az olmayan diğer bir sorunu da, tarımda ve sanayiin önemli bir kısmında özel sermayeyi korumasıdır. İşçilerin işletmelerin yönetimine katılmalarını sağlayan bazı tedbirlere rağmen, emek ile sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişkiler yerli yerinde kalır, üstelik daha da keskinleşir.

Bu gerçeklere dayanılarak, Lâtin Amerika'da ulusal-demokratik devrimlerin, kendilerine düşen ödevleri, ancak devamı somut koşullara bağlı olacak belirli bir süre sonra yerine getirebilecekleri iddia edilebilir. Eski sosyal-ekonomik strüktürlerin değiştirilmesi gereği gözönünde tutulursa, bu devrimler başlangıçta memleketin gelişmesine yardımcı olur. Fakat özel sermaye ve Amerikan emperyalizminin, halkı bunaltan ihtiyaçları gidermeyi, kendi çıkarlarına aykırı düşen devlet gelişme programlarının gerçekleştirilmesine katılmayı peşinen reddetmeleri yüzünden, memleket iki alternatiften birini, yani ya tekrar Amerikan emperyalizminin direkt kontrolü altına düşmeyi, birçok önemli problemi çözülmemiş bırakarak mevzilerini kapitalizme terketmeyi, ya da sosyalizm yoluna koyulmayı seçmek durumunda kalacaktır.

En yakın yıllarda, bazı olası (muhtemel) gerilemelere rağmen, Lâtin Amerika'da kurtuluş hareketinin genişleyeceği kuşku götürmez. Emekçilerin öncü kolu ve halk çıkarlarının en ardıcıl savunucusu işçi sınıfının sayıca artması, örgütsel ve ideolojik bakımdan daha da sağlamlaşması onun kurtuluş hareketindeki yönetici rolünün de güçlenmesini sağlayacaktır. Lâtin Amerika proletaryası ve onun öncüsü komünist partileri, toplumda köklü dönüşümler uğruna savaşta başlıca atılımcı ve seferber edici kuvvet olma rolünü oynamakla yükümlüdürler.

Şüphesiz ki, bu savaşın başarısında, proletarya ile köylüler arasında birliğin büyük bir yeri ve önemi olacaktır. Uyanmakta olan ve Lâtin Amerika nüfusunun ana bölümünü teşkil eden köylü yığınları muazzam bir devrimci potansiyel teşkil etmektedir. Şehir halkının orta tabakaları, aydınlar ve üniversiteliler de devrimci sürece gittikçe daha geniş ölçüde katılacaklardır.

Kıtanın aydın geleceği uğruna savaşta geniş bir cephe meydana getiren demokratik ve devrimci güçlerin çeşitli oluşu, bunların birliğini sağlamlaştırma sorununu olanca önemiyle birinci plâna getirmektedir. Ve

bu hususta, itibarları gittikçe artan komünist partileri örgütleyici merkez rolü oynamaktadırlar. Lâtin Amerika'da devrimci güçler arasında dayanışmanın kuvvetlendirilmesi, onları, zamanımızın birleşik devrimci gücünü teşkil eden diğer kollara daha da yaklaştıracaktır.

İşte bu anlamda, Amerikan emperyalizminin çıkardığı bütün engellere rağmen, en yakın yıllarda Lâtin Amerika ülkelerinin sosyalist sistem ülkeleriyle, hele destek ve yardımı kıtamızda da devrimci sürecin başarıyla gelişmesi için gerekli garantiyi teşkil eden Sovyetler birliği ile yakınlaşma eğiliminin kuvvetlenmesi beklenebilir.

Lâtin Amerika'da devrimci sürecin genel eğilimlerinin tahlili, burjuva fütürologlarının kehanetlerinde yanıldıklarını göstermektedir. XX. yüzyılın sonunda kıtamızın bütün halkları, hiç değilse bunların önemli bir kısmı, bugünkü sosyal-ekonomik ve politik koşullara hiç benzemiyen bambaşka koşullarda yaşayacaklardır. Biz, anti-emperyalist savaşın dünya ölçüsünde yaygınlaşmasını gözönünde tutarak, halklarımızın o zaman kadar artık ekonomik, sosyal ve politik kurtuluşlarına kavuşacaklarını umuyoruz. Bu her memlekette devrimci sürecin özelliklerine bağlı olacaktır. Fakat eninde sonunda bütün yollar sosyalizme çıkacaktır. V. İ. Lenin'in dediği gibi, «olası ve geçici bazı gerilemeler bir yana, ileri hareket ancak *sosyalist* toplum yönünde; *sosyalist devrim* yönünde gerçekleştirilebilir» (Toplu eserleri, c. 30, s. 13).

«Ve gayet açıktır ki, dünya devriminin gelecekteki kesin çarpışmalarında, yeryüzü halkı çoğunluğunun başlangıçta ulusal kurtuluşa yönelik hareketi, kapitalizme ve emperyalizme karşı dönecek ve belki de bizim beklediğimizden çok daha büyük bir devrimci rol oynayacaktır.»

V. İ. Lenin

(Toplu eserler, c. 44, s. 38)

«Sosyalist sistem ülkeleri ile dünya işçi ve ulusal kurtuluş hareketi arasında birliği sağlamlaştırmanın anti-emperyalist savaşın geleceği bakımından hayati bir önemi vardır.»

(Komünist ve İşçi Partileri 1969 yılı Uluslararası Danışma Toplantısı dokümanından)

«Halkın ve memleketin önündeki problemlerin mevcut sistem çerçevesinde çözülmesinin imkânsızlığı, yurdumuzda emperyalizmin ve tekellerin egemenliğine son verilmesini, lâtifundiyaların yok edilmesini ve sosyalizm yolunun açılmasını gerektirmektedir.»

«Şili devriminin karakterini, memleketin düşmanlarımız elinden kurtarılması ve ilerlemeye yol vermeyen engellerin ortadan kaldırılması gibi hayati bir zorunluk belirlemektedir. Bundan ötürü, Şili devrimi, öz ü ve ödevleri bakımından anti-emperyalist, anti-monopolist, toprak reformunu öngören, sosyalizme yönelik bir devrimdir.»

(Şili Komünist Partisi'nin programından)

«Bu devrimin amacı, oligarşinin ekonomik ve politik iktidarını devirmek, emperyalizmin el koyduğu bütün servetlerimizi — Panama Kanalı dahil — geri almak, kanal bölgesinden Amerikan yöneticilerini ve bunların silahlı kuvvetlerini koğarak memleketimizin politik bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü sağlamaktır.»

(Panama Halk Partisi'nin program tezlerinden)

«Ekuador'da yürütülen anti-emperyalist, anti-feodal ve demokratik ulusal kurtuluş devrimi, ulusal demokrasi devletinin kurulmasına yol açacak olan şu ana ödevlerin yerine getirilmesini öngörmektedir: Emperyalist hegemonyasının ekonomik ve politik köklerini kazımak, demokratik bir toprak reformu yapmak, toplumsal hayatı demokratikleştirmek, ulusal sanayii, özellikle devlet sektörünü geliştirmek; halkın yaşama düzeyini yükseltmek; bağımsız bir dış politika, dünyada barış ve bütün halklarla dostluk politikası izlemek . . . »

(Ekuador Komünist Partisi'nin programından)

«Memleketimiz, ekonomik ve politik yapıyı temelinden değiştirecek, kurtuluşu gerçekleştirecek ve geri kalmışlığı yenecek radikal ve devrimci bir değişime muhtaçtır.

Böyle bir radikal değişimi ancak toprak devrimi ve anti-emperyalist devrim sağlayabilir.

Bu programı gerçekleştirebilecek yurtsever ulusal kurtuluş hükümetinin kurulması, ne arzuya, ne de tedbirli kaudilionun hizmetine bağlıdır. Böyle bir hükümet ancak bütün halkın örgütlenmesi, sınıksız birleşmesi ve mücadelesinin, işçisi, köylüsü, öğrenim gençliği, devrimci aydını, memuru, zanaatçısı, küçük sanayicisi ve tüccarıyla ulusal kurtuluşçu yurtseverler cephesine katılmasının ürünü olmalıdır. Bu geniş cephe, egemen sınıfların yarattıkları suni anlaşmazlıkları bertaraf etmeli, halkın en yüce demokratik niyetlerini, ulusal bağımsızlığın elde edilmesi, geri kalmışlığın giderilmesi ve ulusça kurtuluşun sağlanması amaçlarına doğru yöneltmelidir.»

(Kolumbia Komünist Partisi'nin programından)

«Ulusal-demokratik devrimin kapsamı ve sosyalist aşamaya doğru gelişme hızı, devrimci güçlerin esas çekirdeğinin devrim süreci içinde edindiği kuvvete ve savaş yeteneğine, devrimin kendisine yakın sosyal tabakalar üzerinde yapacağı etkiye bağlı olacaktır. Sosyalizme geçmenin esas politik şartı proletaryanın hegemonyasıdır.»

(Brezilya Komünist Partisi VI. Kongresinin kararlarından)

«Arjantin Komünist Partisi, işçi sınıfının ve bütün halkın yöneticisi olarak, onların en yakın isteklerinin karşılanması uğrunda savaşı, sosyalizme ve komünist toplumun kurulması amacına yönelik anti-emperyalist, tarımsal ve demokratik devrimin zaferi için yürütülen savaşla sınıksı birleştirerek çalışmıştır ve çalışmaya devam edecektir. İşçi sınıfı ve genellikle bütün dünya halkları değişik yollardan bu amaca doğru ilerlemektedirler.»

(Arjantin Komünist Partisi'nin programından)

Mustafa Suphi ve 14 arkadaşının Karadenizde öldürülmelerinin 50. yıldönümü dolayısıyla

DUYURU

Geçenlerde (10 Eylül 1970 günü) Türkiye Komünist Partisi ülkemizin işçi hareketi tarihinin mutlu bir olayını, kuruluşunun 50. yıldönümünü kutladı. Bugün Türk komünistleri, aynı tarihin acı bir olayının, çağımızın en yüzkızartıcı bir olayının, en kahpece işlenmiş politik bir cinayetin 50. yıldönümünü yaşıyor, halkımızın milli ve sosyal kurtuluş yoluna ilk defa ışık tutan ve bu yolda eşitsiz şartlar altında savaşıarak can veren en iyi evlâtlarının aziz hatıralarını anıyorlar.

TKP'nin ölümsüz kurucuları Mustafa Suphi, Ethem Nejat, Topçu İsmail Hakkı ve diğer on iki Türk komünistini yoketmek için gerici çevrelerin hazırladıkları plân canavarca uygulanmıştır. Bu olay milli tarihimizde şekil bakımından benzersiz de kalsa, niteliği, güttüğü amaç bakımından tek değildir. Yerli burjuvazinin emperyalist tekellerle çıkar bağları kuvvetlendikçe, emperyalizmin Türkiye'de ekonomik ve politik nüfuzu arttıkça, başta komünistler olmak üzere, memleketin ilerici güçleri üzerine baskı sertleşiyor. Komünistlere karşı ötedenberi uygulanan yoketme ve sindirme politikası, gerçek milli ve sosyal kurtuluş hareketi yığınları sardıkça genişletilmiş, bütün devrimci, ilerici, demokratik hareketleri kapsamına almıştır.

Son zamanların olayları, bütün ilerici örgütleri, kişileri, özellikle işçi ve gençlik hareketi temsilcilerini, bugünkü şartlarda gizli-resmi eller tarafından ancak teker teker uygulanan imha plânlarına karşı uyanık olmaya, elli yıl önceki Karadeniz cinayetini hatırlamaya çağırıyor.

Karadeniz olayı ve bugünkü cinayetler serisi hep aynı amaca yöneltilmişlerdir, hepsinin de suç delillerinde aynı parmak izleri var: gizli-resmi organların kanlı parmak izleri . . .

Bu cinayetlerin failleri aranmıyor, bulunmuyor. Karadeniz cinayetinin de failleri aranmamış, bulunmamıştır. Ama bu cinayet ve onu izleyen olaylar, Komünist Partisi'ne karşı baskı ve terör politikası, bu cinayetin zaten belli olan içyüzünü büsbütün ortaya koymuştur. Kaldı ki, 1921

cinayetini tertipleyenlerin şimdiki iktidar mirasçılarının köpeksi taraftarları ortada gizli birşey bırakmamıştır.

Geçmişte ve bugün, Komünist Partisi'ne, diğer ilerici, devrimci kuvvetlere karşı baskı ve terör politikasında şiddetlenme, her zaman emperyalist tekellere ve devletlere tâvizlerin, milli bağımsızlığın zorunlu şartlarından fedakârlığın, halkın ve emekçi yığınların ekonomik ve demokratik haklarına saldırının başlangıcı ve ilk işareti olmuştur.

Geçmişte ve bugün, gericiilerin kanunla sözümlerine yasak faaliyetlerine iktidardaki temsilcileri tarafından göz yumulması zorlaşınca, sağ hedef gösterip sola vurmak Türk yönetici çevrelerinin bilinen bir taktiğidir. Sola karşı baskı ve terör politikasını daha da şiddetlendirmek için iktidarın ilk işi sağcı kuvvetleri, kara irticacı harekete geçirmek oluyor. 1921 Karadeniz cinayetinin tartibinde de bu yöntemlere başvurulmuştur.

İşçi sınıfı, devrimci gençlik, faşist tedbirlerle büsbütün yok edilmek istenen zaten kısıtlı hakları uğrunda canla başla savaşıyorlar. Bu savaş, ülkemizin bağımsızlığını tehdit eden Amerikan emperyalizmine, NATO'ya, Türkiye'de çöreklenen yabancı askeri üslere karşı genel savaşın ayrılmaz bir parçasıdır. Demokrasi uğrunda mücadele emperyalizme karşı mücadele ile örülmüş, kaynaşmış bin halde geliyor. Başka türlü zaten gelişmez ve başarı sağlayamaz. Emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizmin Türkiye'de faşist tedbirleri dikte etmesinin, gerici çevreleri desteklemesinin asıl nedeni buradadır.

Anti-komünizm, milli ve sosyal kurtuluş hareketlerine karşı emperyalizmin, gericiiliğin en etkili silâhıdır. Hem emperyalizme, hem komünizme karşı olmak hiçbir şey olmamaktır. Ve daha doğrusu dolaylı olarak emperyalizme yardımcı olmaktır. Emperyalizme karşı olduklarını söyleyip de onun anti-komünizm silâhını ellerinden bırakmıyanlar Türk halkının beklediği milli ve sosyal devrime engeldirler.

Yurdumuzun bütün ilerici, anti-emperyalist, yurtsever güçleri eylem birliğine girişmeden, ülkede emperyalizme dayanak olan gerici güçlerin zorba iktidarına son verilmeden, halkımızın yurtsever evlâtlarının hayatını korumak, canlarını siper ederek savundukları kazanılmış hakları savunmak, faşist tedbirlere karşı direnişi başarıya ulaştırmak mümkün değildir. Zafere ancak birliğin gücü ile ulaşılacaktır.

28 Ocak 1971

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi

AHMET SAYDAN

YURT TA

Faşist Kanun Tasarıları. Ocak ayı içinde hükümet tarafından devrimci hareketlere karşı hazırlanan yeni baskı tasarıları hakkında daha belirli açıklamalar yapıldı. Buna göre, Türk Ceza Kanunu, Cemiyetler, Gösteri ve yürüyüş, Üniversiteler kanunları değiştirilmek isteniyor. Bu değişiklikleri öngören tasarılar kanunlaştığı takdirde Anayasada yurttaşlara tanınan bazı demokratik haklar iyice kısıtlanacak. Kısıtlama sözü burada, meselâ, yurttaşın gösteri ve grev gibi Anayasanın garantisinde olan hakları kullanmaya kalkıştığı takdirde beş yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezaları ile cezalandırılması anlamına geliyor. Bu tasarılar kanunlaştığı takdirde devrimci sendikalar kapatılabilecek, sosyalist hareket ağır bir baskı altında tutulabilecektir. Devrimci gençlik örgütleri de dağıtılabilecek, militanları zindanlara atılabilecektir. Böylece AP yöneticilerinin, parlamentodaki gerici çoğunluğa dayanarak faşist bir yönetim kurmaya giriştikleri apaçık meydandadır.

Türkiye Komünist Partisi, Demirel hükümeti iktidara geldiği 1965'den bu yana, hatta daha evvel DP devrinde de, Türkiye'de emperyalizmle işbirlikçi çevrelerin elele faşizme yöneldiklerini belirtmiş, memleket kamu oyunu, devrimci sendikacıları, yurtsever gençliği, yurtsever subay ve aydınları zamanında uarmış, emperyalizmle işbirlikçi burjuvazinin faşizmi kurma çabalarını önlemek üzere bütün bu güçleri işbirliğine çağıra gelmiştir.

Faşist tasarılar karşı işçi sınıfından, devrimci gençlik ve aydınlardan gelen direnmeye rağmen, iktidar, bunları kanunlaştırmaya koyuldu. Milli Güvenlik Kurulunun, Cumhurbaşkanı Sunayın da baskısıyla, hükümetin Anayasaya karşı faşist bir düzen kurma çabalarını desteklemesi bu gelişmede büyük bir rol oynadı.

Gerçekten de 22 Ocakta toplanan Milli Güvenlik Kurulu, Genel Sekreter Orgeneral Emin Alpkaya tarafından basına verilen bildirisinde, iktidarın faşizmi kurma teşebbüslerini desteklediğini açıklıyordu.

Faşist tasarılar karşı direniş, faşizmin tehdit ettiği işçi, sosyalist, devrimci öğrenci, Atatürkçü gençlik, aydın ve subay çevrelerinden geliyor.

Ankara Fen Fakültesinde faşist tasarımlara ve iktidarın faşist saldırılarına karşı, Türk Hukukçular Kurumu, Milli Birlik Grubu, TOS, DISK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Asistanları Sendikası ve Dev-Genç ortak bir forum tertiplediler. Böylece, faşizmi önlemek maksadıyla sosyalistler, komünistler, Atatürkçüler, yurtsever aydın ve subaylar Ankara Fen Fakültesi açık oturumunda bir araya geldiler.

Faşizm ve emperyalizme karşı savaş, ulusal, demokratik, barışçı, halktan ve devrimci reformlardan yana bir iktidarın işbaşına getirilmesi mücadelesinden ayrılmaz. Faşizmin kökenlerini kurutmak, zaman zaman bir kanser uru gibi dallanıp budaklanmasını önlemek için emperyalizmi kapıdışı etmeyi, büyük sermayeyi, yerli ve yabancı tekel ortaklıklarını, bankaları, dış ticareti, büyük iç ticareti devletleştirmeyi, sosyalizme yönelen, kapitalist olmayan bir düzen kurmayı ve bu düzen içinde hızla sanayileşmeyi hedef edinen bir programın hazırlanmasını gerektirmektedir.

Faşizme karşı savaş, halk yığınlarına, emekçilere, işçilere, köy emekçilerine, orta tabakalara, subay ve erlere maletmek, emperyalizme, ağa — derebeyi ve işbirlikçi burjuvazi düzenine karşı ulusal — demokratik bir iktidar kurmak, kapitalist olmayan gelişme yolunu giderek sosyalist devrim düzeyine yükseltebilmek için böyle bir programın varlığını memleketin şimdiki somut objektif durumu zorunlu kılmaktadır.

İşçi hareketi. Ocak ayı içinde Teksif'in 64 özel dokuma fabrikasında başlattığı grev gerek kepsamı, gerekse başarılı sonuçları bakımından önemli bir işçi hareketiydi. Türk-İş'e bağlı Teksif Sendikasının grevi, patronların toplu sözleşme görüşmelerinde işçilerin aylıklarını artırmayı ve bazı sosyal haklarıyla ilgili isteklerini kabul etmemeleri üzerine başladı. İşçiler aylıklarına 240 lira zam, çocuk paralarının artırılması bu istekler arasındaydı. Patronların bu istekleri kabul etmemeleri üzerine başlayan grevin başarı ile sonuçlanmasında DISK'e bağlı Tekstil Sendikasının Teksif'in grevini desteklemek üzere 14 iş yerinde aldığı grev kararı büyük bir rol oynadı. Böylece, Türk-İş'e ve DISK'e bağlı sendikaların üyeleri arasındaki dayanışma ve işbirliği önemli bir kazanım elde etti.

Türk-İş'de bunalım. Türk-İş'in Kızılcahamam toplantısında Geneliş, Yoliş, Petroliş, Deniziş, Ulaşiş başkanları ortak bir raporla ortaya çıktılar. Raporda Türk-İş yöneticilerinin yürüttüğü politika işçi dâvalarına ihanet olarak nitelendiriliyordu. Dört federasyon temsilcileri Türk-İş yöneticilerinin bugüne kadar izlediği «partiler-üstü» politikanın terk edilmesini, konfederasyona, ya sosyal-demokrat veya «ortanın solu» bir yön verilmesini teklif ediyorlardı.

Raporu hazırlayanların, Türk-İş yöneticilerinin işçi dâvasına ihanet ettikleri gibi bazı tesbitlerini paylaşmamaya imkân yoktur. Fakat gösterilen çözüm yollarının, işçi sınıfının çıkarlarına taba tabana zıt olduğu da açıktır.

Türk-İş yöneticilerinin, özellikle Demirsoy-Tunç grubunun «partiler-üstü» bir politika güttükleri iddiası, hem işçi sınıfını, hem de emekçi halkı aldatmak, bu yöneticilerin, yıllardan beri işçi sınıfına karşı yürüttüğü politikayı maskelemek maksadını güden bir yalandır. 28 kişilik Türk-İş Yönetim Kurulu'nun azınlıkta olan bir kısmı CHP'lidir. Çoğunlukta olan öteki grubunun yakasında ise «Kır at» rozeti vardır.

Ayrıca bu yöneticilerin Ankara'daki Amerikan Yardım Teşkilâtı eliyle CIA'dan yılda 60 milyon lira kadar bir para aldıkları da bilinmektedir. Beylece Türk-İş yöneticilerinden çoğunun, bir yandan hem işçi sınıfının, hem de bütün milletin can düşmanı emperyalizme, öte yandan da işbirlikçi burjuvaziye bağlı oldukları şüphe götürmez bir gerçektir. Bu bağ, belki organik değildir, fakat Konfederasyon yöneticilerinden önemli bir kısmının emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin çıkarlarının bekkiliğini yaptığını gösterdiğinden sınıfsaldır.

Bu sınıfsal bağ, Demirel hükümetinin, iktidara ilk geldiği günlerde, 1965'de, Kozlu madencilerini kurşunlatırken gördük. Demirsoy-Tunç grubu, kurşunlanan işçilerin haklarını arayan sendikacıları suçlayarak kanlı iktidarın savunuculuğunu yaptı. Bu politikanın kanlı izleri, İstanbul ve İzmir işçilerinin sendikal ve politik haklarını iktidara ve burjuvaziye karşı savunmak üzere gösteriye giriştiği 15-16 Haziranda ve hükümetin ilân ettiği sıkıyönetim sırasında da görüldü. Türk-İş yöneticileri, haklarını savunan işçi ve sendikacılara karşı çıktılar. Adana Bossa ve Paktaş işçi direnişleri sırasında da Demirsoy-Tunç grubu bu niteliğini şaşmaz bir şekilde ortaya koydu. Demirsoy-Tunç grubu Türkiye'de Amerika'dan ithal ettikleri gangster «sendikacılığı» yaymaya, işçi sınıfına karşı yürüttükleri politikayı bu gibi yöntemlerle de dayatmaya başladılar. Karadeniz Ereğlisinde yabancı sermayeye bağlı Demir-Çelik işletmesinde Türk-İş'e bağlı sendikacılar, işçilerin, Sendikalar Kanununun bütün formalite zorluklarını yenerek DISK'e bağlı sendikalara geçmelerini önlemek üzere Ereğli Noterliği'ni bastılar. İşçilerin Türk-İş'e bağlı Metal-İş'den istifa mektup ve belgelerini yok ettiler. Bu gangster «sendikacılar» tutsak edildi ama, cezalandırılmadıkları duyulmadı. Türk-İş'e bağlı gangster «sendikacılar» ayrıca Deniziz Sendikasının merkezini komandolarla bastılar ve işgal ettiler. Bu saldırının sebebi, işçi ve sendikacılar çoğunluğunun Türk-İş'i terk etmek ve DISK'e geçmek istemesiydi.

Demirsoy-Tunç grubunun her zaman, her yerde büyük tekellerden yana olan sözde «partiler-üstü» politikayı bu şekilde açık yöntemlerle yürüttüğü söylenemez elbette. Bu grup genellikle esnek ve iki yüzlü bir taktikle işçilerin bazı isteklerini savunur görünmüş, grevlere girmişştir. Fakat çoğu zaman bu grevleri usta manevralarla patron ve idarelere satmaktan da geri durmamıştır. Bu iki yüzlü, esnek taktik, işçi sınıfının dönemeç sayılan büyük eylemleri sırasında açıkça terk edilmiş, hükümetten ve yabancı

tekellerden yana cephede mevzi alınmıştır. Gerek 15—16 Haziran olayları, gerekse Adana Bossa-Paktaş direnişi sırasında Demirsoy-Tunç grubu, *bir yandan işçi direnişini ezmek için Türk-İş'e bağlı sendikaları işçilere karşı çıkarmak tehdidini savurmuş, öte yandan hükümete başvurarak, direnen işçilere karşı daha sert tedbirler alınmasını, daha kanlı yöntemler uygulanmasını istemiştir.*

Bu tutumun Türk-İş saflarındaki bunalımı derinleştirdiği doğrudur. Sınıfsal çıkarlarını korumak isteyen işçi ve sendikacılar, Demirsoy-Tunç grubuna karşı gittikçe daha sert bir şekilde cephe almaktadırlar. Ne var ki çözüm yolları, dört federasyon başkanının Kızılcahamam toplantısına sundukları ortak raporlarda gösterdikleri yönlerde değildir. Türk-İş'deki bunalımı önlemek için tek çıkar yol, Konfederasyon'a, işçi sınıfının, yerli ve yabancı tekellere, genellikle burjuvaziye karşı çıkarlarının korunmasını sağlayacak, ulusal sorunları ulusun çıkarları açısından çözmeyi gözönünde tutan bir yön ve yönetim sağlamaktır.

Türkiye İşçi Partisi'nin iktidarın faşist eylemlerine karşı direnişi ve partiye karşı kışkırtmalar. Milli Güvenlik Kurulu'nun, iktidarın faşist eylemlerini destekleyen kararının Orgeneral Alpkaya tarafından mevcut gelenekler çiğnenerek açıklanması, kamuoyunca, ordunun yüksek kademelerindeki komutanların iktidardan yana cephe aldıklarına dair yeni bir emare sayıldı. Milli Güvenlik Kuruluna üye kuvvet komutanlarıyla Genel Kurmay Başkanı'nın, Anayasaya aykırı olarak iktidardan, faşist tedbirlerinden yana cephe olması, genellikle muhalefet basınında sert tepkiler uyandırdı. Fakat, Silâhlı Kuvvetlerin başında bulunan komutanların bu Anayasa-dışı tutumuna karşı en sert tepki TİP'den geldi. TİP Genel Başkanı Behice Boran, verdiği bir demeçte, MGK bildirisinin Anayasanın III. maddesine aykırı olduğunu belirtti. Bu maddeye göre MGK bir «danışma» organıdır. Hükümete milli güvenliği ilgilendiren sorunlar hakkında ancak görüşünü bildirebilir. Kamuoyunu etkileyecek şekilde bildiri yayınlamayaz. Ayrıca TİP Genel Yönetim Kurulu da yayınladığı bildiride memlekette artan faşizm tehlikesine karşı bütün yurtseverleri eylem birliğine çağırırdı.

Birlik Partisi Yönetim Kurulu da bir bildiriyle hem iktidarın faşist eylemlerine, hem de MGK'nun bu eylemleri destekleme kararına karşı çıktı.

«Yeşil bereliler» diye anılan özel şekilde yetiştirilmiş terör birlikleri Doğu illerinde manevra bahanesiyle Kürt yurttaşlarımıza karşı terörü daha deşiddetlendirdiler. TİP Genel Başkanı Boran Anayasanın yurttaşlara eşit muamele yapılmasını öngören hükümlerine dayanarak iktidarın bu terörünü de protesto etti. Adalet Bakanlığı'nın emriyle Ankara savcılığı, TİP yöneticilerinin bu Anayasal tutumlarını «bölücülük» sayarak haklarında kovuşturma açtı. Oysa gerek esas, gerekse usul bakımından Ankara savcılığının tutumu yasalara aykırıydı. Çünkü, Kürt yurttaşlara karşı

terörcü tutumuyla bölücülüğü bizzat iktidar uyguluyordu. Ayrıca Siyasal Partiler Kanunu gereğince, partilere karşı kovuşturma açma yetkisi cumhuriyet savcılıklarının değil, Yargıtay Başsavcılığının idi.

Milli Güvenlik Kurulu, iktidarın faşist yöntemlerine yeşil ışık tuttuktan sonra hükümetin devrimci güçlere karşı saldırıları daha da yoğunlaştı. Toplum polisi Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesini bastı. Baskından evvel Üniversitede «birkaç taburu donatacak» kadar silâh bulunduğu dair söylentiler çıkarılmıştı. Baskından sonra, gazetecilerin sorularını cevaplandıran Başbakan, söylentilere rağmen arama sonucunda silâh bulunmadığını ittiraf etmek zorunda kaldı. İktidar polisinin bu saldırısına karşı öğrenciler Anayasal bir hak olan üniversite özerkliğini savunmak zorunda kaldılar. Saatlerce süren çatışmalar sırasında birçok öğrenci yaralandı, birçoğu da tutsak edildi. Fakat tutsak edilenler mahkeme tarafından serbest bırakıldı.

ODTÜ baskınından birkaç gün sonra, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi de yine toplum polisi tarafından işgal edildi. Fakülte Dekanı Profesör Cahit Talas'ın, polisin fakülteye girmesine izin vermemesi baskını engelleyemedi. Polisin öğrencilere karşı terörü korkunçtu. Öylesine ki, bu terörü engellemek isteyen Dekan Talas ve öteki öğretim üyeleri de, polis tarafından ağır şekilde dövüldüler. Profesör Talas bu kanlı saldırıyı önlemek üzere telefonla Cumhurbaşkanına, İçişleri Bakanına, Ankara Valisine başvurduysa da herhangi bir sonuç elde edemedi. Bu durum karşısında Profesör Talas, «memlekette artık başvurulacak bir devlet makamı kalmamıştır. Başvurulacak tek makam bundan böyle kamuoyudur» dedi.

İktidarın ve emperyalist çevrelerin faşist saldırıları bu kadarla kalmadı. Bakanlar Kurulunda, Türk Ceza Kanunu, Cemiyetler, Üniversiteler, Gösteri ve Yürüyüş kanunlarını değiştirmeyi ve parlamenter yoldan faşizmi kurmayı öngören tasarılar tezgâhlanmaya başlandı. Bir yandan da bazı çevreler yeni yeni sosyalist partiler kurmak üzere harekete geçtiler. Bu gibi eylemlerden maksat sosyalist hareketi parçalayıp zayıflatmaktır. Bundan ötürü bu gibi politikacıların sosyalist akımı parçalamak üzere harekete geçtikleri bir sırada bunlara bağlı iyi niyet sahibi militanların tutumu büyük bir önem kazanıyordu. Bu militanlar sosyalizm adına öne atılan politikacıların, gerçekte sosyalist hareketi zayıflatmak hedefini güden bu çabalarını engellemek gibi tarihsel bir anlam taşıyan bir eylemin sorumluluğunu taşıyorlardı. Çünkü emperyalizme, işbirlikçi burjuvaziye ve faşizme karşı işçi sınıfının ve halk yığınlarının direnişini örgütleyen temel güç bilimsel sosyalist doğrultudaki harekettir. Bu hareketi parçalamak, emperyalizme, işbirlikçi burjuvaziye ve bunların yerleştirmek istedikleri faşizme dolayısıyla yardımcı olmaktan başka anlam taşımaz.

TİP Amasaya il Başkanı, ölüm taburunun kiralık kaatilleri tarafından gece kahpece öldürüldü. Sakaraya Merkez İlçe Başkanı da, halkı faşizme karşı direnme hareketine davet eden beyannameler dağıttığı için tutsak edildi. Dünya klâsiklerinden, Lenin'in «Ne yapmalı» adlı eserini yayınlayan Erdost, faşist 142. madde gereğince 7.5 yıl ağır hapis, dört yıl da sürgün cezasına çarptırıldı. Velhasıl faşist tasarılar daha kanunlaşmadan faşist baskı ve terör doludizgin uygulanmaya başlandı.

TİP'in faşizme karşı direnme hareketi Türkiye ölçüsünde derin yankılar uyandırdı. Bu faaliyet çerçevesinde sosyalist militanlar geniş bir kampanya açmak ve halk yığınlarına doğru daha fazla yayılmak imkânını buldukları gibi, sosyalist olmayan anti-faşist yurtsever akımlarla daha yakın bağlar kurmak olanağını da elde etmektedirler.

Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ, iktidarın faşist eylemlerine karşı ortak bir forum tertipletiler. Bu forumda faşizme ve faşist tasarılar karşı eylem birliği yapılması kararlaştırıldı. Üniversite Asistanları Sendikası da bir çağrıyla bu eyleme katıldı.

Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde, işçilerin, sendikacıların, sosyalistlerin, sanatçıların, yazar ve gazetecilerin ortak bir forumu yapıldı. Forumda iktidar polisinin ODTÜ ve SBF'ye saldırısı protesto edildi, faşist tasarinin kanunlaşmasını engellemek üzere ortak eyleme geçilmesi kararlaştırıldı.

Mecliste İstanbul milletvekili Mehmet Ali Aybar'ın, faşist eylemlerinden ötürü hükümete karşı gensoru önergesi CHP tarafından desteklendi, fakat AP'nin parmak çoğunluğu reddedildi.

CHP İstanbul milliyetvekili ve Meclis sözcüsü Necdet Uğur, yaptığı konuşmada, hükümetin faşist baskınlarını ve hazırladığı faşist tasarıları şiddetle yermi ve partisinin bunlara karşı çıkacağını belirtti.

DÜNYADA

Tahran petrol konferansı. Ocak ayının 12'sinde Tahrandaki Petrol Konferansı açıldı. Konferansa, Basra Körfezi'ndeki petrol üreticisi ülkelerin (Kuveyt, Katar, Oman, Suudi Arabistan, Irak ve İran) temsilcileriyle, Amerikan, İngiliz-Hollanda petrol tekellerinin (Standard Oil of New Jersey, Standard Oil of California, Gulf Oil, Mobil Oil, Texaco, British Petroleum ve Royal Dutch Sheil) delegeleri katıldı.

Üretici ülkeler, on yıldan beri ham petrol fiyatlarında esaslı bir ayarlama yapılmadığını, buna karşılık petrollerini sömüren gelişmiş kapitalist ülkelerden satın aldıkları sanayi ürünleri fiyatlarında önemli artışlar kaydedildiğini ileri sürüyor, ham petrol alım fiyatlarında yeni bir ayarlamının yapılmasını istiyorlardı. Üretici ülkeler, ayrıca ham petrol alım

fiyatlarında % 26, tekellerin sağladığı kârlardan alınan vergilerde bu oranda bir artış ve tekellerin sağladığı kârların bir kısmını petrol üreten ülkelerdeki yatırımlara ayırmalarını teklif ediyorlardı.

Gerçekten de, petrol tekelleri, üretici ülkelerden 1 dolara satın aldıkları bir varil petrolü (159 litre) kendi piyasalarında 14 dolara satmaktaydılar. Bu şekilde hem az gelişmiş petrol üreten ülkelerin halklarını, hem de kendi halklarını sömürmekteydiler.

OPEP diye anılan petrol üreten ülkeler birliğinin öteki üyeleri, yani Cezayir, Libya ve Venezuela, Basra körfezindeki petrol üreten ülkelerin tekelere karşı direnişlerini desteklediklerini açıkladılar.

Petrol üreten Orta Doğu ülkelerinin büyük petrol tekellerine karşı direnişi bu bölge halklarının emperyalizme karşı direnişlerinin bir kısmı olarak kıymetlendiriliyordu. Petrol tekelleri ile pazarlık masasına oturan bu ülke yöneticilerinden bir kısmı tekellerle anlaşarak, biraz daha fazla pay koparma amacını güdüyordu. Fakat bu gibi idareciler bile geniş emekçi yığınlarından gelen ve petrol gibi çok kıymetli doğal bir zenginliğin devletleştirilmesi yönünde gelişen bir baskıyı hesaba katmak, tekelere karşı daha sert bir tutum takınmak zorunda kalıyorlardı.

Petrol ekonomik, politik ve askeri alanlarda emperyalist devletlerin can damarını teşkil etmektedir. Petrol bu ülkelerde şu alanlarda kullanılmaktadır:

— Sentetik ve plâstik sanayi, petro-kimya, ilâç, gübre ve tarımla ilgili bazı sanayi kolları. Bu bakımdan az gelişmiş ülkelerin petrolü, gelişmiş kapitalist ülkelerde sanayiden tarıma kadar geniş bir ekonomi alanını kapsayan bir önem taşımaktadır.

— Enerji kaynağı: Fransa'da enerji kaynaklarının % 49'u, Batı Almanya'da % 44.5'u, İngiltere'de % 37'si, Beşçika ve Lüksemburg'da % 48'i, Hollandada % 39.8'i, İtalya'da % 63.9'u, İsveç'te % 56.5'i Japonya'da % 58.2'si petrole dayanmaktadır. (Le Monde)

Birleşik Amerika'da günde 5 milyon ton petrol tüketilmektedir.

— Ulaştırma araçlarına yakıt: Bu alanda petrol, özel otomobillerde geniş ölçüde kullanıldığı gibi ekonominin önemli bir kolunu teşkil eden ulaşırmada ve tarım makinelerinin işletilmesinde de büyük bir rol oynamaktadır. Petrol otomobil, traktör, kamyon, uçak gibi sanayi kollarını etkileyecek bir durumda olduğu gibi, genellikle ekonominin temellerinden biri sayılan demir-çelik sanayiini de büyük ölçüde etkisi altında tutmaktadır. Bu demektir ki, petrol üreticisi olmayan veya Birleşik Amerika gibi petrol kaynakları tükenmeye yüz tutan memleketler, az gelişmiş ülkelerden yeteri kadar petrol tedarik edemedikleri takdirde ekonomileri, sanayi ve tarımları, ulaştırma araçları büyük bunalımlara sürüklenecektir.

— Emperyalizmin harp makinesi, saldırı orduları ve az gelişmiş ülkeleri tehdit eden kara, hava ve deniz kuvvetlerinin önemli bir kısmı, Güney Amerika'nın, Afrika'nın, Orta ve Uzak doğunun az gelişmiş ülkelerinden elde edilen petrollerle işletmektedir.

Böylece, OPEP'ye, yani petrol üretici devletler örgütüne dahil ülkelerin emperyalist devletlere karşı kuvvetli bir durumu vardır. Fakat Venezüella, İran ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin yöneticileriyle Basra Körfezi'nin petrol üreten bazı şeyhlikleri, petrol tekellerinden aldıkları büyük paraların sağladığı rahatlık içinde emperyalizme karşı petrol alanında da bu ülke halklarının yürüttüğü savaşı frenlemektedirler.

Az gelişmiş petrol üretici ülkeler anti-emperyalist, halkçı iktidarlara kavuşabildikleri, petrolü işleyecek sanayi kollarını kurabildikleri takdirde emperyalizmin can damarlarından birini kesmek imkânını elde edeceklerdir. Yalnız petrol alanındaki bu durum bile, az gelişmiş ülkeler halklarının sosyalist devletlerin yardımıyla emperyalizme karşı direnişlerinin, insanlığın, sömürü, talan, sefalet ve harplerden kurtulmak, sosyal adalete bağlı düzenler kurmak gibi hedeflere ulaşmasında büyük bir anlam taşıdığını göstermektedir.

“Yeni Çağ” dan Okuyuculara mektup

Sayın Okuyucular,

Bu sayısı ile yedi yaşına basan «Yeni Çağ» dergisi, bildiğiniz gibi, komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi olan «Barış ve Sosyalizm Problemleri»nin Türkçe yayınıdır. «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin her sayısında, dünya barışının korunması ve sağlamlaştırılması sorunlarıyla birlikte, sosyalizm uğrunda uluslararası çapta yürütülen savaşın çeşitli aktüel sorunları, ulusal kurtuluş hareketinin ortaya arttığı problemler ele alınarak, Marksizm-Leninizmin bilimsel dünya görüşü açısından aydınlatılmakta, kapitalizm ve emperyalizmin ekonomik, sosyal, politik ve ideolojik bunalımlarının iç yüzü açıklanmaktadır.

«Yeni Çağ», bu problemlerden başka, «Özel sayfalarında» Türkiye Komünist Partisinin çalışmalarını yansıtmakta, memleketimizin tarihsel gelişmesinin ortaya çıkardığı sorunlara en doğru çözüm yolunu bulmaya çalışmaktadır.

Dergimize karşı istekler günden güne artıyor. Ve biz, bunları elimizden geldiği kadar karşılamaya çalışıyoruz. Okuyucularımızdan, adresleri açık ve doğru olarak yazmalarını, özellikle şehir ve mahalle numaralarını titizlik belirtmelerini rica ederiz. Çünkü bu numaralarda, genellikle adreste küçük bir hata, derginin elinize geçmesini engellemektedir. Sonra, adres değiştirince, yeni adresinizi bize derhal bildirmeniz gerekir.

Dergiyi arkadaşlarınız arasında da tanıtmak ve okutmakla ulusal ve sosyal kurtuluş dâvamızın saflarına yeni savaşçılar kazandırmış olursunuz.

Dergiye henüz abone olmayanlar, arzu ettikleri tardirde, adresimize bir mektup yazarak isteklerini bildirebilirler.

Bundan başka, aşağıdaki kitapları edinmek isteyenler de bu dileklerini bir mektupla adresimize yazabilirler.

1. *Dâva ve müdâfaa* (1951 tevkiflerinde Türkiye Komünist Partisi yönetiminin başında bulunan *Zeki Başımar*'ın Askerî Mahkeme önünde yaptığı müdâfaa),

2. *Sovyetler Birliği Komünist Partisinin programı*,

3. *Nazım Hikmet, Bütün eserleri* (Şimdiye kadar 7 cilt çıkmıştır),

4. *Bilimsel Komünizm*,

5. *Lenin* (biyografisi),

6. *S. Üstüngel*'in Sovyetler Birliği'ni anlatan «*Güneşli Dünya*» adlı eseri,

7. *Ahmet Saydan*'ın, Alman ulusunun sosyalist devletini bütün yönleriyle tanıtan «*Alman Demokratik Cumhuriyeti*» adlı eseri,

8. *Büyük Oktobr 50 yaşında*.

«*Yeni Çağ*» — Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3,
Tschechoslovakai (Çehoslovakai)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

x x:

Fikirlerin geleceği ve savaşı 1

Ib Nörlund

Komünist hareketinin gelişmesi 9

Kazimir Setsomski

Geleceği öngörme, plân ve ekonomi politik 23

Oskar Noyman

Burjuva fütürolojisine karşı, hümanist gelecek için 34

Anatoliy Şapiro

Kapitalist ekonominin bazı eğilimleri 42

Lonhono Besera

Lâtin Amerika'nın geleceği 52

Özel sayfalar

Mustafa Suphi ve 14 arkadaşının Karadenizde öldürülmelerinin

50. yıldönümü dolayısıyla 62

Ahmet Saydan

Aydın olayları 64

